

2015 -
2019

Vantaan ympäristöterveyden- huollon valvontasuunnitelma

Vantaan
ympäristökeskus

YLA 10.12.2014

Sisällys

1 JOHDANTO	4
2 YMPÄRISTÖTERVEYDENHUOLLON VALVONNAN TEEMA 2015 - 2019: VALVONNAN VAIKUTTAUVUUS	4
2.1 Valvonnan riskiperusteisuus ja tehokas kohdentaminen	4
2.2 Arviointi- ja ohjauskäynnit	5
2.3 Valvonnan maksullisuus	5
2.4 Tietojärjestelmien kehittäminen ja hyödyntäminen	5
2.5 Valvonnan näkyvyys	5
3 VANTAAN YMPÄRISTÖTERVEYDENHUOLLON VALVONTA-YKSIKKÖ	6
3.1 Toimialue	6
3.2 Valvonnan henkilöresurssit ja tehtävät	6
3.3 Koulutus	8
3.4 Kohde- ja päätösrekisterit ja sähköinen tiedonkeruu	8
3.5 Laatu työ	9
3.6 Viestintä	9
4 YMPÄRISTÖTERVEYDENHUOLLON VALVONTA	9
4.1. Riskinarviointi	10
4.2 Tarkastuksen sisältö, tarkastustiheys ja tarkastukseen keskimääräisesti käytettävä aika	10
4.3 Valvonnan maksullisuus	10
4.4 Näytteenotto ja näytteiden tutkiminen	11
5 ERITYISTILANTEISIIN VARAUTUMINEN	11
6 RAPORTOINTI JA VALVONTASUUNNITELMAN TOTEUTUMISEN ARVIOINTI	12
7 TERVEYDENSUOJELUVALVONTA	14
7.1 Kunnan terveydensuojelutehtävät	14
7.2 Huoneistot	14
7.3 Koulujen ja päiväkotien valvonta	14
7.4 Sosiaalialan laitosten valvonta	15
7.5 Talousvesi	15
7.6 Uimarannat	16
7.7 Kylpylät, uimahallit ja vastaavat	16
7.8 Yleisötilaisuuksien valvonta	17
7.9 Valvonnan painopistealueet	17
7.10 Terveystietäpäilyyn perustuva asuntojen ja oleskelutilojen valvonta	18
7.11 Lausunnot	18
7.12 Tarkastusten sisältö, tarkastustiheys ja -aika	18
Liite1. Terveysuojelulain mukaiset suunnitelmallisen valvonnan kohteet, tarkastustiheydet ja -ajat vuosina 2015 - 2019	24
8 TUPAKKALAIN JA NIKOTIINIKORVAUSVALMISTEIDEN VALVONTA	31
8.1 Tupakkatuotteiden myyntiluvat	31
8.2 Vähittäismyyntipaikkojen valvonta / tupakka ja nikotiini	31
8.3 Tupakointikieltojen ja -rajoitusten valvonta	32
8.3.1 Tupakointitilalliset ravintolat	32
8.3.2 Tupakkalain 12 §:n mukaiset kohteet	32
8.4 Tupakkalain valvonnan painopisteet	32
8.5 Valvonnan suunnitelmalliset tarkastukset ja työajan tarve	33
9 KULUTTAJATURVALLISUUSVALVONTA	35
9.1 Kuluttajaturvallisuuslainsäädäntö	35
9.2 Tehtävät	35
9.3 Riskinarviointi	35
9.4 Tarkastusten sisältö	36
9.5 Painopiste- ja teema-alueet	36
9.6 Muu kuluttajaturvallisuusvalvontaan liittyvä työ	37
9.7 Toteumaluku ja työvoimantarve	37

9.8 Yhteenveto vähimmäisresurssitarpeesta Vantaalla.....	37
Liite 2. Kuluttajaturvallisuusvalvonnan painopistealueiden kohteiden valvonta.....	38
10 ELINTARVIKEVALVONTA.....	40
10.1 Valvontaviranomaisen tehtävät	40
10.2 Tarkastusten sisältö.....	40
10.3 Elintarvikevalvonnan toteutus ja kohdentaminen.....	41
10.4 Elintarvikkeiden tarjoilu.....	42
10.5 Elintarvikkeiden myynti	42
10.6 Laitokset, varastot, valmistus ja kuljetus	44
10.7 Alkutuotannon valvonta.....	45
10.8 Vientivalvonta	45
10.9 Ensisaapumisvalvonta	45
10.10 Takaisinvedot ja RASFF-ilmoitukset.....	45
10.11 Pakkausmerkinnät	46
10.12 Kontaktimateriaalit.....	46
10.13 Ravintolisät.....	47
10.14 Näytteenotto.....	47
10.14.1 Projektit ja tasokartoitukset.....	47
10.14.2 Omavalvonnan toimivuuden arviointi	48
10.14.3 Näytteenotto ruokamyrkytyspäilyissä ja valituksissa.....	48
10.15 Valvontaprojektit	48
10.16 Valvonnan painopistealueet	49
Liite 3. Analyysit elintarvikevalvonnan näytteenottoprojekteissa 2015	50
11 ELÄINTEN TERVEYDEN JA HYVINVOINNIN VALVONTA.....	51
11.1 Taustaa.....	51
11.2 Tehtävänjako kaupungineläinlääkärien välillä.....	51
11.3 Täydennyskoulutussuunnitelma.....	51
11.4 Tietojärjestelmäkuvaus	51
11.5 Viestintä.....	51
11.6 Painopistealueet.....	52
11.7 Eläinten terveydenhoito.....	52
11.7.1 Vantaan ympäristölautakunnan vahvistamat klinikkamaksut.....	52
11.7.2 Eläintenpitopaikat	52
11.7.3 Eläinlääkintäpalvelut virka-aikana.....	53
11.7.4 Eläinlääkintäpalvelut päivystysaikana.....	53
11.7.5 Yksityinen eläinlääkintäpalvelujen tarjonta.....	54
11.7.6 Tuotantoeläinten terveydenhuolto.....	54
11.8 Eläinten terveyden valvonta.....	54
11.8.1 Eläntautivalmius.....	54
11.8.2 Eläntautitapaus.....	54
11.8.3 Eläinten ja ihmisten välillä tarttuvat taudit	54
11.8.4 Varosuunnitelmien laadinta ja ylläpito	55
11.8.5 Valmiuskoulutus	55
11.8.6 Ilmoitusmenettelyt eläinlääkintä- ja terveydenhuoltoon	55
11.8.7 Terveysvalvontaohjelmat, kirjanpito	55
11.8.8 Eläntautikartoitukset.....	55
11.8.9 Vesiviljely.....	55
11.8.10 Kyyhkyslakat	55
11.8.11 Muu tautivalvonta ja näytteenotto.....	55
11.8.12 Keinollinen lisääntyminen.....	56
11.8.13 Sivutuotevalvonta	56
11.8.14 Tuonti- ja vientivalvonta	56
11.9 Eläinten hyvinvoinnin valvonta	57
11.9.1 Epäilyyn perustuva eläinsuojelutarkastus	57
11.9.2 Ilmoituksenvaraisten ja laajamittaisen toiminnan tarkastus.....	57
11.9.3 Epäkohtailmoitukset tukivalvontaan	58
11.9.4 Määräysten seuranta.....	58

11.9.5 Yhteistyötahot	58
11.10 Eläinten lääinnän valvonta.....	58
11.11 Laatu	58
11.11.1 Valitusten käsittely	59
11.12 Raportointi.....	59
11.13 Eläinlääkintähuollon resurssitarvekartoitus.....	60

1 JOHDANTO

Ympäristöterveydenhuolto on osa ennaltaehkäisevää kansanterveystyötä, jonka tehtävänä on yksilöön, väestöön ja elinympäristöön kohdistuva terveyden edistäminen sekä sairauksien ja tapaturmien ehkäisy. Ympäristöterveydenhuollon erityislainsäädäntö sekä valtioneuvoston valvontasuunnitelma-asetus (665/2006) edellyttävät kuntia laatimaan ja hyväksymään säännöllistä valvontaa koskevan ympäristöterveydenhuollon valvontasuunnitelman siten, että valvonta on laadukasta, säännöllistä ja terveyshaittoja ehkäisevää.

Kuntien ympäristöterveydenhuoltoa koskeva suunnitelma tulee hyväksyä kunnan luottamuselimestä vähintään kerran kolmessa vuodessa ja hyväksytty suunnitelma tulee toimittaa aluehallintovirastolle kuluvaan vuoden loppuun mennessä. Suunnitelmaa päivitetään tarpeen mukaan vuosittain. Suunnitelmassa on otettava huomioon valvontaa ohjaavien keskusvirastojen valvontaohjelma sekä valvontasuunnitelma-asetuksen (665/2006) edellyttämä sisältö.

Valtion keskusvirastot ovat laatineet valtakunnallisen ympäristöterveydenhuollon valvontaohjelman vuosille 2015 - 2019 ja Vantaan oma valvontasuunnitelma on laadittu samalle viisivuotiskaudelle. Muista osioista poiketen elintarvikevalvonnan osuus käsittelee ainoastaan vuotta 2015, koska Elintarviketurvallisuusvirasto Eviran uusi riskinarviointiohje ja tarkastustiheyssuositus valmistuvat vasta myöhemmin. Ohjeiden valmistuttua ne huomioidaan suunnitelmaa päivitettäessä.

Ympäristöterveydenhuollon lainsäädännön tavoitteena on varmistaa kuntalaisille turvallinen elinympäristö, jossa ei ole terveyshaittaa aiheuttavia tekijöitä. Lainsäädännössä korostetaan toimijan omaa vastuuta, mutta viranomaisvalvontaa tarvitaan toiminnan ja tuotteiden määräystenmukaisuuden varmistamiseksi, toimijoiden tasapuolisen kohtelun varmistamiseksi, kuluttajansuojan turvaamiseksi sekä toimijoiden tuotantoedellytysten varmistamiseksi.

Ympäristöterveydenhuollon valvontasuunnitelman mukainen suunnitelmallinen valvonta on toimijoille maksullista. Kunta perii valvonnasta hyväksymänsä taksan mukaiset valvontamaksut.

2 YMPÄRISTÖTERVEYDENHUOLLON VALVONNAN TEEMA 2015 - 2019: VALVONNAN VAIKUTTAVUUS

Valvontatoimien vaikuttavuutta voidaan tarkastustoiminnan ohella lisätä tehostamalla muita valvontaa tukevia toimia, kuten kouluttamista, tiedottamista sekä niitä toimia, jotka kannustavat toimijoita huolehtimaan lainsäädännössä asetettujen velvollisuuksien täyttämisestä. Ympäristöterveydenhuollon valvontaohjelmassa valvonnan vaikuttavuutta edistetään tällä ohjelmakaudella seuraavia tavoitteita toteuttamalla:

- valvonnan riskiperusteisuuden ja tehokkaan kohdentamisen varmistaminen
- arviointi- ja ohjauskäyntien käyttöön ottaminen
- valvonnan maksullisuuden edistäminen
- tietojärjestelmien kehittäminen ja hyödyntäminen
- valvonnan näkyvyyden varmistaminen.

2.1 Valvonnan riskiperusteisuus ja tehokas kohdentaminen

Valvontaa suunnataan riskiperusteisesti niihin kohteisiin, joissa valvonnalle on eniten tarvetta. Riskin suuruuteen vaikuttavat esimerkiksi toiminnan tyyppi ja laajuus, vaaralle mahdollisesti altistuvien kuluttajien määrä sekä vaaran vakavuus ja toteutumisen todennäköisyys. Kohteiden valvontahistoria on olennainen osa riskiperusteista valvonnan kohdentamista. Pääsääntöisesti valvontaa on syytä painottaa niissä kohteissa, joissa puutteita on todettu ennenkin. Valvontaa voidaan harkita kevennettäväksi silloin, kun kohteen on todettu hoitavan velvoitteensa asianmukaisesti.

Valitustapauksiin liittyvä valvonta on tehtävä ensisijaisesti ja vasta tämän jälkeen suunnitelmallinen valvonta. Valvonnalla tarkoitetaan tarkastustoiminnan lisäksi myös muita lainsäädännön noudattamiseen tähtääviä val-

vontaviranomaisen toimenpiteitä. Valvontaa tukeva toiminta voi myös korvata suunnitelmallista valvontaa. Valvonnan tehokkaan kohdentamisen kannalta on tärkeä arvioida, miten valvontaa voidaan kehittää ja hyödyntää uusiakin toimintamuotoja.

2.2 Arviointi- ja ohjauskäynnit

Aluehallintovirasto kehittää valvontayksiköihin tehtäviä arviointi- ja ohjauskäyntejä. Vantaan valvontayksikkö osallistuu käynteihin, mikäli ne kohdistuvat Vantaan valvontayksikköön.

2.3 Valvonnan maksullisuus

Kuntien ympäristöterveydenhuollon valvontasuunnitelman mukaisesti tarkastukset ovat pääsääntöisesti maksullisia. Maksullisuuden periaatteena on, että valvonnasta perittävät maksut eivät saa ylittää todellisia kustannuksia. Lisäksi valitukset ja epidemioihin liittyvät selvitykset ja niihin liittyvä näytteenotto tulee tapahtua kunnan kustantamana. Näin ollen valvonnasta perittävät maksut eivät pysty kattamaan kaikkea valvonnasta aiheutuvia kustannuksia.

Elintarvike- ja terveydensuojeluvalvonnan osalta valmisteilla on ollut lakimuutos, jonka toteutuessa elintarvike- ja terveydensuojelulain mukaisille valvontakohteille tulisi vuosittaiset valvontamaksut. Jos vuosivalvontamaksut tulevat käyttöön, muuttaa Vantaan valvontayksikkökin maksutaksansa uuden lainsäädännön mukaiseksi.

Muussa tapauksessa huolehditaan edelleen maksutaksan ajantasaisuudesta ja valvontamaksujen mahdollisimman tehokkaasta perimisestä.

2.4 Tietojärjestelmien kehittäminen ja hyödyntäminen

Ympäristöterveydenhuollon keskitetyt tietojärjestelmät KUTI/YHTI ja VYHA korvaavat aiemmin käytössä olleet keskusvirastojen tietojenkeruulomakkeet. Kuntien on varauduttava siihen, että tietojärjestelmätyö vaikuttaa valvontayksiköiden toimintaan valvontaohjelmakauden aikana.

Valtakunnallisesti ja alueellisesti kattavaa tietoa ympäristöterveydenhuollon valvonnan resursseista, henkilöstön kouluttautumisesta, valvonnasta ja valvontatarpeesta, kuten muun muassa valvontakohteista, niiden lukumäärästä, tehdyistä tarkastuksista ja niiden määrästä sekä tarkastuksilla havaituista ongelmista tarvitaan, jotta keskusvirastoissa voidaan arvioida valvonnan vaikuttavuutta sekä valvonnan ohjaamiseen liittyviä menettelyjä ja tarpeita. Saatuja tietoja käytetään keskusvirastojen ohjaustoiminnan kehittämiseen. Lisäksi ohjaavat ministeriöt voivat hyödyntää koostettuja tietoja kehittäessään ympäristöterveydenhuollon lainsäädäntöä ja valvonnan organisointia. Keskusvirastot tekevät yhteistyötä keskitettyjen tietojärjestelmien kehittämiseksi.

Työ- ja elinkeinoministeriössä on käynnissä yritystoimintaan liittyvä julkisten tieto- ja asiointipalveluiden sähköistämistä edistävä hankekokonaisuus. Tavoitteena on koota yrityksille suunnatut sähköistetyt asiointipalvelut helposti saataville ns. ”yhden luukun” -periaatteen mukaisesti Yritys-Suomi -verkkopalveluun. Tällä hankkeella toteutetaan osaltaan hallituksen esityksen (99/2010vp) tavoitetta ilmoitustoiminnan sähköistämisestä.

Ympäristöterveydenhuollon lupa- ja ilmoitusasioiden sähköistämistä varten on perustettu ns. YLLI-hanke, jonka tavoitteena on toteuttaa sähköistetyt asiointipalvelut ympäristöterveydenhuollon osalta.

2.5 Valvonnan näkyvyys

Keskusvirastot haluavat edistää ympäristöterveydenhuollon valvonnan näkyvyyttä. Vantaan valvontayksiköllä on internet-sivut, joilla annetaan tietoa toimijoille ja kuntalaisille ympäristöterveydenhuollon asioista. Sivuille vietään myös vuosittaisten projektien yhteenvedot. Lisäksi valvontayksikön omilla internet-sivuilla ja tarvittaessa myös kaupungin internetsivujen etusivulla tiedotetaan ajankohtaisista asioista. Ympäristökeskuksella on omat Facebook -sivut, joita hyödynnetään viestinnässä. Median kanssa tehdään yhteistyötä. Sille tarjotaan aiheita ympäristöterveydenhuollon valvonnasta ja lisäksi yhteistyötä tehdään erityisilanteisiin liittyen.

3 VANTAAN YMPÄRISTÖTERVEYDENHUOLLON VALVONTA-YKSIKKÖ

3.1 Toimialue

Vantaan ympäristöterveydenhuollon toimialueena on Vantaa. Valtioneuvoston periaatepäättös ympäristöterveydenhuollon seudullistamisesta edellyttää, että yksikön tulee olla henkilöstömäärältään riittävän suuri, vähintään 10 henkilötyövuotta. Vantaa täyttää tämän vaatimuksen, koska henkilöstöä on yhteensä 21. Asukkaita Vantaalla on noin 208 000.

3.2 Valvonnan henkilöresurssit ja tehtävät

Vantaan ympäristöterveydenhuollossa työskentelee yhteensä 21 henkilöä. Terveystarkastajia on 9, elintarviketarkastajia 3, terveysinsinöörejä 3, kaupungineläinlääkäreitä 4, yksi valvontaeläinlääkäri ja eläintenhoitaja. Lisäksi on käytettävissä talous- ja hallintopalveluiden tukitoimintoja mm. erilaisiin toimistotehtäviin. Kaupungin eläinlääkärinvastaanoton päivystystyöhön on vakituisten viranhaltijoiden lisäksi hankittu ulkopuolisia päivystyseläinlääkäreitä ja eläintenhoitajia. Päivystystyöhön osallistuvat ulkopuoliset työntekijät ei sisälly alla oleviin resursseihin. Ympäristöterveydenhuollon resurssien jakautuminen on esitetty taulukossa 1 ja henkilöstön tehtäviä on esitelty taulukossa 2.

Taulukko 1. Ympäristöterveydenhuollon resurssien jakautuminen

Toimiala	Kokonaistyöpanos (htv)	Suunnitelmallinen valvonta (htv)
Elintarvikevalvonta	10,50	3,00
Terveystarkastusvalvonta	5,90	0,70
Kuluttajaturvallisuusvalvonta	0,70	0,25
Tupakkavalvonta (sis. nikotiini-korvausvalmisteiden valvonnan)	0,90	0,25
Eläinlääkintähuolto	3,00	0,10
Yhteensä	21,00	4,30

Kokonaistyöpanos ei ole kokonaan käytettävissä valvontatehtäviin, koska osa henkilöstöresursseista kuluu mm. valtakunnallisten tieto- ja tarkastusjärjestelmien käyttöön ja kouluttautumiseen (KUTI, YHTI, OIVA). Lisäksi kaupungin omat, uusitut järjestelmät (mm. sähköinen arkistointi), kuluttavat resursseja. Toiminnan kehittäminen (laatujohtaminen, tiimikokoukset), suunnitelmien laatiminen, seuranta, raportointi ja koulutus vievät myös osan kokonaisresursseista. Lisäksi noin 1 htv kuluu hallinnollisten tehtävien suorittamiseen.

Taulukossa esitettyyn suunnitelmalliseen valvontaan on otettu huomioon vain suunnitelmallisiin tarkastuksiin käytetty aika. Näiden ulkopuolelle jäävät yllä mainittujen lisäksi mm.

- toimijoiden neuvonta ja ohjaus, ilmoitusten ja lupahakemusten käsittely, käyttöönottoon liittyvä tarkastukset
- terveydensuojelulain mukaiset terveyshaittaepäilyt mm. asunnontarkastukset
- valitusten ja valvontapyyntöjen käsittelyt
- ruokamyrkytys- ja talousvesiepidemiaepäilyjen selvittäminen ja muut erityistilanteet

Elintarviketurvallisuusvirasto Eviran riskinarviointi- ja tarkastustiheysohjeet ovat käytössä valvontasuunnitelmaa vuodelle 2016 päivitettyinä. Tällöin ympäristöterveydenhuollon suunnitelmassa tullaan esittämään ympäristöterveydenhuollon eri toimialakohtaisten resurssien riittävyys suhteessa valtion valvontavaatimuksiin.

Taulukko 2. Vantaan ympäristöterveydenhuollon henkilöstö

Tehtäväkuvaus	Titteli ja nimi	Lisäkuvaus
Yksikön esimies, hallinnolliset tehtävät, toiminnan suunnittelu, seuranta ja raportointi	1. kaupungineläinlääkäri Kirsi Hiltunen	Tiimin vetäjä (terveydensuojelu ja kuluttajaturvallisuus)
Elintarviketuotanto-laitokset ja -varastot, vientivalvonta, eläinlääkintä-huolto	2. kaupungineläinlääkäri Johanna Puro	Tiimin vetäjä (elintarvikkeet ja tupakan vähittäismyynti), erikseen määritellyt tuotanto- ja varastolaitokset, eläintautivalvonta, eläinsuojelu, potilastyö)
	3. kaupungineläinlääkäri Jaakko Peltomaa	Tiimin vetäjä (eläinlääkintähuolto), erikseen määritellyt tuotanto- ja varastolaitokset, eläinsuojelu, eläintautivalvonta, eläinlääkärivastaanoton asiat, potilastyö)
	4. kaupungineläinlääkäri Marjoriikka Keränen	Erikseen määritellyt tuotanto- ja varastolaitokset
Elintarvikelaitosten ja –huoneistojen, elintarviketurvallisuuden valvonta	Elintarviketarkastaja Päivi Levänti	Erikseen määritellyt tuotanto- ja varastolaitokset, pakkausmerkinnät, ravintolisät, terveysväitteet, etniset kaupat, luontaistuotekaupat, apteekit
	Elintarviketarkastaja Hanna Salonen	Erikseen määritellyt tuotanto- ja varastolaitokset, leipomot, kuljetukset
	Elintarviketarkastaja Michael Turunen	Kasvikunnan tuotteet, alkutuotanto, kuljetukset, erikseen määritellyt tuotanto- ja varastolaitokset
Yleinen terveydensuojelu- ja rakennushygienia	Terveysinsinööri Henna Kauppi	Asuntojen ja oleskelutilojen terveyshaittaepäilyt ja sisäilmaongelmat, päiväkotien ja koulujen valvonta, Tarkastajan varapääkäyttäjä
	Terveysinsinööri Kari Grönberg	Asuntojen ja oleskelutilojen terveyshaittaepäilyt ja sisäilmaongelmat, päiväkotien ja koulujen valvonta
	Terveysinsinööri Satu Karila	Asuntojen ja oleskelutilojen terveyshaittaepäilyt ja sisäilmaongelmat, päiväkotien ja koulujen valvonta

Alueellinen elintarvike- ja tupakkalupavalvonta:

Suuralue	Tarkennus valvontaluokkaan	Titteli ja nimi	Tehtävät koko Vantaan alueella
Myyrmäki	Ei Martinlaakso, Vantaanlaakso	Terveysvalvontatarkastaja Tarja Pusa	Suuret yleisötilaisuudet ja tilapäinen elintarvikemyynti
Kivistö	Lisäksi Martinlaakso ja Vantaanlaakso	Terveysvalvontatarkastaja Pirjo Turunen	Tuhoeläintorjunta
Aviapolis	Ei lentokenttä	Terveysvalvontatarkastaja Raisa Turtiainen	Suurmyymälät, tuhoeläintorjunta
Aviapolis	Lentokenttä	Elintarviketarkastaja Päivi Levänti	Pakkausmerkinnät, ravintolisät, terveysväitteet, etniset kaupat, luontais- tuotekaupat, apteekit
Tikkurila	Ei Hakkila, Kuninkaala,	Terveysvalvontatarkastaja Anu Käpyaho	Tupakka-asioiden yhdyshenkilö
Korso Koivukylä		Terveysvalvontatarkastaja Tarja Nirvinen	Rakennusvalvonnan yhteyshenkilö
Hakunila	Lisäksi Hakkila, Kuninkaala	Terveysvalvontatarkastaja Heli Sepponen	Tarkastajan pääkäyttäjä

Alueellinen terveydensuojelu- ja kuluttajaturvallisuusvalvonta:

Suuralue	Titteli ja nimi	Tehtävät koko Vantaan alueella
Kivistö, Myyrmäki	Terveydensuojelutarkastaja Tuija Tähtäläinen	Kylpylät ja uimahallit oheistiloineen, siivottomuusepäilyt kodeissa
Aviapolis, Tikkurila	Terveydensuojelutarkastaja Seija Kiiski	Kuluttajaturvallisuusvalvonnan koordinointi, Tarkastajan varapääkäyttävä
Koivukylä, Korso, Hakunila	Terveydensuojelutarkastaja Saara Horn	Taloussesivalvonta, uimarantavalvonta

Titteli ja nimi	Tehtävät
Valvontaeläinlääkäri Mari Lassila	Eläinsuojelu- ja eläintautivalvonta

Titteli ja nimi	Tehtävä
Eläintenhoitaja Sari Hyvättinen	Ajanvaraus ja neuvonta kaupungin eläinlääkäriavustamon kanssa, eläinlääkärin avustaminen

3.3 Koulutus

Henkilöstö osallistuu valtakunnallisiin ja alueellisiin koulutustilaisuuksiin ja tehtäväkohtaisiin koulutuksiin, jotka koskevat elintarvikevalvontaa, kuluttajaturvallisuutta, tupakkavalvontaa, eläinlääkintähuoltoa, asumisterveyttä ja rakennushygieniaa sekä muuta terveydensuojelua kuten talous- ja uimavesiasioita. Lisäksi osallistutaan työhyvinvointiin ja työturvallisuuteen liittyviin koulutuksiin.

Koulutuksiin osallistuminen suunnitellaan työyksikön ja viranhaltijoiden tarpeiden mukaan, joten esimerkiksi muutokset tehtäväkuviin ja lainsäädäntömuutokset huomioidaan. Koulutussuunnitelma laaditaan Vantaan kaupungin henkilöstökeskuksen ohjeiden mukaisesti. Henkilöstöä kannustetaan koulutuksiin osallistumiseen ja muuhun pätevyyden ylläpitämiseen. Koulutustarjontaa seurataan aktiivisesti. Koulutuksiin osallistujat sovitaan tiimipalaverissa ja lisäksi esimies arvioi koulutuksen tarpeen. Koulutusten jälkeen koulutuksen anti esitellään muille tiimipalaverissa.

Määrärahoja koulutukseen on melko niukasti, mutta Evira, Aluehallintovirasto sekä Tukes järjestävät paljon ilmaisia koulutuksia ja työnohjauspäiviä, joihin on pyritty osallistumaan. Lisäksi osallistutaan mahdollisuuksien mukaan mm. EU:n tarjoamaan koulutukseen. Vuosittain koulutuksiin on käytetty 70-110 htpv.

3.4 Kohde- ja päätösrekisterit ja sähköinen tiedonkeruu

Digian Tarkastaja-ohjelma toimii ympäristökeskuksessa valvontakohderekisterinä. Ohjelmaan tallennetaan tiedot valvontakohteista, kuten toimija, yhteystiedot, toimiala, tiedot tehdyistä tarkastuksista, näytteenotoista, neuvonnasta ja mahdollisista pakkotoimista. Valvontatietoja merkitään kohderekisteriin päivittäin ja uusia valvontakohteita merkitään silloin, kun niistä on saatu tieto ilmoitus- tai hakemusmenettelyssä tai muilla tavoin. Uusia valvontakohteita löytyy valvontatehtävien lisäksi median avulla. Valvontakohteen lopettaessa toimintansa kohderekisteriin merkitään kohde lopettaneeksi. Kohteen tiedot löytyvät silti järjestelmästä, joka toimii näin arkistona. Kohderekisteristä voidaan tulostaa raportit tilastoista, erilaisia kohdeluetteloita ja suoriteraportteja.

Elintarvikevalvonnan raportointi toteutuu osin automaattisesti Tarkastaja-ohjelmasta Elintarviketurvallisuusvirasto Eviralle, joka pitää valtakunnallista rekisteriä kaikista elintarvikehuoneistoista, ensisaapumispaikoista ja -toimijoista ja hyväksytyistä laboratorioista. Ympäristöterveydenhuollon kohdetietojärjestelmän (KUTI - järjestelmä) tavoitteena on alan viranomaisia palveleva, joustava ja helppokäyttöinen sähköinen tiedonkeruu. Vantaan ympäristöterveydenhuollossa käytössä olevasta Tarkastaja -tietojärjestelmästä siirtyy alue- ja keskusviraston käyttöön elintarvikevalvonnan kohde- ja valvontatietoa. Sähköisen sanomanvälityksen kautta elintarvikekohteiden tunnistetiedot siirtyvät kohdetietojärjestelmän kohdetietoihin ja valvontatiedot tietovarastoon. Järjestelmän päivitykset ja koulutukset tulevat vaatimaan resursseja myös vuoden 2015 aikana.

Sähköinen tiedonkeruu on laajentunut myös muuhun ympäristöterveydenhuoltoon. Vuoden 2013 aikana terveydensuojelu-, kuluttajaturvallisuus- ja tupakkavalvontakohteet muutettiin ns. YHTI-toimintojen mukaisiksi ja

2014 alusta alkaen valvonnan suoritteet ovat siirtyneet suoraan keskusvirastojen käyttöön. Erillinen raportointi vähenee ja tarkoituksena on, että keskusvirastot saavat tarvitsemansa raportit suoraan ko. järjestelmästä. Raportoinnin lisätyövälineenä tullaan jatkossa käyttämään ns. VYHA-järjestelmää (ympäristöterveydenhuollon valvontayksikkötietojen hallintajärjestelmä), johon raportoidaan henkilöresurssit, valvontasuunnitelma ja toteuman sanallinen arviointi. Näytteiden osalta raportteja saadaan järjestelmästä aikaisintaan vuonna 2016. Muutostyö on vaatinut ja vaatii edelleen runsaasti resursseja. Järjestelmien käyttöönottoon liittyy paljon uusien toimintatapojen harjoittelua, omaksumista ja koulutusta. Lisäksi tietojärjestelmät ovat vaatineet päivityksiä, joista syntyy kustannuksia.

Vantaan kaupunki on siirtynyt asian- ja asiakirjanhallinnan sähköiseen tallennusjärjestelmään (ASTA). Lautakunnan ja viranhaltijan päätökset on tehty vuoden 2014 alusta alkaen ASTA-järjestelmässä.

3.5 Laaturyö

Vantaan ympäristöterveydenhuollon eri toimialojen (elintarvike-, terveydensuojelu-, tupakka-, kuluttajaturvallisuusvalvonta ja eläinlääkintähuolto) tueksi on laadittu erilaisia ohjeita, mallipohjia ja lomakkeita yhdenmukaistamaan valvontakäytäntöjä. Lisäksi valvonnan linjauksia käsitellään viikoittain valvontayksikön palaverissa. Laatujärjestelmästä löytyy myös toimijoille ja kuntalaisille laadittuja ohjeita. Asiakirjoja päivitetään säännöllisesti.

Ympäristöterveydenhuolto kehittää toimintaansa mm. auditointien ja valvontasuunnitelmien arviointien perusteella. Vantaan elintarvikevalvontaa auditointiin syksyllä 2013 yksityisen yrityksen toimesta ja vuonna 2014 aluehallintovirasto arvioi Vantaan elintarvikevalvonnan vaatimustenmukaisuutta.

3.6 Viestintä

Ympäristöterveydenhuollon kaikessa toiminnassa noudatetaan Vantaan kaupungin sekä maankäytön, rakentamisen ja ympäristön toimialan avointa ja aktiivista viestintäpolitiikkaa.

Asiakaspalveluun osallistuvat kaikki viranhaltijat. Valvontakohteita ja kuntalaisia ohjeistetaan ja neuvotaan tarkastuskäynneillä tai heidän ottaessa yhteyttä ympäristöterveydenhuoltoon. Lisäksi kaupungin internetsivuilla annetaan tietoa ympäristöterveydenhuollon toiminnasta. Ympäristökeskuksessa on asiakaspalvelua varten puhelinpäivystys arkisin 8.30 - 11.30 ja ympäristöterveydenhuollon toimisto vastaa puheluihin arkisin 8.15 - 16.00. Ympäristökeskuksella on myös omat facebook-sivut.

Ympäristöterveydenhuollossa ensisijainen tiedotusvastuu on sen tulostyöyksikön päälliköllä, 1. kaupungineläinlääkärillä. Muut viranhaltijat voivat antaa tarvittaessa lausuntoja medialle valmistelemisissaan asioissa. Viestinnässä huomioidaan, että ympäristöterveydenhuollossa käsitellään tietoja, joista osa on julkisuuslain mukaan salassa pidettäviä. Poikkeuksena on toiselle viranomaiselle virka-apuna annettavat tiedot. Viestinnästä on ohjeistettu tarkemmin ympäristöterveydenhuollon valmiussuunnitelmassa sekä ruokamyrkytys- ja vesiepidemiaohjeissa.

Yleisistä, koko maata tai laajoja alueita koskevista tapauksista tiedottamisen hoitaa pääsääntöisesti paikallisen ympäristöterveydenhuollon sijasta valtion johtavat viranomaiset oman toimintakenttänsä mukaisesti. Näitä viranomaisia ovat Elintarviketurvallisuusvirasto (Evira), Sosiaali- ja terveysalan lupa- ja valvontavirasto (Valvira), Turvallisuus- ja kemikaalivirasto (Tukes), sosiaali- ja terveysministeriö (STM) ja maa- ja metsätalousministeriö (MMM).

4 YMPÄRISTÖTERVEYDENHUOLLON VALVONTA

Tämän suunnitelman mukainen valvonta perustuu terveydenhuoltolain 21 §:ssä mainittujen ympäristöterveydenhuollon lakien mukaan kunnille säädettyyn valvontaan. Terveydenhuoltolain tarkoittamia lakeja ovat elintarvikelaki (23/2006), terveydensuojelulaki (763/1994), kuluttajaturvallisuuslaki (920/2011), tupakkalaki (693/1976) ja eläinlääkintähuoltolaki (765/2009). Yksityiskohtaisempi lainsäädäntö on esitetty tässä valvontasuunnitelmassa toimialakohtaisissa suunnitelmissa.

4.1. Riskinarviointi

Lainsäädännössä ja valtion viranomaisten toimialakohtaisissa valvontaohjelmissa korostetaan riskinarvioinnin merkitystä.

Merkittäviä tekijöitä riskinarvioinnin kannalta ovat:

- altistuvien ihmisten määrä ja (erityis)ryhmä (lapset, nuoret, vanhukset, liikuntarajoitteiset, sairaat)
- altistavan tekijän määrittely (taudinaiheuttaja, myrkyllisyys)
- altistuksen kesto ja/tai toistuvuus (vakituinen tai tilapäinen)
- erityiskohde, johon ei ole olemassa valvonnan ohjetta tai käytäntöä
- toimijan asiantuntemus ja toimintatavat (hygieniatuntemus, omavalvonta tai käyttötarkkailu, yleinen asennoituminen, käytettävissä olevat resurssit ym.)
- aikaisemmat valvonnan tulokset
- onko toiminta ilmoitus- ja hyväksymispäätöksen mukaista
- huoneiston tai tilan olosuhteet, rakenteet ja kalusto (varustelutaso, rakenteiden kunto ym.)
- tiedottaminen ja varautuminen erityistilanteisiin

Vantaan ympäristöterveydenhuollon riskinarviointi pohjautuu keskusvirastojen valvontaohjelmiin. Tarkastustiheyksissä on huomioitu valvonnan aiemmat tulokset. Riskinarvioinnin perusteella kunnan valvontayksikön suunnitelmallisen valvonnan piiriin on mahdollista nostaa toimintoja, jotka eivät ole mukana valtakunnallisen valvontaohjelman suunnitelmallisessa valvonnassa.

4.2 Tarkastuksen sisältö, tarkastustiheys ja tarkastukseen keskimääräisesti käytettävä aika

Valvontasuunnitelma-asetuksen (665/2006) mukaan kunnan suunnitelman tulee sisältää tarkastuksen sisällön määrittely, valvontakohteiden tai valvontakohdetyyppien tarkastustiheydet sekä tarkastukseen keskimääräisesti käytettävä aika.

Ympäristöterveydenhuollossa tarkastus on oleellinen osa selvitettäessä valvottavan kohteen tai toiminnan vaatimuksenmukaisuutta. Tarkastus voi kohdistua tiloihin, toimintatapoihin, olosuhteisiin, asiakirjoihin ja tuotteisiin. Yksittäinen tarkastus voi pitää sisällään koko kohteen tai jonkin osa-alueen tarkastuksen ja se voi sisältää useiden ympäristöterveydenhuollon lakien mukaista valvontaa. Tarkastuksesta laaditaan aina tarkastuskertomus ja siinä esitetään, minkä lakiperusteiden mukaan tarkastus on tehty. Tarkastusaikaan vaikuttaa tarkastuksen sisällön laajuus ja aikaan katsotaan kuuluvaksi varsinaisen kohteessa tehdyn tarkastuksen lisäksi tarkastukseen valmistautuminen sekä tarkastuskertomuksen laatiminen. Tarkastusten sisällöstä, tarkastustiheydestä ja tarkastukseen käytetystä ajasta on selostettu tarkemmin tämän suunnitelman toimialakohtaisissa osioissa.

Kotirauhan piiriin kuuluviin kohteisiin ei pääsääntöisesti tehdä kohteen fyysisiä tarkastuksia, ellei toiminnan epäillä aiheuttavan terveyshaittaa. Kotirauhan piiriin kuuluvilta toimijoilta vaaditaan kuitenkin mm. aloittamiseen liittyvät ilmoitukset ja hakemukset ja heille annetaan neuvoja ja ohjeita lainsäädännön vaatimuksista. Toimintaan liittyviä asiakirjoja (esim. omavalvontasuunnitelma ja siihen liittyvät kirjaukset) voidaan pyytää tarkastettavaksi toimistolle.

4.3 Valvonnan maksullisuus

Ympäristöterveydenhuollon valvonnan maksullisuus koskee ilmoitus- ja hyväksymiskäsittelyjen lisäksi valvontasuunnitelman mukaisia suunnitelmallisia tarkastuksia, näytteenottoja ja näytteiden tutkimuksia. Maksullista on myös valvontasuunnitelmaan sisältyvän tarkastuksen perusteella annetun määräyksen valvonta silloin, kun määräyksen antaminen perustuu säännösten noudattamatta jättämiseen. Valvontahenkilöstön matkoista aiheutuneet kustannukset peritään maksullisissa tarkastuksissa kaikilta kohteilta samansuuruisina, keskimääräisen 0,5 tunnin matka-ajan mukaisesti. Ympäristöterveydenhuollossa ilmoitetut tai hyväksymishakemuksen tehneet uudet kohteet tulevat heti ilmoitus-/lupakäsittelyn yhteydessä suunnitelmallisen valvonnan piiriin, jolloin kohteeseen tehty ensimmäinenkin tarkastus on maksullinen.

Maksujen periminen edellyttää hyväksyttyä valvontasuunnitelmaa ja maksutaksaa. Valvontamaksut määritellään siten, että ne kattavat suunnitelmallisesta valvonnasta aiheutuneet kustannukset. Vantaan ympäristöterveydenhuollon maksutaksa on nähtävillä internetissä osoitteessa www.vantaa.fi/Hallinto ja talous/Johtosäännöt, ohjeet, maksut/Maksut. Sosiaali- ja terveysministeriön alainen työryhmä on valmistellut esitystä elintarvike- ja terveydensuojelulain valvontamaksuja koskevien säännösten muuttamisesta. Valvonnassa otetaan mahdollisesti käyttöön vuosivalvontamaksut. Muutos tulee voimaan aikaisintaan 2017 alusta alkaen.

Säännöllisen, toimijoille maksullisen tarkastustoiminnan lisäksi valvottaviin kohteisiin tehdään tarvittaessa tarkastus- ja näytteenottokäyntejä ruokamyrkytys- ja talousvesiepidemioiden ja asiakasreklamaatioiden takia. Näistä toimenpiteistä ja tutkimuksista valvontaviranomainen ei ole oikeutettu perimään toimijalta maksua.

4.4 Näytteenotto ja näytteiden tutkiminen

Ympäristöterveydenhuollon valvontasuunnitelman tulee sisältää tiedot kunnan viranomaisnäytteenotosta ja näytteiden tutkimisesta. Näytteenotto ja näytteiden tutkiminen ovat valvontamenetelmiä, joilla voidaan selvittää omavalvonnan toimivuutta sekä tuotteiden turvallisuutta ja määräystenmukaisuutta.

Näytteenotto on yksi valvontaviranomaisen valvontakeino, jolla voidaan varmistaa, että toimijat noudattavat heille asetettuja vaatimuksia ja että esimerkiksi elintarvikkeet, talousvesi ja uimavedet ovat käyttäjille turvallisia. Valvontaviranomainen on velvollinen ottamaan tarvittavia näytteitä mm. ruokamyrkytys- ja talousvesiepidemioiden selvittämistä varten.

Valvontaa tukevat tutkimukset tehdään pääsääntöisesti MetropoliLab Oy:ssä, Viikinkaari 4, 00790 Helsinki. Laboratorio on Helsingin, Espoon, Kauniaisten ja Vantaan omistama elintarvike-, vesi- ja ympäristönäytteitä tutkiva laboratorio. Siltä osin kun tarkastustoiminnan yhteydessä otettujen mikrobiologisten ja kemiallisten näytteiden analysointi ei sisälly laboratorion tutkimusvalikoimaan, käytetään tarvittaessa Elintarviketurvallisuusvirasto Eviran, Työterveyslaitoksen, Tullilaboratoriota tai muuta asiantuntijaa, joka täyttää viranomaisvalvonnan vaatimukset. Vesivälitteisten epidemioiden yhteydessä käytetään tarvittaessa myös muita kuin Eviran hyväksymiä laboratorioita, mm. virustutkimuksiin.

Ympäristöterveydenhuollon viranhaltijat huolehtivat pääosin elintarvikevalvontaan ja sisäilmaan liittyvästä näytteenotosta, mutta tarvittaessa näytteenotto voidaan ostaa myös MetropoliLab Oy:stä. Talous- ja uimavesien näytteenotosta on sopimus laboratorion kanssa ja säännöllinen näytteenotto toteutuu laboratorion toimesta. Laboratorion näytteenottajilla on pätevyys näytteiden ottamiseen. Erityistilanteissa näytteenotosta sovitaan erikseen laboratorion kanssa.

MetropoliLab Oy toimii Vantaan ympäristöterveydenhuollon erityistilanteiden laboratoriona (ml. poikkeusolot) virka-ajan ulkopuolella. Erityistilanteissa laboratorio huolehtii näytteiden analysoinnista, mutta näytteenotosta sovitaan erikseen tapauskohtaisesti. Laboratoriolla on kuitenkin valmius näytteenottoon myös virka-ajan ulkopuolella.

Tarkemmat suunnitelmat näytteidenotosta on kuvattu toimialakohtaisissa valvontasuunnitelmissa.

5 ERITYISTILANTEISIIN VARAUTUMINEN

Elintarvike-, terveydensuojelu-, kuluttajaturvallisuus- ja eläinlääkintähuoltolaissa on määräykset siitä, että kunnan on varauduttava erityistilanteisiin. Ympäristöterveydenhuollon yksiköllä on valmiussuunnitelma ja yksityiskohtaisia toimintaohjeita erityistilanteita varten. Maankäytön, rakentamisen ja ympäristön toimialan ja kaupungin valmiussuunnitelmissa on huomioitu ympäristöterveydenhuollon tärkeimmät tehtävät poikkeusoloissa.

Ympäristöterveydenhuollon henkilöstö työskentelee eläinlääkäripäivystystä lukuun ottamatta virka-aika. Poikkeuksellisen suurissa yleisötapauksissa tai muissa poikkeustilanteissa voidaan resurssien niin salliessa järjestää valvontaa ja näytteenottoa myös iltaisin ja viikonloppuisin.

Todennäköisimpiä, useita kertoja vuodessa esiintyviä tilanteita ovat ruokamyrkytyspäilyt. Talous- ja uimavesiin liittyviä epidemiaepäilyjä on harvemmin. Epidemiat selvitetään yhteistyössä terveydenhuollon kanssa. Epidemioiden selvittämiseen on laadittu yksityiskohtaisia toimintaohjeita ja lomakkeita.

Vantaalla selvitystyöryhmään kuuluvat:

- 1. kaupungineläinlääkäri
- elintarviketarkastaja (ruokamyrkytykset)
- talousveden valvonnasta vastaava terveydensuojelutarkastaja
- 3. kaupungineläinlääkäri (zoonoosit, eläintaudit)
- tartuntatautien terveydenhoitaja
- tartuntataudeista vastaava lääkäri
- vesilaitoksen edustaja

Luettelo selvitystyöryhmään kuuluvien henkilöiden ja heidän varahenkilöidensä yhteystiedoista päivitetään tarvittaessa ja toimitetaan yhteistyötahoille. Kohdetta valvova tarkastaja tai kaupungineläinlääkäri osallistuu selvitystyöryhmän työhön.

Selvitysryhmää laajennetaan tarpeen mukaan muilla asiantuntijoilla, kuten viestinnän edustajalla, laboratoriomiestillä, ympäristötarkastajalla tai epäilykohteen työterveyshuollon edustajalla.

Ruokamyrkytyspäilyssä ja vastaavissa erityistilanteissa ryhdytään välittömästi selvittämään tartunnanaiheuttajaa ja tekemään epidemiologista tutkimusta. Epäilystä ilmoitetaan Vantaan kaupungin tartuntatautiyksikköön ja tehdään epäilyilmoitus Eviran ja Terveyden ja hyvinvoinnin laitoksen (THL) yhteiseen ruokamyrkytysepidemiarekisteritietojärjestelmään (RYMY).

Epidemiaepäilyn selvittämisestä jälkeen ympäristökeskuksen edustaja tekee selvitysilmoituksen RYMY -järjestelmään. Ruokamyrkytyspäilystä tai muusta poikkeavasta tilanteesta tehtävä selvitystyö ja näytteenotto tehdään kunnan kustannuksella. Terveyskeskus huolehtii humaninäytteiden ja ympäristökeskus elintarvike-, vesi- tai muun tarvittavan näytteenoton kustannuksista. Poikkeuksena ovat valtion kustantamat näytteiden tutkimukset (eläintauti).

Ympäristökeskuksella on näytteenottovälineistöä, yleiset haastattelu- ja näytteenottolomakkeet sekä kirjallinen ohjeistus, joka päivitetään tarvittaessa. Täydennystä näytteenottovälineistöön saadaan MetropoliLab Oy:stä, myös virka-ajan ulkopuolella.

6 RAPORTOINTI JA VALVONTASUUNNITELMAN TOTEUTUMISEN ARVIOINTI

Ympäristökeskus raportoi Vantaan ympäristölautakunnalle valvontasuunnitelman toteutumisesta kerran vuodessa.

Lautakunnan raportointi- ja arviointivelvoite perustuu ympäristöterveydenhuollon lakeihin, joiden mukaan kunnan valvontaviranomainen on velvollinen pyydettäessä toimittamaan korvauksetta keskusvirastoille tarkastuksia, valvontatoimenpiteitä, maksuja ja valvontaa koskevia tietoja ao. lain valvonnan ohjausta, seuranta, raportointia ja tilastointia varten.

Keskusviranomaisten valvontaohjelmissa edellytetään, että toiminnasta vastaava luottamuselin arvioi vuosittain kunnan valvontasuunnitelman toteutumista. Keskusviranomaiset raportoivat edelleen vuosittain EU:n komissiolle, miten edellisen vuoden ympäristöterveydenhuollon valvontatehtävät ovat Suomessa toteutuneet. Kuntien on toimitettava kunnan valvontaviranomaisen, monijäsenisen toimielimen arvio edellisen vuoden valvontasuunnitelman toteutumisesta aluehallintoviranomaisille maaliskuun loppuun mennessä. Toteutumisen arvioinnissa käytetään apuna keskusvirastojen laatimia ohjeita ja lomakkeita.

Valtioneuvoston asetus (665/2006) kunnan valvontasuunnitelmasta edellyttää, että arviointi tehdään ainakin seuraavien tekijöiden osalta:

- tarkastusten määrä valvontakohdetyypeittäin,

- tarkastusten kattavuus,
- näytteiden määrä kohdetyypeittäin sekä
- valvonnasta saatujen tulojen kohdentuminen.

Arvioinnissa kerrotaan tarvittaessa syyt mahdollisesti toteutumatta jääneiden tavoitteiden tai mahdollisten poikkeamien osalta sekä suunnitellut toimenpiteet, joilla tavoitteet seuraavalla tarkastelujaksolla saadaan toteutettua. Suunnitelman toteutumisen arviointia hyödynnetään valvonnan kehittämisessä, valvonnan toimivuuden varmistamisessa ja uusien suunnitelmien laadinnassa.

Lainsäädäntö ja ohjeet

Kansanterveyslaki (66/1972)

Terveystieteiden tutkimuslaki (1326/2010)

Hallintolaki (434/2003)

Kuntalaki (365/1995)

Valtioneuvoston asetus ympäristöterveydenhuollon valtakunnallisista valvontaohjelmista (78/2011)

Valtioneuvoston asetus kunnan ympäristöterveydenhuollon valvontasuunnitelmasta (N:o 665/2006)

Laki viranomaisten toiminnan julkisuudesta (621/1999)

Ympäristöterveydenhuollon yhteinen valtakunnallinen valvontaohjelma 2015 - 2019

Kuntaliiton Yleiskirje 21/80/2006

7 TERVEYDENSUOJELUVALVONTA

Terveydensuojelulain tarkoituksena on väestön ja yksilön terveyden ylläpitäminen ja edistäminen sekä ennalta ehkäistä, vähentää ja poistaa sellaisia elinympäristössä esiintyviä tekijöitä, jotka voivat aiheuttaa terveyshaittaa. Kunnan tehtävänä on alueellaan edistää ja valvoa terveydensuojelua niin, että asukkaille turvataan terveellinen ympäristö.

7.1 Kunnan terveydensuojelutehtävät

Kunnan terveydensuojelutehtävät jakautuvat terveyshaittoja ennaltaehkäisevään valvontaan ja terveyshaittoja poistavaan valvontaan. Ennaltaehkäisevä valvonta koostuu rakennussuunnitelmien ja toiminnanharjoittajien ilmoitusten ja lupien käsittelystä sekä suunnitelman mukaisesta valvonnasta. Terveyshaittoja poistavalla valvonnalla selvitetään terveyshaittaepäilyjä ja puututaan todettuihin haittoihin. Kunnan terveydensuojelutehtäviin kuuluu myös kuntalaisten ja toiminnanharjoittajien neuvonta ja ohjaus sekä selvitys- ja tutkimustoiminta.

7.2 Huoneistot

Terveydensuojelulain 13 §:ssä on mainittu toiminnot, joista tulee tehdä kirjallinen ilmoitus ennen toiminnan aloittamista terveydensuojeluviranomaiselle. Tällaisia ovat mm. huvi-, kokoontumis- ja majoitushuoneistot, yleiseen käyttöön tarkoitetut saunat, uimahallit, uimarannat ja kylpylät, eläinsuojat, koulut, päiväkodit, vanhainkodit, parturit, kampaamot, kauneushoitolat, liikuntatilat ja hautausmaat.

Valvontakohteet, jotka ovat nykyisen terveydensuojelulain tulkinnan mukaan ilmoitusvelvollisia, mutta eivät ole aina sitä olleet, kuuluvat valvonnan piiriin. Näiltä kohteilta vaaditaan terveydensuojelulain mukainen ilmoitus, mikäli esim. toiminnanharjoittaja vaihtuu tai tiloissa ja/tai toiminnoissa tapahtuu olennaisia muutoksia.

Valtakunnallinen valvontaohjelma on yksinkertaistanut terveydensuojeluvalvontaa ohjelmakaudelle 2015-2019. Suunnitelmallisen valvonnan piiristä on poistettu sellaiset kohteet, joissa oleskelu on lyhytaikaista ja jotka todennäköisesti eivät aiheuta terveyshaittaa. Näitä kohteita ovat:

- eläinten pitoon tarkoitettu rakennus tai aitaus asemakaava-alueella tai muulla vastaavalla alueella
- bingohallit, pelisalit, tanssisalit ja -lavat
- kirkot ja muut uskonnollisten yhdistysten tilat
- luentosalit ja auditoriot muualla kuin koulujen tai oppilaitosten yhteydessä
- teatterit, elokuvateatterit, ooppera- ja konserttisalit, sirkukset, baletti-, juhlahuoneistot sekä muut esityksiin ja tapahtumiin tarkoitetut sisätilat
- muut kokoontumis- ja juhlahuoneistot
- työtilat asuinrakennuksessa tai alueella, jossa on asuinhuoneistoja
- parturi- ja kampaamotoiminta
- solarium
- hautausmaat, yksityiset hautapaikat ja eläinten hautausmaat
- muut vastaavat laitokset tai huoneistot, joissa harjoitetusta toiminnasta saattaa aiheutua käyttäjälle terveyshaittaa

Edellä mainittujen kohteiden poistaminen suunnitelmallisen valvonnan piiristä ei muuta Vantaan valvontaa, koska ko. kohteiden suunnitelmalliseen valvontaan on käytetty resursseja vain hyvin vähän. Terveydensuojelun suunnitelmallinen valvonta on kohdistettu mm. uimavesiin, talousveteen, kouluihin, päiväkoteihin, liikuntapaikkoihin ja vanhainkoteihin. Suunnitelmallisen valvonnan piiristä poistetut kohteet kuuluvat edelleen ilmoitusvelvollisuuden piiriin ja ilmoituksista tehdään päätös. Päätöksen käsittelyyn liittyy yleensä kohteen tarkastus. Suunnitelmallisen valvonnan ulkopuolelle jääviin kohteisiin tehdään valvontaa jatkossa valitusten ja muiden yhteydenottojen perusteella. Riskinarvioinnin perusteella joitakin toimintoja/kohteita voidaan nostaa tarvittaessa takaisin suunnitelmallisen valvonnan piiriin.

7.3 Koulujen ja päiväkotien valvonta

Erityisenä haasteena on turvata koulujen ja päiväkotien terveellisyys ja turvallisuus. Lapsilla ja nuorilla on lain mukaan oikeus turvalliseen hoito- ja opiskeluympäristöön. Kunnan terveydensuojeluviranomaisen tulee tervey-

terveys- ja sosiaalialan laitosten valvonta
densuojelulain 13 ja 15 §:n nojalla tarkastaa toiminnanharjoittajan ennen tilojen käyttöönottoa tekemä ilmoitus päiväkodista ja koulusta. Koulujen ja päiväkotien terveydellisten olojen säännöllinen valvonta kuuluu kunnan terveydensuojeluviranomaisen tehtäviin ja on osa suunnitelmallista toimintaa. Suunnitelmallinen valvonta vähentää osaltaan terveyshaittoja poistavaa valvontaa.

Koulujen tarkastuksissa on huomioitu valtioneuvoston asetus neuvolatoiminnasta, koulu- ja opiskeluterveydenhuollosta sekä lasten ja nuorten ehkäisevän suun terveydenhuollosta 338/2011, 12 §. Koulujen ja muiden oppilaitosten tarkastukset sovitaan etukäteen ja tarkastukselle pyydetään mukaan vähintään koulun rehtori, kiinteistöhuollosta vastaava ja kouluterveydenhoitaja. Tarvittaessa tarkastuksella voivat olla mukana myös työterveydenhuollon ja työsuojelun edustajat.

7.4 Sosiaalialan laitosten valvonta

Terveydensuojelulain 13 §:n mukaan ilmoituksenvaraisiksi sosiaalihuollon yksiköiksi luetaan kunnan, valtion tai yksityisen ylläpitämät ympärivuorokautista hoitoa antavat sosiaalihuollon toimintayksiköt ja vastaavat. Nämä yksiköt ovat myös säännölliseen valvonnan piirissä. Toimintayksiköiden yhteydessä olevien asiakkaiden (esim. vanhukset) vuokra- tai omistusasunnot eivät kuulu suunnitelmallisen valvonnan piiriin.

7.5 Talousvesi

Talousveden valvonta koskee kaikkea terveydensuojelulain 16 §:ssä tarkoitettua vettä. Veden valvonnassa sovelletaan Sosiaali- ja terveysministeriön (STM) asetusta talousveden laatuvaatimuksista ja valvontatutkimuksista (461/2000), muutos (442/2014) tai STM:n asetusta pienten yksiköiden talousveden laatuvaatimuksista ja valvontatutkimuksista (401/2001).

STM:n asetuksen (461/2000) mukaisen talousvettä toimittavan laitoksen valvontaan kuuluu hyväksytyn valvontatutkimusohjelman toteutumisen ja tutkimustulosten arviointi. Lisäksi terveydensuojelulain 18 §:n mukaisesti hyväksytyissä laitoksissa tehdään tarkastuksia laitostiloissa sekä raakaveden laadun varmistamiseksi vedenotamoilla ja niiden lähiympäristössä. Osa laitoksista toimittaa talousvettä vain omaan käyttöönsä, joten ne eivät kuulu keskusviraston nykyisen ohjeistuksen mukaisesti suunnitelmallisen valvonnan piiriin. Kaikilla asetuksen mukaisilla vesilaitoksilla on voimassa oleva valvontatutkimusohjelma ja erityistilannesuunnitelma. Apuna valvontatutkimusohjelman laadinnassa käytetään Valviran ohjeistusta. Vuoden 2015 aikana tullaan päivittämään viiden talousvettä toimittavan laitoksen valvontatutkimusohjelma.

Valvontatutkimusohjelmassa vesinäytteiden tutkiminen on jaettu viranomaisvalvontanäytteisiin ja käyttötarkkailunäytteisiin. Laitokset toimittavat tutkimustuloksensa välittömästi niiden valmistuttua valvontaviranomaiselle, joten veden laadun arviointia tehdään säännöllisesti aina tutkimustulosten saavuttua.

STM:n asetuksen (401/2001) 1 ja 2 kohdan mukaisen talousveden valvontaan on laadittu kohteille näytteenottosuunnitelmat. Toimijat vastaavat näytteenottosuunnitelman toteutuksesta, mutta tarvittaessa näytteet voidaan ottaa ja tutkittua toimijan kustannuksella. Vuosittain tutkitaan kunnallisten ja yksityisten perhepäivähoitajien talousvesikaivojen vedenlaatua. Asetuksen (401/2001) mukaisia talousveden toimittajia tiedotetaan erityistilannesuunnitelmasta ja ohjeistetaan suunnitelman laatimiseen.

Vantaan terveydensuojeluviranomaiset antavat talousvesineuvontaa verkostoveden ja talousvesikaivojen osalta. Vesihuoltoverkoston ulkopuolella on Vantaalla noin 5000 oman talousvesikaivon varassa olevaa kuntalaista. Kiinteistökohtaisten talousvesien suunnitelmallista valvontaa ei ole tarpeen tehdä, koska yksittäiset kotitaloudet vastaavat itse hankkimansa talousveden laadusta. Tarvittavat valvontatoimet ja näytteenotto kohdennetaan terveyshaittaepäilyihin, minkä lisäksi tutkitaan vuosittain yhden asuinalueen kaivovesien laatua ja siten saadaan uutta tietoa Vantaan kaivovesien laadusta.

Viranomaisnäytteiden arvioitu määrä vuonna 2015 on 160 näytettä. Näytteenotosta vastaa joko laboratorio (MetropoliLab Oy) tai veden toimittaja.

7.6 Uimarannat

Yleiset uimarannat tarkastetaan vuosittain ennen uimakauden alkua. Tarkastus kohdistuu uimarannan yleiseen siisteyteen, oheistiloihin, varustukseen ja käymälätiloihin. Tarkastus sisältää myös kuluttajaturvallisuusvalvontatarkastuksen.

Vuosittain ennen uimakauden alkua laaditaan yleisistä uimarannoista uimarantaluettelo, joka toimitetaan valtion viranomaisille huhtikuun loppuun mennessä. EU-uimarannoille, joita Vantaalla on kaksi, laaditaan ennen uimakauden alkua uimarannan omistajan kanssa viranomaisvalvontaa varten seurantakalenteri, josta selviää näytteiden ottoajankohdat. Näytteitä otetaan uimakauden aikana (15.6. – 31.8.) joka toinen viikko, siten että ensimmäinen näyte otetaan ennen uimakauden alkua. Uimakauden päättyessä toimitetaan EU-uimarantojen uimaveden tutkimustulokset ja niiden perusteella tehty uimavesiluokitus syyskuun loppuun mennessä valtion viranomaisille edelleen toimitettavaksi EU-komissiolle. Pieniltä yleisiltä uimarannoilta otetaan vesinäytteet samanaikaisesti EU-uimarantojen kanssa. Arvioitu viranomaisvalvonnan näytemäärä kesän aikana on 49 näytettä.

Kuusijärven ja Vetokankaan uimarantaa käytetään myös talviuintipaikkana ja ne tarkastetaan vuosittain talviuintikauden (1.9. – 14.6.) aikana. Tarkastus sisältää myös kuluttajaturvallisuusvalvontatarkastuksen. Uimaveden laadun tutkimiseen sovelletaan asetusta pienten yleisten uimarantojen uimaveden laatuvaatimuksista ja valvonnasta (354/2008). Koska Kuusijärven ja Vetokannaksen valvontatutkimustulokset ovat edellisen talviuintikauden ajan täyttäneet toimenpiderajat eikä ole tiedossa sellaisia tekijöitä, jotka voisivat huonontaa veden laatua, on valvontatiheys vähennetty puoleen eli näytteitä otetaan joka toinen kuukausi talviuintikauden 2014 – 2015 aikana. Talviuintipaikkojen arvioitu viranomaisvalvonnan näytemäärä vuonna 2015 on 8 näytettä.

Kaikkien uimavesinäytteiden otosta vastaa laboratorio (MetropoliLab Oy).

7.7 Kylpylät, uimahallit ja vastaavat

Jokaisella uimahallilla, kylpylällä ja muulla vastaavalla yleiseen käyttöön tarkoitetulla altaalla (esim. hotellien ja hoitolaitosten altaat) on valvontatutkimusohjelma ja siihen liittyvä allaskohtainen näytteenottosuunnitelma. Allasveden laadun tutkimiseen sovelletaan sosiaali- ja terveysministeriön asetusta uimahallien ja kylpylöiden allasvesien laatuvaatimuksista ja valvontatutkimuksista (315/2002).

Allasvesinäytteiden määrä riippuu pääsääntöisesti laitoksen kävijämäärästä, mutta terveydensuojeluviranomainen voi vähentää tai lisätä näytteiden määrää edellisten vuosien tulosten, suoritetun käyttötarkkailun tai laitoksen teknisten ominaisuuksien perusteella. Eri laitosten näytteenottokertojen vaihteluväli on noin 4-25 kertaa vuodessa. Arvioitu viranomaisnäytteiden määrä on 450 näytettä. Allasvesinäytteiden otosta vastaa laboratorio (MetropoliLab Oy). Yhdessä kohteessa näytteet ottaa ja toimittaa laboratorioon laitoksen oma henkilökunta. Kaikista näytteistä tutkitaan mikrobiologinen laatu, pH sekä klooripitoisuudet. Muut analyysit vaihtelevat eri näytteenottokerroilla. Koska näytteenottosuunnitelmat tehdään allas-/allaskiertokohtaisesti ja niiden laadinnassa huomioidaan esimerkiksi laitoksen kävijämäärän vaihtelu vuoden kuluessa, vaihtelee laitoksesta otettavien näytteiden määrä eri näytteenottokerroilla. Terveydensuojeluviranomainen seuraa säännöllisesti valvontanäytteiden tuloksia. Ylimääräisiä näytteenottoja voi aiheutua asiakasvalitusten, valvontatutkimuksissa todettujen laatuvaatimuspoikkeamien tai käyttötarkkailun yhteydessä todettujen terveyshaittaepäilyjen johdosta. Näistä epäilyistä laitoksen ylläpitäjän tulee tiedottaa terveydensuojeluviranomaiselle. Käyttäjille suunnattu allasveden laadusta tiedottaminen tapahtuu pitämällä viimeisimmät valvontatulokset esillä.

Kylpylässä ja uimahalleissa tehdään pääsääntöisesti vuosittain kaksi erillistä terveydensuojelulain mukaista tarkastusta. Näistä toinen keskittyy laitoksen suorittamaan käyttötarkkailuun ja toinen uima-allastilojen ylläpitoon eli siisteyteen ja rakenteiden kuntoon. Siisteyden arvioinnissa käytetään apuna pintahygienianäytteitä, joita otetaan tarkastuksen yhteydessä laitoksesta riippuen 10-40 näytettä vuodessa. Arvioitu pintahygienianäytteiden määrä on 140 näytettä. Pienemmissä kohteissa terveydensuojelulain ja kuluttajaturvallisuuslain mukaiset asiat tarkastetaan samalla tarkastuksella ja pintahygienianäytteitä otetaan harkinnanvaraisesti.

7.8 Yleisötilaisuuksien valvonta

Yleisötilaisuuksien järjestäjä laatii toiminnastaan ilmoituksen, jonka perusteella tilaisuuden valvontatarve arvioidaan. Toiminnanharjoittajaa ohjeistetaan tarvittaessa talousveteen, jätehuoltoon ja käymälöihin liittyvissä asioissa ja riskinarvioinnin perusteella tilaisuuksia käydään valvomassa. Yleensä tilaisuuksissa on myös elintarvike-, tupakka- ja kuluttajaturvallisuusvalvontaan liittyviä toimintoja ja ne pyritään tarkastamaan samalla kerralla.

7.9 Valvonnan painopistealueet

Terveysturvallisuuden painopisteiden avulla kohdennetaan resursseja suunnitelmallisesti ja riskiperusteisesti sekä huomioidaan lainsäädäntömuutoksista aiheutuvat haasteet. Valvonnan resurssit pyritään kohdentamaan toimintoihin/kohteisiin, joissa on toistuvasti esiintynyt ongelmia ja/tai joihin voi liittyä suuri terveyshaitan riski. Taulukossa 3 on kuvattu sekä valtion valvontaohjelman että Vantaan valvontasuunnitelman painopisteet ohjelmakaudelle 2015 - 2019.

Taulukko 3. Valtion valvontaohjelman ja Vantaan valvontasuunnitelman painopisteet ohjelmakaudelle 2015 - 2019.

Kohde	Valtion valvontaohjelman painopisteet	Vantaan valvontasuunnitelman painopisteet
Talousvesi	- Valvontatutkimusohjelman päivittäminen sekä valvonnan ja näytemäärien saattaminen asetuksen mukaiseksi - Valvontayksikön oman vesihuollon erityistilannesuunnitelman laatiminen	Valvontayksikön oman vesihuollon erityistilannesuunnitelman päivittäminen
Kauneushoitolat tai muu ihonkäsittely	Ihon läpäisevien toimintojen valvominen	Ihon läpäisevien toimintojen valvominen
Terveysturvallisuuden olojen valvonta	- Edistetään ulkopuolisten asiantuntijoiden hyödyntämistä sisäilmaselvityksissä - Koulujen yhteistarkastukset eri tahojen kanssa	Koulujen yhteistarkastusten jatkaminen ja kehittäminen eri yhteistyötahojen kanssa
Sidosryhmät	Terveysturvallisuuden huomioiminen suunnittelussa ja päätöksenteossa	Terveysturvallisuuden huomioiminen suunnittelussa ja päätöksenteossa

Vantaalla talousvesilaitosten valvontatutkimusohjelmat ovat lainsäädännön vaatimusten mukaiset, joten niitä ei oteta painopistealueeksi valvontasuunnitelmaan. Sisäilmaselvityksiin Vantaan ympäristöterveydenhuollosta löytyy tarvittava osaaminen, joten kyseistä painopistettä ei ole tarpeen sisällyttää omaan suunnitelmaan. Koulujen yhteistarkastukset on aloitettu, mutta siihen liittyvää toimintatapaa vielä kehitetään, joten yhteistarkastukset otetaan omaan suunnitelmaan yhdeksi painopistealueeksi. Sidosryhmäyhteistyö on tiivistä mm. rakennusvalvonnan ja ympäristönsuojelun kanssa, mutta muiden sidosryhmien kanssa yhteistyötä on tarpeen kehittää edelleen.

7.10 Terveyshaittaepäilyyn perustuva asuntojen ja oleskelutilojen valvonta

Terveysuojelulain 26 §:n mukaan asunnon ja muun sisätilan sisäilman puhtauden, lämpötilan, kosteuden, melun, ilmanvaihdon, valon, säteilyn ja muiden vastaavien olosuhteiden tulee olla sellaiset, ettei niistä aiheudu asunnossa tai sisätilassa oleskelevalle terveyshaittaa. Terveysuojeluviranomainen voi terveysuojelulain 27 §:n mukaan velvoittaa terveyshaitan aiheuttajan tai korjauksista vastaavan tahon poistamaan todettu terveyshaitta. Viranomainen voi myös kieltää tai rajoittaa käyttämästä asuntoa tai muuta oleskelutilaa.

Terveyshaittoja poistavassa valvonnassa neuvotaan ja opastetaan kuntalaisia asumisterveyteen liittyvissä kysymyksissä. Puhelimitse tapahtuvan neuvonnan lisäksi asukkaille ja muille tilojen käyttäjille lähetetään kirjallisia kosteusvauriotiedotteita sekä muuta asumisterveyteen ja rakennustekniikkaan liittyvää materiaalia. Terveyshaittoja selvittäviä tarkastuksia tehdään asukkaiden kirjallisesta pyynnöstä kun epäillään, että asunnossa on terveyshaittaa aiheuttavia tekijöitä. Virka-apupyyntöihin perustuvia asunnontarkastuksia, joista laaditaan tarvittaessa erillinen tarkastusmääräys, tehdään jos on perusteltu syy olettaa asunnon aiheuttavan asukkaille tai naapureille terveyshaittaa.

Koulujen ja päiväkotien tutkimuspyynnöt otetaan kirjallisesti vastaan koulun rehtorilta, päiväkodin johtajalta, kouluterveydenhuollolta, työterveyshuollolta, työsuojeluvaltuutetulta tai muulta vastaavalta taholta. Lasten vanhempien ottaessa yhteyttä päätetään tapauskohtaisesti asiassa tarvittavat toimenpiteet.

Terveysuojeluviranomainen antaa puhelinneuvontaa ja tekee tarvittaessa tarkastuksia sekä antaa määräyksiä tuholaisien torjumiseksi.

7.11 Lausunnot

Terveysuojeluvalvontaan kuuluu olennaisena osana erilaisten lausuntojen antaminen. Lausuntoja annetaan mm:

- rakennusluvista (terveysuojelulain 13 § mukaiset kohteet)
- asumisterveyteen liittyvistä asioista
- talousveden laadusta
- vesihuollon kehittämissuunnitelmasta
- vesijohto- tai viemäriverkostoon liittyvistä vapautushakemuksista
- hulevesien johtamisesta
- ympäristöluvista
- valtion asumisrahastolle terveyshaitta-avustuksia varten
- sosiaalialan laitosten ja toimintapisteiden lupaa tai rekisteröintiä varten.

7.12 Tarkastusten sisältö, tarkastustiheys ja -aika

Terveysuojeluviranomainen pyrkii ennaltaehkäisemään terveyshaittoja sekä edistämään asuin- ja lähiympäristön terveellisyyttä. Terveyshaittoja poistavaa tarkastustoimintaa tehdään pääosin asukkaiden ja tilojen käyttäjien yhteydenottojen perusteella. Tutkimuspyyntöjen käsittelyssä päiväkotien ja koulujen tutkimuspyynnöt pyritään ottamaan käsittelyyn mahdollisimman nopeasti lasten iän tai suurien käyttäjämäärien johdosta. Asunnon tutkimuspyynnöt käsitellään oman jonotilanteen mukaisesti saapumisjärjestyksessä.

Terveysuojelulain mukaiset valvontakohteet tarkastetaan suunnitelman mukaisesti ja siten, että oleelliset terveysuojelun näkökohdat tulevat tarkastetuiksi. Valvira on laatinut valtakunnallisessa valvontaohjelmassa ohjeet keskimääräisistä tarkastustiheyksistä sekä valvonta- ja tarkastuskäyntien ydinasioista. Toistaiseksi Vantaa suunnittelee valvontaa Valviran valvontaohjelman mukaisilla tarkastustiheyksillä. Kertyvän valvontahistorian perusteella voidaan tarkastustiheyttä jatkossa vähentää enintään puolella tai nostaa tarpeelliseksi katsotulla määrällä. Tarkastustiheydet ja tarkastuksiin käytettävä aika on esitetty liitteessä 1 ja tarkastusten sisältö taulukossa 4.

Asuntojen ja muiden oleskelutilojen tarkastustoiminnassa pyritään selvittämään, onko rakennuksessa terveyshaittaa aiheuttavia vaurioita tai olosuhteita asukkaille tai tilojen käyttäjille. Tarkastuksen lisäksi kohteessa voidaan tehdä mittauksia ja/tai ottaa näytteitä. Arvioidessa terveysuojelulain mukaista terveyshaittaa käyte-

tään apuna sosiaali- ja terveysministeriön Asumisterveysohjeessa 2003:1 annettuja ohjeita. Tarkastuksia tehtäessä käytetään apuna valvontayksikön omia ohjeita sekä muun muassa keskusviraston (Valvira) laatimia ohjeita. Tarkastuksista laaditaan tarkastuspöytäkirja, joka lähetetään asianosaisille.

Valvontakohdetyypin tarkastukseen keskimääräisesti käytettävä aika koostuu tarkastukseen valmistautumisesta, tarkastuksen sisällöstä sekä tarkastuskertomuksen laatimisesta. Valitustapauksissa saattaa haitan selvittäminen viedä useamman työpäivän.

Taulukko 4. Terveystensuojelulain mukaisten suunnitelmallisten tarkastusten sisältö

Terveystensuojelulain kohteet (ilmoituksenva- raiset / luvanvaraiset kohteet)		Tarkastuksella huomioitavat asiat
YHTI 03.010	Talousvettä toimittava laitos tai muu ison ase- tuksen mukainen kohde - Talousvettä toimittavat laitokset (vähin- tään 5000 käyttäjää tai yli 1000 m³/d) - Talousvettä toimittavat laitokset (vähin- tään 50 mutta alle 5000 käyttäjää tai vä- hintään 10 mutta alle 1000 m³/d) tai muu asetuksen 461/2000 mukainen kohde	- Vastaako toiminta siitä tehtyä hakemusta ja hyväksymispäätöstä - Onko aikaisemmilla tarkastuksilla havaitut epäkohdat korjattu - Valvontatutkimusohjelma ja sen toteutu- man sekä tutkimustulosten arviointi - Henkilöstön talousvesihygieeninen osaa- minen - Vedenottamoiden ja niiden ympäristön tarkastus - Eriyistilannesuunnitelmat ja varautuminen - Laitoksen suorittama käyttötarkkailu - Tilojen siisteys ja kunto - Vedenottamoiden rakenteiden ja verkos- ton kunto sekä niiden kunnon seuranta - Kemikaalien käyttö ja varastointi - Vedenlaadusta tiedottaminen
YHTI 03.015	Vedenottamo	kuten YHTI03.010
YHTI 03.020	Talousvettä toimittava laitos tai muu pienen asetuksen mukainen kohde - Alle 50 käyttäjää tai talousvettä tuotetaan alle 10 m³ päivässä - Muu asetuksen (401/2001) mukainen kohde	Alle 50 käyttäjää tai tuotetaan alle 10 m³ päi- vässä: - Onko aikaisemmilla tarkastuksilla havaitut epäkohdat korjattu - Soveltaen samat kuin YHTI03.010 Muu asetuksen mukainen kohde: - Toiminnan laajuus (elintarvikealan yrityk- set, julkinen tai kaupallinen toiminta)
YHTI 03.025	Vedenottamo, pienen asetuksen mukainen kohde	kuten YHTI03.020
YHTI 03.030	Talousveden tukkumyynti	soveltaen kuten YHTI03.010
YHTI 03.035	Vedenottamo, talousveden tukkumyynti	kuten YHTI03.010
YHTI 03.090	Lasten ja nuorten kohteet, kerhotila, nuorisoti- lat ja leirikeskukset	Kuten YHTI03.080
YHTI 03.160	Esiopetus	- Vastaako toiminta siitä tehtyä ilmoitusta ja päätöstä - Onko aikaisemmilla tarkastuksilla havaitut epäkohdat korjattu - Rakenteiden kunto ja ylläpito - Yleinen siisteys ja siivousvälineet - Käymälät - Pesu- ja pukeutumistilat - Vaatehuolto - Valaistus - Ilmanvaihto

Terveysturvallisuuskohteet (ilmoituksenvaraiset / luvanvaraiset kohteet)		Tarkastuksella huomioitavat asiat
		- Sisäilman laatu - Tilojen soveltuminen käyttötarkoitukseen - Käytettävän talousveden laatu - Melu - Jätehuolto, piha- ja leikkialueet - Lapsimäärät ja tilojen riittävyys lapsimäärään nähden
YHTI 03.170	Peruskoulu	- Vastaako toiminta siitä tehtyä ilmoitusta ja päätöstä - Onko aikaisemmilla tarkastuksilla havaitut epäkohdat korjattu - Rakenteiden kunto ja ylläpito - Yleinen siisteys ja siivousvälineet - Käymälät - Pesu- ja pukeutumistilat - Valaistus - Sisäilman laatu ja ilmanvaihdon riittävyys - Tilojen soveltuminen käyttötarkoitukseen - Harjoitettavan toiminnan laatu - Käytettävän talousveden laatu - Toiminnan aiheuttama melu - Pöly ja haju - Kemikaalien käsittely ja säilytys - Jätehuollon järjestelyt, piha-alueet - Oppilasmäärät ja tilojen riittävyys oppilasmäärään nähden
YHTI 03.180	Lukio	Kuten YHTI03.170
YHTI 03.190	Ammattioppilaitos	Kuten YHTI03.170
YHTI 03.200	Muut koulut ja oppilaitokset	Kuten YHTI03.170
YHTI 03.210	Korkeakoulu	Kuten YHTI03.170
YHTI 03.220	Muu aikuiskoulutus	Kuten YHTI03.170
YHTI 03.230	Aamiaismajoitus sekä majoitus maatilamatkailun yhteydessä	- Vastaako toiminta siitä tehtyä ilmoitusta ja päätöstä - Onko aikaisemmilla tarkastuksilla havaitut epäkohdat korjattu - Yleinen siisteys, siivousvälineet - Rakenteiden ja pintojen kunto ja ylläpito - Varustelutaso - Majoitustilat, yleiset tilat, käymälät ja pesu- ja saunatilat - Sisäilman laatu ja ilmanvaihto - Toiminnan aiheuttama melu - Asiakasmäärät - Tilojen soveltuminen käyttötarkoitukseen - Harjoitettavan toiminnan laatu - Käytettävän talousveden laatu - Jätehuollon järjestelyt
YHTI 03.240	Hotelli	Kuten YHTI03.230
YHTI 03.250	Hostellit, retkeilymajat, retkeilyhotellit, kesähotellit, huoneistohotellit	Kuten YHTI03.230
YHTI	Lomakeskusten ja leirintäalueiden mökit	Kuten YHTI03.230

Terveysturvallisuuskohteet (ilmoituksenva- raiset / luvanvaraiset kohteet)		Tarkastuksella huomioitavat asiat
03.260		
YHTI 03.270	Muu loma-asuntojen ammattimainen tarjoami- nen	Kuten YHTI03.230
YHTI 03.280	Asuntolat, yömajat, pakolaisten vastaanotto- keskukset	Kuten YHTI03.230
YHTI 03.290	Muu majoitustoiminta	Kuten YHTI03.230
YHTI 03.380	Kosmetologiset huoneistot ja laitokset	- Vastaako toiminta siitä tehtyä ilmoitusta ja päätöstä - Onko aikaisemmillä tarkastuksilla havaitut epäkohdat korjattu - Harjoitettavan toiminnan laatu - Toiminnan mahdollisesti aiheuttamat hai- tat (melu, pöly, haju) - Yleinen siisteys ja siivousjärjestelyt - Välineiden siisteys ja puhdistus - Käsihygienia - Työvaatteet - Pesuja pukeutumistilat - Käymälät - Rakenteiden ja pintojen kunto ja huolto - Ilmanvaihdon riittävyys - Tilojen soveltuminen käyttötarkoitukseen - Käytettävän talousveden laatu - Kemikaalien käsittely ja säilytys, jätehuol- lon järjestelyt - Saako asiakas tarvitsemiaan erityistietoja ja ohjeita
YHTI 03.390	Tatuointi ja lävistys	Kuten YHTI03.380
YHTI 03.410	Muu ihonkäsittely ja hoito	Kuten YHTI03.380
YHTI 03.510	Päiväkoti, ryhmäperhepäiväkoti	- Vastaako toiminta siitä tehtyä ilmoitusta ja päätöstä - Onko aikaisemmillä tarkastuksilla havaitut epäkohdat korjattu - Rakenteiden kunto ja ylläpito - Yleinen siisteys ja siivousvälineet - Kemikaalien käsittely ja säilytys - Käymälät - Pesu- ja pukeutumistilat - Vaatehuolto - Valaistus - Ilmanvaihto - Sisäilman laatu - Tilojen soveltuminen käyttötarkoitukseen - Käytettävän talousveden laatu - Melu - Jätehuolto, piha- ja leikkialueet - Lapsimäärät ja tilojen riittävyys lapsimää- rään nähden
YHTI 03.530	Leikkitoiminta ja muu päivätoiminta	Kuten YHTI03.510
YHTI 03.540	Lastenkodit, koulukodit ja nuorisokodit	Kuten YHTI03.510
YHTI 03.550	Ammatilliset perhekodit	Kuten YHTI03.510
YHT	Muut lastensuojeluyksiköt, mm. perhekuntou-	Kuten YHTI03.510

Terveysturvallisuuskohteet (ilmoituksenva- raiset / luvanvaraiset kohteet)		Tarkastuksella huomioitavat asiat
03.560	tusyksiköt	
YHTI 03.570	Vanhainkoti (laitoshuolto)	• Vastaako toiminta siitä tehtyä ilmoitusta ja päätöstä • Onko aikaisemmilla tarkastuksilla havaitut epäkohdat korjattu • Rakenteiden kunto ja ylläpito • Yleinen siisteys ja siivousvälineet • Käymälät • Pesuja pukeutumistilat • Vaatehuolto • Valaistus • Ilmanvaihto • Sisäilman laatu • Tilojen soveltuminen käyttötarkoitukseen • Käytettävän talousveden laatu • Melu • Jätehuolto • Piha-alueet • Asiakasmäärät
YHTI 03.580	Vanhusten tehostetun palveluasumisen yksiköt (laitostyyppinen)	Kuten YHTI03.570
YHTI 03.590	Kehitysvammalaitos, muu kehitysvammaisten yksikkö (tehostettu palveluasuminen)	Kuten YHTI03.570
YHTI 03.610	Ensi- ja turvakodit, perhekuntoutusyksiköt	Kuten YHTI03.570
YHTI 03.620	Kehitysvammaisten työ- ja päivätoimintakeskus	Kuten YHTI03.570
YHTI 03.630	Aikuisten päivähoito	Kuten YHTI03.570
YHTI 03.640	Muut yksiköt	Kuten YHTI03.570
YHTI 03.740	Muut yksiköt (mielenterveys- ja päihdekuntoutajat; tehostettu palveluasuminen)	Kuten YHTI03.570
YHTI 03.650	EU-uimarannat, uimareiden määrä vähintään 100 henkilöä päivässä	• Vastaako toiminta siitä tehtyä ilmoitusta ja päätöstä • Onko aikaisemmilla tarkastuksilla havaitut epäkohdat korjattu • Siivous ja jätehuolto • Yleiseen käyttöön tarkoitettut käymälät ja pukeutumistilat • Ovatko vedenlaatutulokset asiakkaiden nähtävillä ilmoitustaululla • Kieltotaulu, jolla kielletään koirien ja muiden kotieläinten oleskelu uimarannalla • Riskit uimaveden laadulle • Kävijämäärät Asetuksen (177/2008) mukaisille uimarannoille uimavesiluokitus ja uimavesiprofiili • Tiedottaminen • Eriytistilanteisiin varautuminen
YHTI 03.660	Pienet yleiset uimarannat, vähemmän kuin 100 kävijää päivässä	Kuten YHTI 03.650
YHTI 03.680	Yleiset altaat	• Vastaako toiminta siitä tehtyä ilmoitusta ja päätöstä • Onko aikaisemmilla tarkastuksilla havaitut epäkohdat korjattu • Rakenteiden kunto ja ylläpito • Yleinen siisteys, siivousjärjestelyt ja sii-

Terveysturvallisuuskohteet (ilmoituksenva- raiset / luvanvaraiset kohteet)		Tarkastuksella huomioitavat asiat
		vouvälineet - Käymälät, pesu- ja pukutilat, allastilat - Ilmanvaihto - Sisäilman laatu - Laitoksen käyttötarkkailu - Erityistilanteisiin varautuminen - Tiedottaminen - Ovatko vedenlaatuolosuhteet asiakkaiden nähtävillä
YHTI 03.700	Saunat	- Vastaako toiminta siitä tehtyä ilmoitusta ja päätöstä - Onko aikaisemmilla tarkastuksilla havaitut epäkohdat korjattu - Rakenteiden kunto ja ylläpito - Yleinen siisteys ja siivousvälineet - Käymälät - Pesuja pukeutumistilat - Ilmanvaihto - Sisäilman laatu - Tilojen soveltuminen käyttötarkoitukseen
YHTI 03.710	Yleinen liikuntatila	- Vastaako toiminta siitä tehtyä ilmoitusta ja päätöstä - Onko aikaisemmilla tarkastuksilla havaitut epäkohdat korjattu - Tilojen ja välineiden siisteys ja puhdistus sekä huolto ja ylläpito - Ilmanvaihto - Siivousjärjestelyt - Pesu- ja pukeutumistilat - Käymälät - Jätehuolto

Lainsäädäntö ja ohjeet

Terveysturvallisuuslaki 763/1994

Terveysturvallisuusasetus 1280/1994

Sosiaali- ja terveysministeriön asetus talousveden laatuvaatimuksista ja valvontatutkimuksista 461/2000

Sosiaali- ja terveysministeriön asetus pienten yksiköiden talousveden laatuvaatimuksista ja valvontatutkimuksista 401/2001

Sosiaali- ja terveysministeriön asetus yleisten uimarantojen uimaveden laatuvaatimuksista ja valvonnasta 177/2008

Sosiaali- ja terveysministeriön asetus pienten yleisten uimarantojen uimaveden laatuvaatimuksista ja valvonnasta 354/2008

Sosiaali- ja terveysministeriön asetus uimahallien ja kylpylöiden allasvesien laatuvaatimuksista ja valvontatutkimuksista 315/2002

Ympäristöterveydenhuollon yhteinen valtakunnallinen valvontaohjelma vuosille 2015 - 2019

Liite1. Terveysturvallisuuden mukaiset suunnitelmallisen valvonnan kohteet, tarkastustiheydet ja -ajat vuosina 2015 - 2019

[illegible]

Terveysturvallisuuslain kohteet (ilmoituksen- / luvanvaraiset kohteet)		Kohde- määrä (20.10.2014)	Tarkastus- tiheys/ vuosi (tarkastuksen kesto h) VALVIRA	Tarkastus- tiheys / vuosi VANTAA	Aika / tarkastus (h) VANTAA	Tarkastusten määrä 2015 YTE	Tarvittava kokonais- työaika 2015 (h)	Tarkastusten määrä 2016 YTE	Tarvittava työ- aika 2016 (h)	Tarkastusten määrä 2017 YTE	Tarvittava työ- aika 2017 (h)	Tarkastusten määrä 2018 YTE	Tarvittava työ- aika 2018 (h)	Tarkastusten määrä 2019 YTE	Tarvittava työ- aika 2019 (h)
YH-TI 03.035	Vedenottamo, talousveden tukkumyynti	0	-	1	5	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
YH-TI 03.090	Lasten ja nuorten kohteet, kerhotila, nuorisotilat ja leirikeskukset	54	0,3 (2-4)	0,3	4	22	88	32	128	0	0	22	88	32	128
YH-TI 03.160	Esiopetus	2	0,3 (5-15)	0,3	5	0	0	2	10	0	0	0	0	2	10
YH-TI 03.170	Peruskoulu	55	0,3 (5-15)	0,3	7	19	133	18	126	18	126	19	133	18	126
YH-TI 03.180	Lukio	5	0,3 (5-15)	0,3	7	2	14	2	14	1	7	2	14	2	14
YH-TI 03.190	Ammattioppilaitos	6	0,3 (5-15)	0,3	7	2	14	2	14	2	14	2	14	2	14
YH-TI 03.200	Muut koulut ja oppilaitokset	1	0,3 (5-15)	0,3	7	0	0	1	7	0	0	0	0	1	7

Terveysturvallisuuskohteet (ilmoituksen- / luvanvaraiset kohteet)		Kohde- määrä (20.10.2014)	Tarkastus- tiheys/ vuosi (tarkastuksen kesto h) VALVIRA	Tarkastus- tiheys / vuosi VANTAA	Aika / tarkastus (h) VANTAA	Tarkastusten määrä 2015 YTE	Tarvittava kokonais- työaika 2015 (h)	Tarkastusten määrä 2016 YTE	Tarvittava työ- aika 2016 (h)	Tarkastusten määrä 2017 YTE	Tarvittava työ- aika 2017 (h)	Tarkastusten määrä 2018 YTE	Tarvittava työ- aika 2018 (h)	Tarkastusten määrä 2019 YTE	Tarvittava työ- aika 2019 (h)
YH-TI 03.2 10	Korkeakoulu	2	0,3 (5-15)	0,3	7	0	0	2	14	0	0	0	0	2	14
YH-TI 03.2 20	Muu aikuiskoulutus	0	0,3 (5-15)	0,3	7	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
YH-TI 03.2 30	Aamiaismajoitus sekä majoitus maatilamatkailun yhteydessä	2	0,2 (2-4)	0,2	4	2	8	0	0	0	0	0	0	0	0
YH-TI 03.2 40	Hotelli	11	0,2 (2-4)	0,2	4	11	44	0	0	0	0	0	0	0	0
YH-TI 03.2 50	Hostellit, retkeilymajat, retkeilyhotellit, kesähotellit, huoneistohotellit	1	0,2 (2-4)	0,2	4	1	4	0	0	0	0	0	0	0	0
YH-TI 03.2 60	Lomakeskusten ja leirintä-alueiden mökit	0	0,2 (2-4)	0,2	4	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
YH-TI 03.2 70	Muu loma-asuntojen ammattimainen tarjoaminen	0	0,2 (2-4)	0,2	4	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0

Terveysturvallisuuskohteet (ilmoituksen- / luvanvaraiset kohteet)		Kohde- määrä (20.10.2014)	Tarkastus- tiheys/ vuosi (tarkastuksen kesto h) VALVIRA	Tarkastus- tiheys / vuosi VANTAA	Aika / tarkastus (h) VANTAA	Tarkastusten määrä 2015 YTE	Tarvittava kokonais- työaika 2015 (h)	Tarkastusten määrä 2016 YTE	Tarvittava työ- aika 2016 (h)	Tarkastusten määrä 2017 YTE	Tarvittava työ- aika 2017 (h)	Tarkastusten määrä 2018 YTE	Tarvittava työ- aika 2018 (h)	Tarkastusten määrä 2019 YTE	Tarvittava työ- aika 2019 (h)
YH-TI 03.2 80	Asuntolat, yömajat, pakolaisten vastaanottokeskukset	0	0,2 (2-4)	0,2	4	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
YH-TI 03.2 90	Muu majoitustoiminta	3	0,2 (2-4)	0,2	4	0	0	0	0	0	0	3	12	0	0
YH-TI 03.3 80	Kosmetologiset huoneistot ja laitokset	103	0,3 (2-3)	0,3	4	34	136	35	140	34	136	34	136	35	140
YH-TI 03.3 90	Tatuointi ja lävistys	9	0,3 (2-3)	0,3	4	9	36	0	0	0	0	9	36	0	0
YH-TI 03.4 10	Muu ihonkäsittely ja hoito	1	0,3 (2-3)	0,3	4	1	4	0	0	0	0	0	0	0	0
YH-TI 03.5 10	Päiväkoti	154	0,5-0,3 (2-6)	0,3	6	52	312	51	306	51	306	52	312	51	306
YH-TI 03.5 10	Ryhmäperhepäiväkodit	26	0,5-0,3 (2-6)	0,3	5	13	65	0	0	13	65	13	65	0	0

Terveysturvajärjestelmän kohteet (ilmoituksen- / luvanvaraiset kohteet)		Kohde- määrä (20.10.2014)	Tarkastus- tiheys/ vuosi (tarkastuksen kesto h) VALVIRA	Tarkastus- tiheys / vuosi VANTAA	Aika / tarkastus (h) VANTAA	Tarkastusten määrä 2015 YTE	Tarvittava kokonais- työaika 2015 (h)	Tarkastusten määrä 2016 YTE	Tarvittava työ- aika 2016 (h)	Tarkastusten määrä 2017 YTE	Tarvittava työ- aika 2017 (h)	Tarkastusten määrä 2018 YTE	Tarvittava työ- aika 2018 (h)	Tarkastusten määrä 2019 YTE	Tarvittava työ- aika 2019 (h)
YH-TI 03.5 30	Leikkitoiminta ja muu päivätoiminta	3	0,5-0,3 (2-6)	0,3	5	0	0	3	15	0	0	0	0	3	15
YH-TI 03.5 40	Lastenkodit, koulukodit ja nuorisokodit	12	0,5-0,3 (2-6)	0,3	5	0	0	6	30	6	30	0	0	6	30
YH-TI 03.5 50	Ammatilliset perhekodit	0	0,5-0,3 (2-6)	0,3	5	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
YHT 03.5 60	Muut lastensuojeluyksiköt, mm. perhekuntoutusyksiköt	1	0,5-0,3 (2-6)	0,3	5	0	0	1	5	0	0	0	0	1	5
YH-TI 03.5 70	Vanhainkoti (laitoshuolto)	4	0,5-0,3 (2-6)	0,3	6	0	0	2	12	2	12	0	0	2	12
YH-TI 03.5 80	Vanhusten tehostetun palveluasumisen yksiköt (laitostyyppinen)	25	0,5-0,3 (2-6)	0,3	6	0	0	13	78	12	72	0	0	13	78
YH-TI 03.5 90	Kehitysvammalaitos, muu kehitysvammaisten yksikkö (tehostettu palveluasuminen)	18	0,5-0,3 (2-6)	0,3	6	0	0	0	0	18	108	0	0	0	0
YH-TI 03.6	Ensi- ja turvakodit, perhekuntoutusyksiköt	2	0,5-0,3 (2-6)	0,3	6	2	12	0	0	0	0	2	12	0	0

Terveysturvallisuuslain kohteet (ilmoituksen- / luvanvaraiset kohteet)		Kohde- määrä (20.10.2014)	Tarkastus- tiheys/ vuosi (tarkastuksen kesto h) VALVIRA	Tarkastus- tiheys / vuosi VANTAA	Aika / tarkastus (h) VANTAA	Tarkastusten määrä 2015 YTE	Tarvittava kokonais- työaika 2015 (h)	Tarkastusten määrä 2016 YTE	Tarvittava työ- aika 2016 (h)	Tarkastusten määrä 2017 YTE	Tarvittava työ- aika 2017 (h)	Tarkastusten määrä 2018 YTE	Tarvittava työ- aika 2018 (h)	Tarkastusten määrä 2019 YTE	Tarvittava työ- aika 2019 (h)
10															
YH-TI 03.6 20	Kehitysvammaisten työ- ja päivätoimintakeskus	4	0,5-0,3 (2-6)	0,3	6	4	24	0	0	0	0	4	24	0	0
YH-TI 03.6 30	Aikuisten päivähoito	1	0,5-0,3 (2-6)	0,3	6	1	6	0	0	0	0	1	6	0	0
YH-TI 03.6 40	Muut yksiköt	5	0,5-0,3 (2-6)	0,3	6	0	0	0	0	5	30	0	0	0	0
YH-TI 03.7 40	Muut yksiköt (mielenterveys- ja päihdekuntoutajat; tehostettu palveluasuminen)	17	0,5-0,3 (2-6)	0,3	6	5	30	6	36	6	36	5	30	6	36
YH-TI 03.6 50	EU-uimarannat, uimareiden määrä vähintään 100 henkilöä päivässä	2*	1 (2-4)	2	4	4	16	4	16	4	16	4	16	4	16
YH-TI 03.6 60	Pienet yleiset uimarannat, vähemmän kuin 100 kävijää päivässä	4	1 (2-4)	1	4	4	16	4	16	4	16	4	16	4	16
YH-TI 03.6	Yleiset altaat	15	2-1 (4-5)	2-1	5	21	105	21	105	21	105	21	105	21	105

Terveysturvajärjestelmä kohteet (ilmoituksen- / luvanvaraiset kohteet)		Kohde- määrä (20.10.2014)	Tarkastus- tiheys/ vuosi (tarkastuksen kesto h) VALVIRA	Tarkastus- tiheys / vuosi VANTAA	Aika / tarkastus (h) VANTAA	Tarkastusten määrä 2015 YTE	Tarvittava kokonais- työaika 2015 (h)	Tarkastusten määrä 2016 YTE	Tarvittava työ- aika 2016 (h)	Tarkastusten määrä 2017 YTE	Tarvittava työ- aika 2017 (h)	Tarkastusten määrä 2018 YTE	Tarvittava työ- aika 2018 (h)	Tarkastusten määrä 2019 YTE	Tarvittava työ- aika 2019 (h)
80															
YHTI 03.7 00	Saunat	1	1 (2-3)	1	3	1	3	1	3	1	3	1	3	1	3
YHTI 03.7 10	Yleinen liikuntatila	67	0,25 (2-4)	0,25	4	16	64	17	68	17	68	17	68	16	64
yh- teen sä		617				228	1150	226	1167	217	1166	218	1114	224	1155

8 TUPAKKALAIN JA NIKOTIINIKORVAUSVALMISTEIDEN VALVONTA

Tupakkalain tarkoituksena on ehkäistä tupakkatuotteiden käytön aloittamista, edistää niiden käytön lopettamista ja suojella väestöä tupakansavulle altistumiselta. Lain tavoitteena on ihmisille myrkyllisiä aineita sisältävien ja riippuvuutta aiheuttavien tupakkatuotteiden käytön loppuminen. Lääkelain muutoksen (699/2010) tarkoituksena on ollut helpottaa nikotiinikorvaushoitoon tarkoitettujen valmisteiden saatavuutta.

Kunnan tehtävänä on alueellaan valvoa tupakkalain ja sen nojalla annettujen säännösten noudattamista. Tupakkalainsäädännön viime vuosien muutosten myötä täysin savuttomat tilat ja alueet ovat lisääntyneet sekä laajentuneet ja tupakkatuotteiden myynnistä on tullut luvanvaraista toimintaa.

Euroopan unionin uusi tupakkatuotedirektiivi hyväksyttiin ja julkaistiin huhtikuussa 2014 ja direktiivin säädökset on sisällytettävä kansalliseen lainsäädäntöön toukokuuhun 2016 mennessä. Direktiivi tuo uusia säännöksiä muun muassa tupakkatuotepakkauksessa olevia terveysvaroituksia, tupakkatuotteiden ainesosia sekä etämyyntiä koskien. Lainmuutoksia on lisäksi kaavailtu tehtäväksi tupakkatuotteiden tukkumyyntiä ja parveketupakointia koskien. Tupakka-automaatit kieltävä lainmuutos astuu voimaan 1.1.2015.

Tupakkatuotteita saa myydä tai muutoin luovuttaa vain myyntipaikan sijaintikunnan myöntämällä vähittäismyyntiluvalla. Kunnan tulee suorittaa omasta aloitteestaan ja tehtyjen ilmoitusten perusteella tupakkatuotteiden varastointi- ja myyntipaikkojen tarkastuksia sekä valvoa tupakkatuotteiden ja tupakointivälineiden myyntiä ja esilläpitoa myyntipisteessä, tupakkatuotteiden ja tupakointivälineiden myynnin omavalvontaa, tupakkatuotteiden ja tupakointivälineiden mainontaa ja muuta myynninedistämistoimintaa samoin kuin tupakointikieltojen ja rajoitusten noudattamista alueellaan.

Valtakunnallisessa tupakkalain valvontaohjelmassa 2015-2019 on suunnitelmallisen valvonnan piiristä poistettu savuttomuuden valvonta sellaisissa kohdetyypeissä, joissa tupakointi on tupakkalain perusteella kielletty.

Kunta myöntää lääkelain mukaiset luvat nikotiinikorvausvalmisteiden myyntiin vähittäiskaupoissa, kioskeissa ja huoltoasemilla sekä ravitsemisliikkeissä ja valvoo, että myynnissä noudatetaan annettuja määräyksiä.

8.1 Tupakkatuotteiden myyntiluvat

Tupakkatuotteiden vähittäismyyjät jättävät lupahakemuksen Valviran valtakunnallisen luparekisteriin sähköisesti tai toimittavat lupa-asiakirjat myyntipaikan sijaintikunnan viranomaiselle. Myyntipaikan sijaintikunta myöntää vähittäismyyntiluvan.

Kunnan on perittävä tupakkatuotteiden myyntiluvan haltijalta myyntiluvasta hyväksymänsä taksan mukainen maksu, sekä myynninvalvonnasta ja siihen liittyvistä toimenpiteistä vuosittainen valvontamaksu.

8.2 Vähittäismyyntipaikkojen valvonta / tupakka ja nikotiini

Tarkastuksen sisältö on yleisellä tasolla määritelty ympäristöterveydenhuollon valvontasuunnitelmassa. Tupakkalain mukaisissa tarkastuksissa käytetään apuna Valviran laatimia ohjeita ja lomakkeita. Tarkastettavia asioita ovat muun muassa tupakointituotteet ja -välineet, esilläpitokiellon toteutuminen, myyntilupa-asiakirjan sijoittelu, omavalvontasuunnitelma, omavalvontakirjaukset, myyntikieltokyltit ja niiden sijoittelu, perehdytykset, ikä-kyselyt, myynnin ongelmatilanteet sekä tupakkatuotteiden epäsuoran ja suoran mainonnan kiellon noudattaminen.

Tarkastuksissa valvotaan samalla nikotiinikorvausvalmisteiden myyntiä. Tarkastuksissa kiinnitetään huomiota ostotilanteen valvontaan, tuotteiden sijoitteluun ja säilytykseen. Tarkastukset tehdään aina kun se on mahdollista muun ympäristöterveydenhuollon valvonnan yhteydessä.

Tupakkatuotteiden ja niiden tavaramerkkien esilläpito vähittäismyyntipaikoissa on ollut kiellettyä 1.1.2012 voimaantulleen tupakkalain (§ 8 a 1 momentti) muutoksen mukaisesti. Tupakkatuotteiden esilläpitokiello ei koske

erillisellä sisäänkäynnillä varustettuja pääosin tupakkatuotteita ja tupakointivälineitä myyvää myyntipaikkaa, jossa myytäviä tupakkatuotteita ei voida nähdä myyntipaikan ulkopuolelta. Esilläpitokielto koskee myös internet-myyntiä. Sivustoilla ei saa olla tietoja myytävänä olevista tuotteista eikä sähköisessä muodossa saa olla kirjallista luetteloa tuotteista, vaan asiakkaalle voidaan pyynnöstä lähettää kirjallinen luettelo tuotteista.

8.3 Tupakointikieltojen ja -rajoitusten valvonta

Tupakkalain olosuhdevalvontaa suoritetaan pääsääntöisesti terveydensuojelulain tai elintarvikelain mukaisten tarkastuskäyntien yhteydessä. Savuttomuustarkastuksissa käytetään aistihavaintoihin perustuvaa arviointia (mm. tuhkakuppien sijoittelu, näkyvä savu, savun haju) ja tarvittaessa selvitetään savun kulkeutumista merkiksavututkimuksin tai ilmanäytteiden avulla. Asuntoihin ja muihin oleskelutiloihin tulevan tupakansavun haittoihin puututaan vain kirjallisen vireilletulon kautta.

8.3.1 Tupakointitalilliset ravintolat

Ravintoloissa, joissa on rakennusvalvontaviranomaisen hyväksymä erillinen tupakointitila, tarkastetaan tupakointikielto-opasteiden sijoittelu, tupakointikieltojen ja -rajoitusten noudattaminen ja tupakointitilojen omavalvontasuunnitelman toteutuminen. Elintarvikevalvonnan tarkastuksia ravintoloihin tehdään 1-4 vuoden välein ja tupakkalainvalvonta suoritetaan samassa yhteydessä. Tarkastuksilla seurataan tarvittaessa tupakointikieltojen noudattamista ja tehdään aistinvaraisia havaintoja muun muassa siitä, ettei tupakan savu kulkeudu tupakointitilasta, ulkona olevasta tarjoilutilasta tai muualta ulkoa tupakointikieltoa koskeviin tiloihin.

Tarkastuksissa käytetään apuna Valviran laatimia ohjeita ja lomakkeita niiltä osin kun niitä on saatavilla. Tarkastukset tehdään ensisijaisesti normaalina virka-aikana, ellei kyseessä ole ilta- tai yöravintola.

8.3.2 Tupakkalain 12 §:n mukaiset kohteet

Tupakointi on kielletty tupakkalain 12 §:n 1 momentissa luetelluissa kohteissa:

- perhepäivähoidon sisätiloissa hoidon aikana, päiväkotien sisätiloissa ja ulkoalueilla, lastensuojelulain ja mielenterveyslain nojalla hoitoa antavien laitosten alle 18-vuotiaille tarkoitetuissa sisätiloissa ja heille tarkoitettuilla ulkoalueilla,
- perusopetusta, ammatillista koulutusta ja lukio-opetusta antavien oppilaitosten sisätiloissa ja oppilasasuntoissa sekä niiden käytössä olevilla ulkoalueilla,
- virastojen ja julkisten laitosten yleisölle ja asiakkaille varatuissa sisätiloissa,
- sisätiloissa järjestettävät yleisissä tilaisuuksissa,
- yleisten kulkuneuvojen sisätiloissa,
- työyhteisöjen yhteisissä ja yleisissä sekä asiakkaille tarkoitetuissa sisätiloissa,
- asunto-osakeyhtiön tai muun asuinyhteisön asuinkiinteistöjen yhteisissä ja yleisissä sisätiloissa,
- ulkoalueilla järjestettävien yleisten tilaisuuksien katoksissa ja katsomoissa sekä tilaisuuden seuraamiseen välittömästi tarkoitetuissa tiloissa, joissa osallistujat oleskelevat paikoillaan.

Ympäristöterveydenhuollon valvontakohteissa (mm. oppilaitokset ja päiväkodit) tupakkalain mukainen valvonta suoritetaan yleensä terveydensuojelulain valvonnan yhteydessä. Muissa kohteissa tupakointikieltojen noudattamista tarkastetaan pääasiassa asiakasvalitusten/yhteydenottojen perusteella ja mahdollisten projektien yhteydessä.

8.4 Tupakkalain valvonnan painopisteet

Valviran tupakkalain valtakunnallisen valvontaohjelman painopisteet vuosille 2015-2019 ovat:

- tupakointikieltojen ja -rajoitusten valvonnassa ulkoalueilla järjestettävät yleiset tilaisuudet vuosina 2016-2017,
- tupakan vastikkeiden ja tupakkajäljitelmiä mainonnallinen esillepano vuosina 2015-2017.

Vantaan valitsemat painopistealueet sisältyvät valtakunnallisiin painopisteisiin. Vantaa osallistuu valtion viranomaisten valvontaprojekteihin ja mahdollisuuksien mukaan kunnan lasten ja nuorten parissa työskentelevien vi-

ranomaisten ja järjestöjen yhteisprojekteihin, jotka kohdistuvat erityisesti toimiin nuorten tupakoinnin vähentämiseksi.

8.5 Valvonnan suunnitelmalliset tarkastukset ja työajan tarve

Taulukossa 5 on esitetty tupakkalain valvonnan suunnitelmalliset tarkastukset vuosille 2015-2019. Tarkastustiheyksien määrittelyssä on otettu huomioon valtakunnallisessa tupakkalain valvontaohjelmassa 2015-2019 esitetyt tarkastustiheydet ja painopistealueet. Suunnitelmassa on arvioitu työajan tarve valvontakohtatyypeittäin.

Tupakkatuotteiden ja tupakointivälineiden vähittäismyyntipaikkojen valvonnassa vuoden 2015 tarkastustarve on 126 tarkastusta, joiden arvioitu työajan tarve on 252 h / 34 htpv. Tupakointikieltojen ja -rajoitusten valvonnassa tiedossa olevien kohteiden tarkastustarve on 5 tarkastusta, joiden osalta arvioitu työajan tarve on 10 h /1,3 htpv.

Osa tupakkalain valvontaan käytettävästä työajasta kuluu myyntilupahakemusten käsittelyyn, neuvontaan, valitusten käsittelyyn, valvontaa tukevaan työhön, hallinnollisiin töihin, suunnitteluun sekä rekisterien ja seurannan kehittämiseen. Näihin tehtäviin on arvioitu tarvittavan 50 htpv vuodelle 2015.

Nikotiinikorvausvalmisteiden myyntipaikkoja on Vantaalla 127 (11/2014). Vuonna 2015 näiden valvontaan arvioidaan käytettävän 10 htpv.

Taulukko 5. Tupakkalain valvonnan suunnitelmalliset tarkastukset vuosina 2015-2019.

YHTI Toimintatyyppi		Valvonta-kohteiden luku-määrä (11/2014)	Tarkastustiheys krt/vuosi (tarkastuksen kesto h)		Tarkastustarve määrä/vuosi		Työajan tarve h	
			Valviran ohje	YTE:n suunniteltu	Valviran ohje	YTE:n suunniteltu	Valviran ohje	YTE:n suunniteltu
Tupakkatuotteiden myynti, mainonta ja markkinointi								
YHTI04.010	Vähittäismyynti	268	0,5 (2)	0,25-0,5* (2)	134	126	268	252
YHTI04.020	Tukku-myynti	0	0,5 (2)	0,5 (2)	0	0	0	0
Tupakointikiellot ja –rajoitukset								
YHTI04.080	Virastot, viranomaiset ja niihin verrattavissa olevat muut julkiset laitokset sekä muut työyhteisöt							
	Ravintolat, joissa on erillinen tupakointitila	21	0,3 (2)	0,25-0,3* (2)	6	5	12	10

*Pubeihin ja vastaaviin tehdään tupakan vähittäismyyntin tarkastukset samalla tiheydellä (0,25) kuin elintarvikevalvonnan tarkastukset. Samoin ravintoloihin ja muihin ravitsemusliikkeisiin, joissa on tupakointitila, tehdään tupakointikieltojen ja -rajoitusten suunnitelmallista valvontaa elintarvikevalvonnan tarkastustiheyden mukaisesti.

Lainsäädäntö ja ohjeet

Tupakkalaki (693/1976)

Asetus toimenpiteistä tupakoinnin vähentämiseksi (225/1977)

STM:n asetus tupakkatuotteiden vähittäismyyntipakkausten merkinnöistä sekä haitta-aineiden määristä ja mitausmenetelmistä sekä testauslaboratorioista (641/2002)

STM:n asetus tupakkatuotteiden ja tupakointivälineiden vähittäismyyntin omavalvontasuunnitelmasta (99/2009)

Lääkelaki (395/1987) § 54 a - 54 d

Valtakunnallinen tupakkalain valvontaohjelma vuosille 2015 - 2019

9 KULUTTAJATURVALLISUUSVALVONTA

Kuluttajaturvallisuuslainsäädännön tarkoitus on ennaltaehkäistä kulutustavaroihin ja palveluihin liittyviä vaaroja. Tavara tai palvelu ei saa aiheuttaa vaaraa kuluttajan terveydelle tai omaisuudelle.

9.1 Kuluttajaturvallisuuslainsäädäntö

Kuluttajaturvallisuuslaki koskee kulutustavaroita, joita toiminnanharjoittaja valmistaa, pitää kaupan, myy tai luovuttaa. Laki koskee myös kuluttajapalveluja, joita tarjotaan, suoritetaan, pidetään kaupan, myydään tai muutoin luovutetaan.

Kuluttajaturvallisuuslain 6 §:n mukaan toiminnanharjoittajan tulee ilmoittaa toiminnan aloittamisesta, muuttamisesta ja lopettamisesta sekä laatia turvallisuusasiakirja. Ilmoitusvelvollisuuden piiriin sisältyvät Turvallisuus- ja kemikaaliviraston (Tukes) määrittämät painopistealueiden palvelut, jotka on lueteltu liitteessä 2. Pieniriskiset ohjelmapalvelut sekä hotellien pienet aamu- ja iltauinteja varten käytetyt uima-altaat on kuitenkin rajattu ilmoitusvelvollisuuden ulkopuolelle.

Ilmoitus tehdään kunnan valvontaviranomaiselle, jonka on toimitettava vastaanottoilmoitus toiminnanharjoittajalle ja rekisteröitävä ilmoitus. Koska ilmoitusmenettely ei ole lupamenettely, toiminnanharjoittaja voi aloittaa toiminnan ennen kuin on saanut vastaanottoilmoituksen.

Ilmoitusvelvolliset toiminnanharjoittajat kuuluvat suunnitelmallisen valvonnan piiriin ja heihin kohdistetaan kuluttajaturvallisuuslain mukaisia valvontakäyntejä, joista peritään kunnan taksan mukainen maksu. Poikkeuksena ovat turvapuהלinpalvelut, joita ei valvota suunnitelmallisesti ilmoitusvelvollisuudesta huolimatta. Myös muihin lain soveltamisalalla oleviin kuluttajapalveluihin voidaan suorittaa maksullisia valvontakäyntejä.

Turvallisuusasiakirjan laatimisvelvollisuus koskee kaikkia painopistealueiden toiminnanharjoittajia. Turvallisuusasiakirjan sisällöstä säädetään Valtioneuvoston asetuksessa eräitä kuluttajapalveluita koskevasta turvallisuusasiakirjasta (1110/2011).

Kuluttajaturvallisuuslaki mahdollistaa hallinnollisten pakkokeinojen monipuolisen käytön. Kunnassa voidaan antaa sekä ns. varsinainen että väliaikainen kielto ja akuutissa vakavan vaaran tilanteessa tarvittaessa jopa keskeyttää toiminta.

9.2 Tehtävät

Kunta valvoo paikallisten kuluttajapalveluiden turvallisuutta painopistealueilla. Muita palveluja valvotaan mm. riskinarvioinnin ja kuluttajilta tulleiden ilmoitusten perusteella. Osa valvonnasta tapahtuu osallistumalla alueellisiin ja valtakunnallisiin projekteihin.

Tehtäviin kuuluu lisäksi kuluttajien ja toiminnanharjoittajien opastaminen sekä toiminnanharjoittajien tekemien vaarailmoitusten käsittely.

Kulutustavaroiden pääasiallinen valvontavastuu on valtion viranomaisilla ja kunta suorittaa valvontaa vain Tukesin pyynnöstä.

9.3 Riskinarviointi

Kuluttajavirastossa on laadittu vuonna 2006 kuluttajaturvallisuuden valvontakriteeristö, jossa on määritelty riskinarviointiin perustuen kohdetyyppikohtaiset keskimääräiset tarkastustiheydet ja -ajat (Kuluttajaviraston julkaisusarja 2/2006). Turvallisuus- ja kemikaalivirasto on uudistanut kriteeristön ja sisällyttänyt sen osaksi valtakunnallista valvontaohjelmaa. Uudistuksessa on laskettu joidenkin painopistealueiden kohteiden tarkastustiheyksiä. Lisäksi tarkastusajkoja on muutettu. Uimahalleissa vuosittain suoritettava terveydensuojeluvalvonta tukee säännöllistä kuluttajaturvallisuusvalvontaa, joten tarkastustiheys on muutettu 1,0:sta 0,5:ksi. Suurin osa leikkikentistä kuuluu toiminnanharjoittajille, joilla on useita ylläpidettäviä kohteita. Mikäli toiminnanharjoittajan omavalvon-

ta toimii, voidaan esimerkiksi omavalvonta tarkastaa kerran vuodessa ja leikkikenttätarkastukset suorittaa pistokoemaisesti. Uimarantojen, talviuintipaikkojen ja skeittauspaikkojen tarkastusaikoja on nostettu. Kestoajat ovat viitteellisiä ja riippuvat kohteesta.

Valvontayksikössä tehtävän riskinarvioinnin pohjalta tehdään tarkempi tarkastustiheys- ja aikamäärittely, jossa huomioidaan toiminnanharjoittajan omavalvonnan tai muun omaehtoisen valvonnan taso, henkilökunnan asiantuntemus, viranomaisen suorittama aiempi valvonta sekä tilat, olosuhteet ja varustuksen kunto.

Tarkastustiheyttä voidaan nostaa esimerkiksi, jos

- toiminnassa on esiintynyt onnettomuuksia tai vakavia läheltä piti -tilanteita
- toiminnanharjoittaja ei korjaa turvallisuuspuutteita määräajassa
- omavalvonta ei ole kunnossa (huono asennoituminen turvallisuuden parantamiseen ja kehittämiseen, onnettomuuksiin ei reagoida asianmukaisesti, turvallisuusasiakirjaa ei ole laadittu tai se ei ole oleellisilta osin kattava, onnettomuuskirjanpitoa ei ole käytössä tai sitä ei ole hyödynnetty, kuluttajille ei anneta asianmukaisia tietoja, palvelusta ei ole tehty 8 §:n mukaisia ilmoituksia vaikka tilanteita on ollut)
- toiminnassa tai toiminnan laajuudessa on tapahtunut merkittäviä muutoksia

Tarkastustiheyttä voidaan laskea, jos toiminnassa ei ole esiintynyt onnettomuuksia tai vakavia läheltä piti -tilanteita ja tarkastuksilla on todettu, että omavalvonta on toimivaa. Tarkastuksia suoritetaan harvemmin myös hyvin hoidettuihin toiminnaltaan pienimuotoisiin yrityksiin.

9.4 Tarkastusten sisältö

Valvontakohteeseen tehtävän tarkastuksen tarkoituksena on varmistua siitä, että toiminnanharjoittaja on huolehtinut palvelun turvallisuudesta ja että asiakasturvallisuutta tosiasiallisesti ylläpidetään ja kehitetään. Tarkastusten pääpaino asetetaan kohteen kokonaisturvallisuudelle. Tällä tarkoitetaan mm. toiminnanharjoittajan tekemää turvallisuussuunnittelua, henkilökunnan turvallisuus- ja hätätilanneosaamista ja koulutusta, kohteen kunnossapidon järjestelyjä ja suunnitelmallisuutta sekä tietojen antamista käyttäjille. Valvonnassa tehdään tarvittaessa yhteistyötä muiden viranomaisten kanssa.

Tarkastuksissa käytetään apuna Kuluttajaviraston/Tukesin julkaisemia valvontaohjeita, tarkastuslistoja, malliasiakirjoja sekä työohjeita. Lisäksi palvelun turvallisuuden arvioinnissa kiinnitetään huomiota turvallisuusasioita käsitteleviin standardeihin, Euroopan komission suosituksiin, erilaisiin käytäntönsäätöihin (esim. lajiliittojen ohjeet) sekä nykyiseen tietoon ja tekniikkaan.

Valvontayksikkö on laatinut myös omia tarkastuslistoja ja -ohjeita, joilla pyritään varmistamaan valvontayksikön yhtenäiset toimintatavat.

9.5 Painopiste- ja teema-alueet

Kuluttajaturvallisuusvalvonnan painopistealueita ovat kuluttajaturvallisuuslain 6 §:n mukaiset kohteet. Valvonnassa huomioidaan lisäksi paikallisesti riskiarvioinnin perusteella määritellyt kohteet sekä valtakunnalliset ja alueelliset valvontaprojektit. Vuonna 2015 valtakunnallisena valvontaprojektina toteutetaan uimahallien ja kylpylöiden turvallisuus -projekti.

Vuodelle 2015 - 2019 on määritelty teemaksi yhteisen valvontaohjelman mukaisesti valvonnan vaikuttavuus ja kuluttajaturvallisuuden tavoitteeksi

- valvonnan laatu ja riskiperusteinen kohdentaminen
- kuluttajaturvallisuusvalvonnan resurssien varmistaminen
- valvontakriteeristön uudistusten omaksuminen

Vaikuttavuutta lisätään kohdentamalla valvontaan käytettävät resurssit niihin kohdetyyppeihin ja kohteisiin, joissa valvontaa tarvitaan eniten ja joissa on saavutettavissa suurimmat hyödyt. Tällaisia ovat lähtökohtaisesti kuluttajaturvallisuuslain 6 §:ssä luetellut palvelutyytit. Tehokkuutta lisätään järjestämällä yhteistapaamisia toiminnanharjoittajien ja viranomaisten kanssa. Vaikuttavuutta lisätään toimintatapojen tarkistamisella, uusien toimintatapojen käyttöönottoamisella, valvonnan näkyvyydellä ja tietojärjestelmien hyödyntämisellä.

9.6 Muu kuluttajaturvallisuusvalvontaan liittyvä työ

Muu kuluttajaturvallisuusvalvonta sisältää

- kuluttajien neuvontaa,
- toiminnanharjoittajien opastamista ja tiedottamista (esim. turvallisuusasiakirjat) sekä toimintaa koskevien ilmoitusten käsittelyä,
- vaarailmoitusten ja asiakasvalitusten käsittelyä,
- muiden kuin painopistealueiden kohteiden valvontaa riskinarvioinnin perusteella,
- jälkivalvontaa sekä
- kokouksia ja yhteistapaamisia eri viranomaisten ja toiminnanharjoittajien kanssa.

Ammattitaitoa ylläpidetään perehtymällä keskusviranomaisten materiaaliin sekä muuhun kuluttajaturvallisuustyötä tukevaan tietoon kuten lainsäädäntöön. Lisäksi sitä kehitetään osallistumalla kuluttajaturvallisuusvalvontaan liittyviin koulutuksiin.

Osa kuluttajaturvallisuusvalvontaan käytettävästä työajasta kuluu mm. internetsivujen päivitykseen, valvontasuunnitelman valmisteluun ja laatutyöhön kuten tarkastuslomakkeiden ja ohjeiden laadintaan.

9.7 Toteumaluku ja työvoimantarve

Tukesin päivittämän valvontakriteeristön mukaisesti paikallisen valvontayksikön vähimmäisresurssitarve lasketaan seuraavasti:

- 1) painopistealueiden kohteiden valvontatarve, joka perustuu
 - kohteiden lukumäärään valvontayksikössä ja
 - painopistealueille määritelyihin tarkastustiheyksiin ja -aikoihin
- 2) Vähimmäisresurssitarve saadaan kertomalla kohdassa 1 saatu kohteiden valvontatarve kertoimella 1,7. Kertoimen arvoa voidaan muuttaa valvontayksikössä välillä 1,5-2,0 riskinarviointiin ja valvontakokemukseen perustuen.

9.8 Yhteenvedo vähimmäisresurssitarpeesta Vantaalla

- 1) Painopistealueiden kohteiden valvontatarve esitetty liitteessä 2.
 - 57,1 htpv
- 2) Vähimmäisresurssitarve lasketaan kertoimella 2,0
 - $2,0 \times 57,1 \text{ htpv} = 114,2 \text{ htpv}$

Vähimmäisresurssitarve Vantaalla on vuonna 2015 yhteensä 114,2 htpv eli 0,52 htv.

Lainsäädäntö ja ohjeet

Kuluttajaturvallisuuslaki (920/2011)

Valtioneuvoston asetuksessa eräitä kuluttajapalveluita koskevasta turvallisuusasiakirjasta (1110/2011)

Ympäristöterveydenhuollon yhteinen valtakunnallinen valvontaohjelma vuosille 2015-2019

Liite 2. Kuluttajaturvallisuusvalvonnan painopistealueiden kohteiden valvonta

YHTI-ryhmä	Valvontakohteet	Koh- tei- den mää- rä 2014	Tukes/ valvontakriteeristö			Ympäristökeskuksen suunnitelma / tarkastettavien kohteiden määrä ja tarvittava työaika									
			Valvon- takäyn- tien tarve/ kohde/ vuosi	Arvio valvon- takäyn- nin kokonais- nais- työajas- ta (h)	Tarkas- tusaika- tarve (htpv)	2015		2016		2017		2018		2019	
						Tarkas- tettavien kohtei- den määrä*	Tarvittava työaika (htpv)	Tarkas- tettavien kohtei- den määrä	Tarvittava työaika (htpv)	Tarkas- tettavien kohtei- den määrä	Tarvittava työaika (htpv)	Tarkas- tettavien kohtei- den määrä	Tarvittava työaika (htpv)	Tarkas- tettavien kohtei- den määrä	Tarvitta- va työ- aika (htpv)
01.010	Huvi-/ teemapuisto tai vastaava toi- minta	0	1	6	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
01.020	Eläintarha ja koti- eläinpuisto ja vas- taava toiminta	0	1	6	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
01.030	Tivoli- ja sirkus- toiminta, muu vas- taava toiminta	1	1	6	0,8	1	0,8	1	0,8	1	0,8	1	0,8	1	0,8
01.040	Kuntosalit	42	0,25	4	5,6	10	5,3	10	5,3	11	5,9	11	5,9	10	5,3
01.050	Rinnekeskus (las- kettelu, snowtu- bing, mäkiautoilu)	0	1	6	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
01.060	Leikkikentät ja puistot, perhe- ja asukaspuistot	200	0,25	4	26,7	40*	21	40*	21	40*	21	40*	21	40*	21
01.070	Sisäleikkipaikat	2	1	5	1,3	2	1,3	2	1,3	2	1,3	2	1,3	2	1,3
01.080	Rullalautailupaikat tai vastaavat pyö- räilypaikat	11	0,5	4	2,9	5	2,7	6	3,2	5	2,7	6	3,2	5	2,7
01.090	Ohjelmapalvelu- toiminta	17	0,5	6	6,8	8	6,4	9	7,2	8	6,4	9	7,2	8	6,4
01.100	Kiipeilykeskustoi- minta/kiipeilyseinät	0	0,33	5	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
01.110	Ratsastustallitoi- minta, ratsastus- keskukset	7	0,5	6	2,8	3	2,4	4	3,2	3	2,4	4	3,2	3	2,4

01.120	Karting-keskustoiminta	1	0,33	5	0,2	0	0	1	0,7	0	0	0	0	1	0,7
01.130	Uimahalli-, maa-uimala-, kylpylä-toiminta, muut yleiset allastilat	11	0,5	5	3,7	6	4	5	3,3	6	4	5	3,3	6	4
01.140	Uimarannat ja muut uimapaikat	6	1	3	2,4	6	2,4	6	2,4	6	2,4	6	2,4	6	2,4
01.145	Talviuintipaikat	2	1	3	0,8	2	0,8	2	0,8	2	0,8	2	0,8	2	0,8
01.150	Yleisötilaisuudet	10**)	0,5***)	4	2,7	5	2,7	5	2,7	5	2,7	5	2,7	5	2,7
01.160	Kehonmuokkauspalvelut	9	0,2	3	0,7	5	2	0	0	4	1,6	0	0	0	0
01.170	Turvapuhelinpalvelut ja muut vastaavat	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
01.180	Muut kuluttajapalvelut****)	399	0	0	0	10	5,3	10	5,3	10	5,3	10	5,3	10	5,3
Yhteensä		718			57,4	103	57,1	101	57,2	103	57,3	101	57,1	99	55,8

*) Koska toiminnanharjoittajilla on useita samantyyppisiä kohteita ja omavalvonta on aiemmin todettu toimivaksi, on tarkastustiheys laskettu 0,25:tä 0,2:een. Tällöin omavalvonta tarkastetaan vuosittain ja leikkikentät pistokoemaisesti.

**) Tapahtuma, joka sisältää merkittävän riskin, josta toteutuessaan voi aiheutua vaaraa jonkun turvallisuudelle palveluun osallistuvien ihmisten suuren määrän tai muun erityisen syyn vuoksi. Tällaisten tapahtumien määräksi on arvioitu 10.

***) Laskennallisesti joka toinen merkittävämpi yleisötilaisuus tarkastetaan

****) Vantaan oman riskinarvioinnin perusteella muista kuluttajapalveluista on nostettu suunnitelmallisen valvonnan piiriin mm. nuorisotalojen kuntosalit.

10 ELINTARVIKEVALVONTA

Elintarvikelain tarkoituksena on varmistaa elintarvikkeiden ja niiden käsittelyn turvallisuus, hyvä terveydellinen laatu ja jäljitettävyyys sekä kuluttajan suojaaminen elintarvikemääräysten vastaisten elintarvikkeiden aiheuttamilta terveysvaaroilta ja taloudellisilta tappioilta.

10.1 Valvontaviranomaisen tehtävät

Viranomaisvalvonnan on oltava vaatimustenmukaista, terveysvaaroja ehkäisevää ja kuluttajaa suojaavaa. Ennaltaehkäisevään valvontaan sisältyy elintarvikehuoneistojen toiminnastaan tekemien ilmoitusten ja hyväksymishakemusten käsittely ja alustavan riskinarvioinnin suorittaminen niiden perusteella. Elintarvikealan toimijoiden ja kuluttajien neuvonta ja opastus on myös ennaltaehkäisevää valvontatyötä. Tärkein osa valvontaa on suunnitelmallisen valvonnan toteuttaminen. Suunnitelmalliseen valvontaan kuuluu tilojen ja toiminnan tarkastamisen lisäksi omavalvonnan toimivuuden arviointi, sekä tarpeelliseksi katsottava näytteenotto.

Valvontaviranomaisen on puututtava epäilyihin terveyshaittoihin sekä määräystenvastaisuuksiin. Kuluttajavaltukset ja muut viranomaisten toimenpidepyynnöt käsitellään viipymättä.

10.2 Tarkastusten sisältö

Elintarvikevalvontaa toteutetaan pääosin elintarvikealan toimijoihin kohdistuvilla tarkastuksilla. Tarkastuksista laaditaan aina kirjallinen dokumentti, jossa yksilöidään tarkastuksessa tehtyt havainnot. Valvontasuunnitelman mukaiset tarkastukset ovat maksullisia ja niistä laskutetaan tarkastukseen käytetyn ajan mukaan. Tarkastusaikaan katsotaan kuuluvaksi varsinaisen kohteessa tehdyn tarkastuksen lisäksi tarkastukseen valmistautuminen sekä tarkastuskertomuksen laatiminen.

Elintarvikehuoneistot, joissa käsitellään eläimistä saatavia elintarvikkeita ennen vähittäismyyntiä, on hyväksyttävä ennen toiminnan aloittamista. Hyväksyttävät elintarvikehuoneistot tarkastetaan aina jo ennen toiminnan aloittamista.

Ilmoitettavat elintarvikehuoneistot tarkastetaan pääsääntöisesti vasta toiminnan aloittamisen jälkeen. Ensimmäinen tarkastus suoritetaan riskinarvioinnin perusteella 1, 3 tai viimeistään 6 kuukauden kuluessa toiminnan aloittamisesta. Jos ilmoituksen perusteella epäillään, että toimintaan liittyy riskejä, joita toimija ei ole ottanut huomioon tai että toiminta ei ilmoituksen perusteella ole lainkaan mahdollista, voidaan ensimmäinen tarkastus tehdä jo ennen toiminnan aloittamista. Ensimmäisessä tarkastuksessa selvitetään elintarvikehuoneiston toimintaedellytykset kuten tilojen sijoittelu ja riittävyys, rakenteet, laitteet ja toimijan omavalvontasuunnitelma.

Toimijoiden elintarvikehuoneistoista tekemät ilmoitukset kirjataan seurantataulukkaan, johon merkitään kun toimijalle on lähetetty todistus ilmoituksen käsittelystä. Tämän avulla pystytään seuraamaan ilmoitusten käsitteilyaikoja. Tavoitteena on, että kaikki ilmoitukset käsitellään kolmessa viikossa. Samaan seurantataulukkaan merkitään myös uuden kohteen riskinarviointi, minkä mukaan ensimmäisen tarkastuksen ajankohta (1, 3 tai 6 kk) määräytyy, sekä tarkastuksen suorituspäivä. Näin taulukon avulla seurataan myös ensimmäisten tarkastusten toteuma-aikoja.

Ensimmäisen tarkastuksen jälkeen elintarvikehuoneistoon tehdään suunnitelmallisia tarkastuksia valvontasuunnitelman mukaisella tiheydellä. Tarkastukset tehdään yleensä ennalta ilmoittamatta. Joissakin tapauksissa voi kuitenkin olla tarkoituksenmukaista sopia tarkastuksesta etukäteen, jotta vastuuhenkilöiden on mahdollista olla mukana tarkastuksessa.

Tarkastus voi kattaa koko toiminnan tai kohdistua vain johonkin toiminnan osa-alueeseen esim. tarkastetaan vain tietyt tilat ja toiminnot tai omavalvontasuunnitelman sisältöä, toteutusta ja omavalvonnan tuloksia tai vaikkapa pakkausmerkintöjä, jäljitettävyyttä, työskentelyhygieniaa tai elintarvikkeiden koostumusta. Tarkastuksilla varmistutaan omavalvontanäytteenoton riittävydestä, näytteenoton toteuttamisesta omavalvontasuunnitelman mukaisesti, sekä tarkastetaan näytetulokset ja niiden johdosta tehtyt toimenpiteet. Jos omavalvontanäytteenot-

to tai sen perusteella tehty toimenpiteet vaikuttavat riittämättömiltä, voi viranomainen ottaa näytteitä omavalvonnan toimivuuden varmistamiseksi.

Valvonta voi kohdistua myös pelkästään asiakirjoihin ja tapahtua tällöin joko toimijan tai viranomaisen tiloissa. Asiakirjatarkastuksia ovat mm. elintarvikehuoneistoilmoituksen käsittely, omavalvontasuunnitelman tarkastaminen, kuljetukseen, vientiin ja tuontiin liittyvien asiakirjojen tarkastaminen tai omavalvonnan suorittamisen ja tulosten tarkastaminen vähittäismyynnin sähköisestä tietopankista.

Jos tarkastuksissa havaitaan epäkohtia voi olla tarpeen suorittaa uusintatarkastus, jolla varmistetaan, että epäkohtien korjaamiseksi annettuja määräyksiä on noudatettu. Aina jos epäkohtien korjaamiselle on annettu määräaika, suoritetaan uusintatarkastus tai muutoin dokumentoidusti varmistetaan, että epäkohdat on korjattu määräajan kuluessa. Uusintatarkastukset ovat toimijalle maksullisia.

Valituksen johdosta kohteeseen tehdään asian selvittämiseksi tarkastus, joka on toimijalle maksuton.

10.3 Elintarvikevalvonnan toteutus ja kohdentaminen

Vantaalla on elintarvikevalvonnan kohteita 1242 (11/2014). Luku ei sisällä alkutuotantopaikkoja, eikä kontaktimateriaalitoimijoita. Kohteiden tarkastuskäynnit ovat valvonnan tärkein työkalu ja näytteenotto on hyvä lisä viranomaisen valvontakeinoihin. Lähtöleveysuudessa sähköinen valvonta tulee yhä tärkeämmäksi mm. pitkien tuotanto- ja kuljetusprosessien seuraamiseksi.

Valvonnan vaikuttavuutta ja läpinäkyvyyttä pyritään lisäämään viranomaisvalvonnan tarkastustulosten julkaisemisella. Elintarvikelaki edellyttää elintarvikealan toimijaa julkaisemaan valvontaviranomaisen antaman tarkastusasiakirjan ja valvontaviranomaista julkaisemaan suorittamansa elintarvikevalvonnan tulokset Eviran määräämällä tavalla. Yksittäisten valvontakohteiden valvontatietojen julkaiseminen aloitettiin toukokuussa 2013 vähittäismyynti- ja tarjoilupaikkojen osalta. Tiedot julkaistaan Eviran koordinoiman Oiva-järjestelmän kautta. Oiva laajenee vaiheittain koskemaan suurinta osaa elintarvikealan yrityksistä vuoden 2015 aikana. Valvonnan vaikuttavuutta lisää myös pakkokeinojen käyttö, jota seurataan keskusviranomaisen taholta ja kuntia on ohjeistettu lisäämään niiden käyttöä tarvittaessa.

Tavoitteena on suunnitelmallisten tarkastusten lisääminen. Evira laatii Oiva-järjestelmän myötä ohjeet ja lomakkeet tarkastustoimintaan sekä valvontatietojen julkistamiseen.

Elintarvikevalvontaa joudutaan rajallisten henkilöstövoimavarojen vuoksi priorisoimaan. Valvontaa tehdään riskinarvioinnin perusteella sellaisiin kohteisiin, joissa valvontatoimenpiteillä on suurin vaikuttavuus (tuotantomäärät ja toimitusalueen laajuus/asiakaspaikat ja tehty annokset/käyttäjärühmät) tai joissa suoritettun valvonnan perusteella on havaittu riskejä. Uudet toimijat tarkastetaan aina viimeistään 6 kk kuluessa toiminnan alkamisesta, samoin kohteet, joissa ilmoitetaan toiminnan olennaisesta muuttumisesta. Tarkastamaan pyritään myös kohteet, joiden viimeisimmästä tarkastuksesta on kulunut pidempi aika. Tarkastusten määrää ja tarkastusten kohdentumista seurataan vähintään neljästi vuodessa.

Aiemmin keskusviranomainen on antanut kohteille toimintatyyppin perusteella tarkastustiheyssuositukset EVO:ssa (valtakunnallinen elintarvikevalvontaohjelma). Viimeisin EVO oli laadittu vuosille 2011-14 ja nykyinen elintarvikeketjun valvontasuunnitelma vuosille 2015-2019 ei enää sisällä näitä tarkastustiheyssuosituksia. Evira antaa elintarvikehuoneistojen riskiluokituksesta ja valvontatarpeen määrittämisestä viranomaisille ohjeen, joka kuitenkin oli lausunnoilla vasta lokakuussa 2014 ja se on tarkoitus ottaa käyttöön vuonna 2016. Lausunnoilla olleen ohjeluonnoksen mukaan tarkastustiheydet eivät jatkossa enää perustu yksinomaan elintarvikehuoneiston toimintatyyppiin, vaan toiminnan laajuus korostuu valvontatarvetta määritettäessä. Koska uudet tarkastustiheyssuositukset tulevat käyttöön 2016, Vantaan elintarvikevalvonnassa ei tässä vaiheessa laadita tarkastussuunnitelma kuin vuoden 2015 osalle ja siinä pitäydytään vanhoissa, EVO:n 2011-2014 mukaisissa, tarkastustiheysissä. Riskiluokitusohjeen valmistuttua voidaan syksyllä 2015 laatia ohjeen mukainen tarkastustiheyssuunnitelma valvontajakson loppuajaksi vuosille 2016-2019. Tällöin tarkastusten määrä tulee myös olemaan lähempänä valtakunnallista ohjeistusta, kun EVO:n 2011-2014 suosittelemista tarkastustiheyksistä on resurssien ja priorisoinnin takia jouduttu poikkeamaan enemmän.

10.4 Elintarvikkeiden tarjoilu

Elintarvikehuoneistoista tarjoilupaikat ovat suurin säännöllisesti valvottavien kohteiden ryhmä, niitä on Vantaalla valvontakohderekisterin mukaan 835 (11/2014).

Taulukossa 6 on esitetty tarjoilupaikkojen eri toimintatyyppien lukumäärä, valvontatavoite ja tarkastusajat vuonna 2015 sekä Eviran suositukset valvontaohjelman (EVO 2011-2014) mukaisista tarkastusmääristä ja tarkastukseen käytettävästä ajasta. Suunnitelmassa poiketaan osin Eviran säännöllisen valvonnan vuosittaisista tarkastussuosituksista. Keskus- ja laitoskeittiöt on valvontatiheyksien täsmentämiseksi jaettu vielä tarkempiin alaryhmiin.

Taulukko 6. Suunnitelmallinen valvonta tarjoilupaikoissa

Toiminnan luonteeseen ja laajuuteen perustuva riskiluokka (EVO 2011-2014)	Kohteiden lukumäärä	Tarkastuksia / vuosi / kohde (tarkastuksen kesto h)		Tarkastuksia yhteensä (lkm/vuosi)
		EVO	YTE:n suunniteltu	YTE:n suunniteltu
Ravintolatoiminta (E1008.10) (valmistus ja tarjoilu ko. paikassa)	206	3 (3-5)	1 (3-4)	206
Grilli tai pikaruokalatoiminta (E1008.20)	55	3 (3-5)	0,3-1 (3)	28
Kahvilatoiminta (E1008.30)	113	3 (3-5)	0,3-0,5 (3)	50
Pub-toiminta vain juomatarjoilua tai vähäistä elintarviketarjoilua (E1008.40)	56	0,7 (1)	0,25 (2)	14
Keskuskeittiö, pitopalvelu ja ravintola, joka toimittaa ruokaa myös muualla tarjottavaksi (E1008.60)	62	4 (4-6)	0,3-3 (3)	54
	3		2-4	8
	8		1-2	8
	25		1	25
	26		0,3-1	13
Laitoskeittiö (koulut, päiväkodit, sairaalat, hoitolaitokset, henkilöstöravintolat) (E1008.50)	159	2 (3-4)	0,3-2 (3-4)	85
	43		0,5-1	26
	1		1-2	2
	101		0,3-1	50
	14		0,3-1	7
Tarjoilukeittiö (muualla valmistetun ruoan tarjoilu, vähäistä välipalojen ym. valmistusta) (E1008.70)	184	1 (1-2)	0,3-0,5 (2)	61
yhteensä	835			498

Suurimmassa osassa elintarvikealan yrityksiä omavalvonta on vakiintunutta toimintaa, omavalvontasuunnitelma löytyy ja omavalvontaa suoritetaan. Suunnitelmien pitäminen ajan tasalla on kuitenkin usein puutteellista ja edelleen joiltakin pienemmiltä toimijoilta omavalvontasuunnitelma voi puuttua kokonaan. Pienempiä toimijoita varten on omavalvontasuunnitelmista tehty mallipohjia. Omavalvonnan sisältöä ja toimivuutta tarkastetaan suunnitelmallisen tarkastuksen yhteydessä. Useat ammattikeittiö- ja myymäläketjut vaativat työntekijöiltään hyväksyttyä hygieniasaamistodistusta ennen töihin ottoa. Ketjuihin kuulumattomien kohteiden työntekijöiltä hygieniasaamistodistukset tarkastetaan suunnitelmallisen valvonnan yhteydessä. Tarkastukset suoritetaan soveltaen valtakunnallisia Oiva-arviointiohjeita.

10.5 Elintarvikkeiden myynti

Vantaalla on elintarvikkeiden vähittäismyyntikohteita 208 kpl (11/2014). Taulukossa 7 on esitetty myymälöiden, tukkujen ja muiden myyntipaikkojen eri toimintatyyppien lukumäärä, valvontatavoite ja tarkastusajat vuonna

2015 sekä Eviran suositukset (EVO 2011-2014) tarkastusmääristä ja tarkastukseen käytettävästä ajasta. Ruokaa valmistavat ja käsittelevät vähittäismyymälät on valvontatiheyksien täsmentämiseksi jaettu vielä kahteen alaryhmään.

Taulukko 7. Suunnitelmallinen valvonta vähittäismyyntipaikoissa

Toiminnan luonteeseen ja laajuuteen perustuva riskiluokka (EVO 2011-2014)	Kohteiden lukumäärä	Tarkastuksia / vuosi / kohde (tarkastuksen kesto h)		Tarkastuksia yhteensä (lkm/vuosi)
		EVO	YTE:n suunniteltu	YTE:n suunniteltu
Vähittäismyynti, käsittelyä ja ruoanvalmistusta (E1006.80)	34	3 (4-5)	1-4 (3-4)	50
<i>eineskeittiötoiminta</i> <i>grilli, lihan ja/tai kalan käsittelyä</i>	3 31		2-4 1-2	7 43
Vähittäismyynti myydään pakkaamattomia elintarvikkeita (E1006.70),	4	2 (3-4)	1 (3)	4
Vähittäismyynti, teollisesti pakattuja helposti pilaantuvia elintarvikkeita (esim. laatikkomyymälät ja kioskit) (E1006.60)	69	0,7 (2-3)	0,5 (3)	35
Vähittäismyynti, teollisesti pakattuja ei-helposti pilaantuvia elintarvikkeita (E1006.50)	94	0,3 (1-2)	0,3 (2)	31
Torit (E1006.90)	5	1 (1)	1 (2)	5
Tukkumyynti (E1006.10, E1006.20)	2	0,3-2 (2-4)	1-2 (3)	2
yhteensä	208			127

Vantaalla on suurmyymälöitä (hypermarket), joissa on monipuolinen ja laaja valmisruokatuotanto ja suuret liha- ja kalaosastot, joissa on runsaasti raakojen elintarvikkeiden käsittelyä ja jalostusta. Usean hypermarketin sisällä on myös leipomo, jossa valmistetaan sekä ruokaleipää että helposti pilaantuvia konditoriatuotteita. Asiakkaat voivat ostaa tuotteita sekä palvelutiskistä että valmiiksi pakattuina ja usein samassa yhteydessä on myös asiakaspaikkoja ja kahvila- tai ravintolatoimintaa, jolloin elintarvikkeet voidaan nauttia paikan päällä. Toiminnan laajuuden takia suurmyymälöihin tehdään vuoden aikana useampia tarkastuksia. Suurmyymälän sisällä voi olla useampia toimijoita. Nämä myymälän ulkoistetut toimijat hoitavat itsenäisenä yrityksenä esimerkiksi leipomon tai tuore- / palvelutiskin toiminnot. Mikäli ulkoistettu toimija eli nk. alitoimija on päävastuussa toiminnastaan, alitoimijan kohteeseen tehdään oma tarkastus. Ulkoistetun kohteen tarkastustiheys määräytyy kohteen toiminnan luonteeseen ja laajuuteen perustuvan riskiluokan perusteella/valvontasuunnitelman tarkastusfrekvenssien mukaan.

Mikäli kauppialla on päävastuu koko myymälän toiminnasta, alitoimijoiden/ulkoistettujen toimijoiden tarkastukset sisältyvät myymälän tarkastuksiin.

Hieman pienemmän kokoluokan myymälät, joissa kuitenkin esim. grillataan itse ja myydään palvelutiskistä helposti pilaantuvia elintarvikkeita, tarkastetaan vuosittain, tarvittaessa useammankin kerran. Laatikkomyymälät, joissa helposti pilaantuvia elintarvikkeita myydään ainoastaan pakattuina, tarkastetaan joka toinen vuosi. Vähäisesti elintarvikkeita myyville esim. kioskeille tarkastus 3 vuoden välein on riittävä. Muihin kuin elintarvikkeisiin erikoistuneissa suurmyymälöissä saatetaan myydä hyvin säilyviä, pakattuja elintarvikkeita laajaltakin alueelta. Näissä suurmyymälöissä riittää, että valvontatarkastuksia tehdään 3 vuoden välein.

Vantaalla järjestetään markkinoita, festivaaleja ja muita yleisötapahtumia, joissa tarjoillaan ja myydään elintarvikkeita liikkuvista elintarvikehuoneistoista. Vantaalla on myös säännöllistä valvontaa edellyttävää, sesongin mukaista ulkomyyntiä ja tarjoilua toreilla ja muilla perinteisillä ulkomyyntialueilla. Liikkuvan elintarvikehuoneiston toiminnan aloittamista tai olennaista muuttamista koskeva ilmoitus käsitellään Vantaalla, jos toiminta aloitetaan tai jos toiminta on aiemmin hyväksytty tai toiminnasta ilmoitettu Vantaalla. Toiminnan saapumisesta paikakunnalle tulee tiedottaa 4 arkipäivää aikaisemmin Vantaan ympäristökeskukseen. Tiedottamisvelvollisia ovat ne toimijat, jotka ovat toiminnastaan ilmoitusvelvollisia. Tapahtumajärjestäjä voi tiedottaa kaikista tapahtuman elintarviketoimijoista keskitetysti. Ulkomyyjä voi kuitenkin olla myös toimija, jonka ei tarvitse tiedottaa kuntaa saapumisestaan, kuten alkutuottaja, joka toimii alkutuotantoilmoituksen perusteella, yksityishenkilö, jonka toi-

minta on vähäriskistä tai toimija, jonka toiminta on vähäriskistä eikä ole elinkeinotoimintaa (esim. järjestöt). Kaikkia toimijoita voidaan tapahtumien yhteydessä valvoa, mutta vain niitä toimijoita laskutetaan suunnitelmallisesta valvonnasta, jotka on hyväksytty tai joiden ilmoitus on käsitelty Vantaalla. Näiden toimijoiden valvonta sisältyy toiminnasta riippuen myynnin tai tarjoilun toimintatyyppisiin.

Ravintolisien myynti elintarvikkeiden myyntipaikoissa on lisääntynyt viime vuosina merkittävästi. Tavallisten kauppojen lisäksi niitä myydään apteekkeissa, erikoisliikkeissä, kuntosaleilla sekä internetissä. Apteekit ja erikoisliikkeet sisältyvät vähittäismyynnin toimintatyyppisiin (myydään pakattuja, ei-helposti pilaantuvia elintarvikkeita), mutta kuntosalit ja nettimyynit eivät.

10.6 Laitokset, varastot, valmistus ja kuljetus

Vantaalla on monipuolista elintarviketuotantoa ja Suomen oloissa huomattavan kokoisia elintarviketuotantolaitoksia ja -varastoja, joiden valvonnasta vastaavat siihen määrättyt tarkastajat ja kaupungineläinlääkärit.

Liha-, kala- ja maitoalan laitosten viranomaisvalvonnan tarvetta on arvioitu tekemällä kohdekohtainen riskinarviointi, joka perustuu kohteen toiminnan laajuuteen, omavalvonnan toimivuuteen sekä kohteiden hyvään käytännön tuntemiseen. Laitoksille on laadittu laitoskohtainen valvontasuunnitelma tarvittavista viranomaistarkastuksista, viranomaisnäytteistä ja muista valvontatoimenpiteistä. Osa laitoksista on niin suuria, että yhdellä tarkastuskerralla pystytään tarkastamaan aina vain osa laitoksen toiminnoista. Tästä syystä suunnitelmallisten tarkastusten (tarkastuskertojen) määrä on huomattavasti suurempi kuin EVO:n suosituksissa. Laitoskohtaiset valvontasuunnitelmat on hyväksytty toistaiseksi voimassaolevaksi, mutta valvontasuunnitelmien ajantasaisuus arvioidaan säännöllisesti muutaman vuoden välein, joko valvontaviranomaisen tai yrityksen aloitteesta. Yrityksiltä perittävän maksun perusteena on hyväksytty valvontasuunnitelma.

Taulukossa 8 on esitetty laitosten, varastojen ja kuljetusten lukumäärä, tarkastustiheys ja -aika vuodelle 2015 EVO:n luokituksen pohjalta.

Taulukko 8. Suunnitelmallinen valvonta laitoksissa, varastoissa ja kuljetuksissa

Toiminnan luonteeseen ja laajuuteen perustuva riskiluokka (EVO 2011-2014)	Kohteiden lukumäärä	Tarkastuksia / vuosi / kohde (tarkastuksen kesto h)		Tarkastuksia yhteensä (lkm/vuosi)
		EVO	YTE:n suunniteltu	YTE:n suunniteltu
Liha-alan laitokset (E1001)	5	11-23 (2-4)	4-42 (3-5)	82
Kala-alan laitokset (E1002)	1	5-11 (2-3)	8 (3-5)	8
Maitoalan laitokset (E1000)	1	3-6 (2-4)	6 (3-5)	6
Eläinperäisten tuotteiden varastot (E1010.10)	24	2 (2)	1-2 (3-4)	36
Muut varastot (E1010.20)	43	1 (2-3)	1 (2-3)	43
Leipomot (E1004.20, E1004.30, E1004.40)	17	1-3 (1-5)	1-2 (3-4)	21
Muu teollinen valmistus (makeiset, yhdistelmäelintarvikkeet ym.) (E1005)	9	2 (3-5)	1-3 (3-5)	14
Ei-eläinperäisten tuotteiden pakkaamot ja kasvistuotteiden valmistus (E1004.50, E1004.60, E1010.40)	10	1 (2-4)	1-2 (2-3)	10
Elintarvikekuljetukset (E1009)	89	0,7 (1-3)	0,3 (2-3)	27
Yhteensä	199			247

10.7 Alkutuotannon valvonta

Elintarvikevalvontaviranomaisen tulee pitää saamiensa ilmoitusten pohjalta rekisteriä alkutuotannon toimijoista mm. lihan-, maidon-, kasvien- ja viljantuottajista. Toimijoiden velvollisuus on laatia toiminnastaan omavalvontasuunnitelma, jonka viranomainen tilakäynnillä tarkastaa.

Maidontuotantotilojen hygieenisistä tarkastuksista on tehty jo vuodesta 1997 alkaen. Nämä tarkastukset tehdään kolmen vuoden välein ja maidontuotantotilat tarkastettiin viimeksi vuonna 2013, joten seuraava tarkastuskierros on vuonna 2016. Muut eläimistä saatavia elintarvikkeita alkutuottavat toimijat on tarkastettava viiden vuoden välein, mutta Vantaalla tiedossa oleva lihan tai munien tuotanto tapahtuu maidontuotannon yhteydessä.

Muiden kuin eläinperäisten tuotteiden alkutuotantopaikat tulee valtakunnallisen elintarvikevalvontaohjelman mukaan tarkastaa kerran kymmenessä vuodessa, alkaen v. 2007. Kaikki kohteet tulisi siten saada tarkastettua vuoteen 2016 mennessä. Toistaiseksi tarkastuksiin ei ole ryhdytty vaan on odotettu Eviralta koulutusta ja ohjeistusta alkutuotannon valvonnasta.

Itujen tuottaminen poikkeaa muusta alkutuotannosta ja iduille on Euroopan unionissa laadittu omat säädökset, jotka tulivat voimaan 1.7.2013 kaikissa jäsenmaissa. Itujen tuotanto on aiemmin luokiteltu alkutuotannoksi tai elintarvikehuoneistotoiminnaksi, nykyään sen katsotaan olevan elintarvikeviranomaisen hyväksyntää vaativaa alkutuotantoa. Vantaalla on säännöllisessä valvonnassa kaksi itujen tuottajaa. Nämä aikoinaan elintarvikehuoneistoiksi hyväksytyt/rekisteröidyt idättämöt voivat jatkaa toimintaansa ilman erillistä alkutuotannon hyväksyntää. Idättämöille on valvontatietojärjestelmässä oma kohderyhmä E1013.10 Itujen Tuotanto.

10.8 Vientivalvonta

Elintarvikkeiden vientiä EU-alueen ulkopuolisiin ns. kolmansiin maihin on valvottava lähtömaassa vastaanottajamaan vaatimalla tavalla. EU-alueelle liha-, kala-, maito- ja munatuotteet saa viedä vapaasti Eviran antaman laitos- tai varastonumeron perusteella. Samoin yhdistelmäelintarvikkeet ja ei-eläinperäiset elintarvikkeet kuuluvat EU:n alueella vapaan liikkuvuuden piiriin.

Vantaalla valmistetuista elintarvikkeista tai Vantaalla sijaitsevista varastoista lähtevistä elintarvikkeista tehdään vientitodistus, jos elintarvike-erä toimitetaan EU:n ulkopuolelle eli nk. kolmanteen maahan. Virkaeläinlääkäri valvoo, että elintarvike-erä täyttää vastaanottajamaan vaatimukset ja antaa todistuksen vientiä varten.

Elintarvikevienti on tärkeää useille Vantaalla sijaitseville yrityksille. Elintarvikkeiden vientivolyyymi on huippuvuosista vähentynyt, mutta vientierille asetetut vaatimukset ovat lisääntyneet. Syksyllä 2014 Venäjä asetti EU:sta peräisin olevat elintarvikkeet vuoden mittaiseen vientikieltoon, mikä on vähentänyt elintarvikevientiä merkittävästi, mutta toivottavasti vain tilapäisesti. Viranomaisvalvonta tai viranomaisen resurssien puute ei saa olla esteenä viennin toteutumisella. Viranomaistoiminnan on oltava kaikissa olosuhteissa riittävää, joustavasti toteutettua ja myös viennin kasvuun on varauduttava.

10.9 Ensisaapumisvalvonta

Ensisaapumisvalvonnalla tarkoitetaan toisesta Euroopan unionin jäsenvaltiosta Suomeen tuotavien eläinperäisten elintarvikkeiden valvontaa. Vuoden 2008 toukokuusta alkaen ensisaapumisvalvonta valtiollistettiin ja järjestämisvastuu siirtyi kunnilta Eviralle. Vantaa solmi tuolloin Eviran kanssa sopimuksen ensisaapumisvalvonnan suorittamisesta alueellaan. Evira irtisanoi sopimuksen 1.7.2011 alkaen, joten tämän jälkeen ensisaapumisvalvonta ei ole enää kuulunut ympäristökeskuksen tehtäviin.

10.10 Takaisinvedot ja RASFF-ilmoitukset

Evira lähettää kiireelliset, terveydelle vaarallisten ja määräysten vastaisten elintarvikkeiden takaisinvetoilmoitukset kuntiin. Tuotevirhe on voitu havaita, joko Suomessa tai muualla Euroopassa, jolloin ilmoitus tulee RASFF-järjestelmän (Rapid Alert System for Food and Feed) kautta.

Jos tuotteen ilmoitetaan olleen valmistettu, varastoitu, myynnissä tai tarjolla Vantaalla, ollaan yhteydessä asianomaiseen elintarviketoimijaan ja seurataan kuinka ilmoitusta koskevien elintarvikkeiden takaisinvento ja hävittäminen tulee suoritetuksi. Joissakin tapauksissa viranomainen tekee elintarvike-erästä hylkäys- ja hävittämispäätöksen.

10.11 Pakkausmerkinnät

Elintarvikkeiden pakkausmerkinnät on tehty kuluttajan avuksi, eivätkä ne saa johtaa kuluttajaa harhaan elintarvikkeen tai sen ominaisuuksien tai siihen muutoin liittyvien seikkojen suhteen. Kuluttajavalituksista ja takaisinvedoista merkittävä osa liittyy pakkausmerkintöihin.

Euroopan parlamentti ja neuvosto on antanut asetuksen 1169/2011/EY elintarviketietojen antamisesta kuluttajalle (ns. elintarviketietoasetus). Asetuksen siirtymäaika yleisten merkintävaatimusten osalta päättyi 13.12.2014. Elintarviketietoasetus säätää useita uusia tarkennuksia pakkausmerkintöihin, joista oleellisemmat liittyvät pakkausmerkintöjen luettavuuteen, pakollisiin lisätietoihin, elintarvikkeen nimeen, ainesosaluetteloon, allergioita ja intoleransseja aiheuttaviin aineisiin ja vähimmäissäilyvyysaikaan. Myös elintarvikkeen alkuperämaan tai lähtöpaikan merkintävelvoite laajenee. Elintarviketietoasetuksen myötä ravintoarvomerkinnot tulevat pakollisiksi pakattuihin elintarvikkeisiin (sovelletaan viimeistään 13.12.2016). Vantaalla pakkausmerkinnät on tehtävä sekä suomeksi että ruotsiksi.

Lisäksi maa- ja metsätalousministeriön asetusta, jolla säädetään elintarviketietojen antamisesta pakkaamattomista elintarvikkeista, aletaan soveltaa 1.4.2015. Tämä koskee sekä vähittäismyyntipaikkoja että tarjoilupaikkoja. Pakkaamattomista elintarvikkeista on vähittäismyyntipaikassa annettava seuraavat tiedot: allergiaa ja yliherkkyyttä aiheuttavat aineet, elintarvikkeen nimi, ainesosat, alkuperämaa (ei koske tarjoilupaikan valmistaman aterian liha-ainesosaa) sekä tarvittavat käyttö- ja säilytysohjeet.

Vuonna 2015 valvonnassa perehdytään muuttuneisiin merkintämääräyksiin ja niiden soveltamiseen. Tämä työllistää sekä elintarvikevalvontaviranomaisia että yrityksiä.

10.12 Kontaktimateriaalit

Kontaktimateriaaleilla tarkoitetaan materiaaleja ja tarvikkeita, jotka ovat joko suoraan tai välillisesti kosketuksessa elintarvikkeen kanssa. Kontaktimateriaaleja ovat esimerkiksi elintarvikkeiden pakkausmateriaalit, keittiövälineet, elintarviketeollisuuden laitteet ja kertakäyttökäsineet. Materiaaleista ja tarvikkeista ei saa siirtyä elintarvikkeeseen ainesosia, jotka voivat vaarantaa terveyttä tai aiheuttaa elintarvikkeeseen muutoksia tai ominaisuuksien heikentymistä.

Kontaktimateriaaleja markkinoille saattavien toimijoiden pitää ilmoittaa toiminnastaan sijaintikuntansa elintarvikevalvontaviranomaiselle. Kontaktimateriaalien säädöstenmukaisuutta valvotaan muun elintarvikevalvonnan yhteydessä elintarvikkeita valmistavissa laitoksissa ja myös muissa elintarvikkeiden valmistus- ja myyntipaikoissa. Vantaalla on lisäksi toimijoita, joilla ei ole muita elintarvikkeisiin liittyviä toimintoja kuin kontaktimateriaalit. Näämä on saapuneiden ilmoitusten mukaisesti lisätty valvontakohderekisteriin ja kohteiden suunnitelmallinen valvonta on aloitettu vuonna 2013. Vuonna 2014 toteutettiin EVO-hankkeena valtakunnallinen elintarvikkeiden kontaktimateriaalien valvontahanke. Kontaktimateriaalitoimijoiden suunnitelmallinen valvonta jatkuu taulukon 9 riskiluokituksen mukaisesti vuonna 2015.

Taulukko 9. Kontaktimateriaalitoimijoiden suunnitelmallinen valvonta

Toiminnan luonteeseen ja laajuuteen perustuva riskiluokka (EVO 2011-2014)	Kohteiden lukumäärä	Tarkastuksia / vuosi / kohde (tarkastuksen kesto h)		Tarkastettavat kohteet (lkm/vuosi)
		EVO	YTE:n suunniteltu	YTE:n suunniteltu
Kontaktimateriaalitoimijat (E1011)	11	0,7 (4-6)	0,25 (2-4)	3

10.13 Ravintolisät

Ravintolisillä tarkoitetaan elintarvikkeita, joiden tarkoituksena on täydentää tavanomaista ruokavaliota ja joilla on yhden tai useamman ravintoaineen kanssa ravitsemuksellinen tai fysiologinen vaikutus. Koostumuksensa puolesta ne ovat kuitenkin elintarvikkeita, joita säätelee elintarvikelaki.

Ravintolisissä esiintyy usein puutteita sisällössä, pitoisuuksissa tai pakkausmerkinnöissä ja ravintolisistä tehdäänkin vuosittain useita takaisin vetoja. Ravintolisien markkinointiin liittyy usein terveystietäviä, joita myös valvotaan. Vantaalla on sekä ravintolisien maahantuontia / varastointia että valmistusta.

10.14 Näytteenotto

Ympäristöterveydenhuollon näytteenottosuunnitelmassa on huomioitu EU:n (mikrobikriteeriasetus 2073/2005) ja kansallisen lainsäädännön (MMM 3/EEO/2000 hygienialain mukaisten näytteiden ottaminen) vaatimukset sekä Eviran ohjeistus (10502/1 Elintarvikkeiden mikrobiologinen näytteenotto ja analyysit).

Näyte voi koostua useammasta osanäytteestä. Näytteenotto on joko satunnaisotantaan perustuvaa, valikoivaa (esim. korkeariskinen tuote, epätydyttävät tuotanto-olosuhteet) tai epäilyyn perustuvaa näytteenottoa (esim. ruokamyrkytyspäily tai -epidemia). Viranomaisnäytteenotossa täytetään itseäljennä näytteenottotodistuselomake, josta yksi osa jää näytteenottopaikkaan, toinen osa näytteenottajalle ja kolmas osa toimitetaan näytteen mukana laboratorioon. Näytteiden tutkimustulokset toimitetaan viranomaiselle ja toimijalle.

10.14.1 Projektit ja tasokartoitukset

Valvontaviranomainen tekee suunnitelmallista näytteenottoa liittyen seuranta- ja valvontatutkimuksiin, joilla arvioidaan omavalvontajärjestelmän toimivuutta, elintarvikehuoneiston hygienistä tasoa, elintarvikkeiden laatua ym. Seurantatutkimuksissa kerätään tietoa analysoitavien mikrobien tai kemiallisten aineiden esiintyvyydestä tai elintarvikkeiden saastumisasteesta, mutta seurantaan ei liity valvontatoimenpiteitä. Valvontatutkimuksissa tulosten perusteella ryhdytään tarvittaviin valvontatoimenpiteisiin.

Pääosin elintarvikevalvonnassa toteutetaan valvontatutkimusprojekteja. Projektitulosten perusteella puututaan elintarvikehuoneistojen rakenteisiin tai toimijoiden toimintatapoihin. Jos näytetulos on heikko, toimijaa neuvotaan, jonka jälkeen otetaan uusintanäytteet toimijan kustannuksella.

Näytteenotto ja näytteiden tutkiminen voi projekteissa olla tapauksesta riippuen toimijalle maksullista tai ilmaista. Näytteenoton yhteydessä voidaan suorittaa myös tiettyyn toimintaan kohdistuvaa valvontaa. Vuoden 2015 kohdennetun näytteenoton suunnitelma on esitetty taulukossa 10. Näytteenottoa suunnitellaan, toteutetaan ja raportoidaan osin yhdessä Metropolilabin, Helsingin ja Espoon kaupunkien sekä Keski-Uudenmaan ympäristökeskuksen kanssa.

Mahdollisuuksien mukaan osallistutaan lisäksi Eviran tai muun ulkopuolisen tahon organisoimiin kartoituksiin suorittamalla pyydettyä näytteenottoa. Näistä alueellisista, valtakunnallisista tai kansainvälisistäkin seurantatutkimuksista saadaan usein tieto vasta toimintavuoden aikana.

Taulukko 10. Suunnitelmallinen näytteenotto projekteissa vuonna 2015

Elintarvike	Valvontakohde	Analyysit	Näyte-määrä	Kustannukset	Ajan-kohta
Jäätelö, pehmis, jäätelökauhavedet	Tarjoilupaikat	Mikrobiologiset	20-30 kpl	Toimija	kesä 2015
Tee	Maahantuojat / pakkaajat	Kemialliset	6-10 kpl	Toimija + viranomainen	2015
Ulkomaiset marjat	Maahantuojat	Mikrobiologiset + kemialliset	6-10 kpl	Viranomainen	syksy 2015

Elintarvike	Valvontakohde	Analyysit	Näyte- määrä	Kustannuk- set	Ajan- kohta
Salaattibaarit	Vähittäismyymälät	Mikrobiologiset	20-30 kpl	Toimija	kevät 2015
Jauheliha, myyntipaikan itse jauhama	Vähittäismyymälät	Mikrobiologiset + kemialliset	10 kpl	Toimija	syksy 2015
Listeria ja salmonella viipaloituissa juus- toissa (Evira)	Vähittäismyymälät	Mikrobiologiset	20 kpl	Viranomaisen	2015

Projektikohtaisesti laaditaan projekti- ja analyysisuunnitelmat sekä tarvittaessa ohjeet ja lomakkeet elintarvike-näytteenottoon ja olosuhde- tai prosessivalvontaan näytteenoton yhteydessä. Vuoden 2015 projektien näytteet tutkitaan MetropoliLabissa. Projektien analyysisuunnitelmat ovat valvontasuunnitelman liitteessä 3.

10.14.2 Omavalvonnan toimivuuden arviointi

Viranomaisen suorittaa pistokoeluonteista näytteenottoa toimijoiden omavalvonnan toimivuuden arvioimiseksi. Suuremmille laitoksille on laadittu laitospohjaiset näytteenottosuunnitelmat, minkä lisäksi niissäkin otetaan tarvittaessa myös muita näytteitä. Vuonna 2015 laitoksista on suunniteltu otettavan viranomaisnäytteitä 134 kpl. Pienemmissä kohteissa näytteitä voidaan ottaa tarkastuksen yhteydessä, havaittaessa elintarvikkeissa tai niiden käsittelyssä puutteita tai jos toimijan omavalvontaan ei kuulu riittävästi tai lainkaan näytteenottoa. Näytteenotto ja näytteiden tutkiminen on tällöin toimijalle maksullista.

10.14.3 Näytteenotto ruokamyrkytyspäilyissä ja valituksissa

Ruokamyrkytyspäilyjen ja -epidemioiden sekä kuluttajavalitusten perusteella otetaan paljon näytteitä, mutta niiden määrää on ennakkoon mahdoton arvioida tarkasti. Vuosittain ruokamyrkytyspäilyjä ja valituksia on elintarvikevalvonnan tietoon tullut n. 60 kpl. Tapaukset selvitetään viipymättä ja ruokamyrkytyspäily- ja epidemia-näytteiden tutkimuksista sovitaan yhteistyössä MetropoliLabin kanssa. Näytteeksi voidaan ottaa sekä valmiita elintarvikkeita, raaka-aineita tai puhtausnäytteitä pinnoilta. Valitus- ja ruokamyrkytystapauksissa tarkastus, näytteenotto ja näytteiden tutkiminen on toimijalle maksutonta.

Valitusten johdosta on vuosittain tutkittu 5-15 näytettä. Ruokamyrkytysnäytteissä vuosittainen vaihtelu on ollut hyvin suurta ja vaihdellut 10-50 tutkitun näytteen välillä. Ruokamyrkytyksissä tutkitaan tavallisesti useita näytteitä tapausta kohden, kun aiheuttajasta on harvoin varmuutta. Aina ilmoitus ruokamyrkytyspäilystä ei johda näytteenottoon. Näin on esimerkiksi silloin jos sairastuneita on vain yksi, vaikka epäiltyä ruoka olisi nauttinut lukuisia joukko ihmisiä tai jos kyseessä on yhteen perheeseen rajoittunut epidemia ja tartunnan epäillä levinneen henkilöstä toiseen, eikä elintarvikkeiden välityksellä. Epidemiaselvityksistä on kerrottu tarkemmin valvontasuunnitelman yleisessä osassa kohdassa, jossa on erityistilanteisiin varautumisesta.

10.15 Valvontaprojektit

Näytteenottoa sisältävien projektien lisäksi voidaan toteuttaa pelkästään tarkastuksen sisältäviä projekteja. Projektitarkastukset voidaan suorittaa erillisinä tarkastuskäynteinä, jolloin tarkastuksista ei veloiteta toimijaa tai ne voidaan yhdistää suunnitelmallisen valvonnan tarkastukseen, jotka ovat toimijalle maksullisia.

Eviran laatimassa Elintarvikeketjun monivuotisessa kansallisessa valvontasuunnitelmassa (VASU) on vuodelle 2015 suunniteltu jäljitettävyysohjelmaprojektia, joka kattaisi elintarvikkeiden valmistuksen, myynnin, tarjoilun, sisämarkkinakaupan, sekä tuonnin ja viennin EU:n ulkopuolelle.

Taulukko 11. Valvontaprojektit (ei näytteenottoa) vuonna 2015

Projekti	Valvontakohde	Analyysit	Tarkas- tusmäärä	Kustannuk- set	Ajan- kohta
Jäljitettävyysohjelma- taprojekti (VASU 2015)	Valmistus, tarjoilu, vähittäismyynti	Vaatimustenmukai- suuden arviointi	Eviran ohjeistuksen mukaisesti	Toimija / viranomaisen	2015

10.16 Valvonnan painopistealueet

Vuoden 2015 painopistealueita ovat:

- OIVA II ja III – OIVA-tarkastusten aloittaminen ja valvontatietojen julkistaminen uusissa kohteissa, jotka eivät ole aiemmin olleet OIVAn piirissä
- valvonnan tasapuolisuus Vantaalla
- elintarviketietoasetuksen täytäntöönpano siirtymäajan jälkeen
- kohdekohtainen riskinarviointi ja valvontatiheyksien määrittäminen
- valvontasuunnitelman toteutumisen seurannan ja raportoinnin, sekä sähköisen tiedonsiirron (KUTI) kehittämisen

Lainsäädäntö

Elintarvikelaki (23/2006)

Yleinen elintarvikevalvonta-asetus (178/2002/EY)

Valvonta-asetus (882/2004/EY)

Elintarvikehygieniasetus (852/2004/EY)

Eläimistä saatavien elintarvikkeiden hygieniasetus (853/2004/EY)

Eläimistä saatavien elintarvikkeiden valvonta-asetus (854/2004/EY)

Valtioneuvoston asetus elintarvikevalvonnasta (420/2011)

MMM:n asetus alkutuotannolle elintarviketurvallisuuden varmistamiseksi asetettavista vaatimuksista (134/2006)

MMM:n asetus ilmoitettavien elintarvikehuoneistojen elintarvikehygieniasta (1367/2011)

MMM:n asetus laitosten elintarvikehygieniasta (795/2014)

MMM:n asetus ensisaapumistoiminnasta (118/2006)

MMM:n asetus hygienialain mukaisten näytteiden ottamisesta (3/EEO/2000)

MMM:n asetus raakamaidon tuotannon ja luovutuksen elintarvikehygieniasta (699/2013)

KAs (EY) N:o 2073/2005 elintarvikkeiden mikrobiologisista vaatimuksista

Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivi 2002/46/EY ravintolisistä

EPNAs elintarviketietojen antamisesta kuluttajille (1169/2011/EY)

MMM:n asetus elintarviketietojen antamisesta kuluttajille (834/2014)

KTM:n pakkausmerkintä-asetus (1084/2004)

STM:n asetus elintarvikkeiden tai talousveden välityksellä leviävien ruokamyrkytys-epidemioiden selvittämisestä (251/2007)

STM:n asetus elintarvikehuoneistoissa työskenteleviltä vaadittavasta elintarvikehygieenisestä osaamisesta ja osaamisen testaamisesta (1115/2001)

Valtioneuvoston asetus eräistä elintarviketurvallisuusriskeiltään vähäisistä toiminnoista (1258/2011)

Valtioneuvoston asetus eräistä elintarvikevalvonnan maksuista (1040/2007)

Valtioneuvoston asetus elintarvikelain ja terveydensuojelulain nojalla tutkimuksia tekevistä laboratorioista (1174/2006)

Liite 3. Analyysit elintarvikevalvonnan näytteenottoprojekteissa 2015

Jäätelö

- alustava aistinvarainen arviointi
- aerobisten mikrobien kokonaispesäkeluku
- enterobakteerit

Tee

- fluoridi
- kasvinsuojeluaineet
- sokeri

Ulkomaiset marjat

- Escherichia coli
- norovirus
- kasvinsuojeluaineet
- raskasmetallit (elohopea, kadmium, lyijy, arseeni)

Salaattibaarit

- alustava aistinvarainen arviointi
- Escherichia coli
- Bacillus cereus
- Staphylococcus aureus
- hiivat
- homeet
- salmonella (idut)
- kampylobakteeri (siipikarja)
- Listeria monocytogenes (kala ja liha)

Jauheliha

- alustava aistinvarainen arviointi
- aerobisten mikrobien kokonaispesäkeluku
- Escherichia coli
- pH
- rasvapitoisuus (jos ilmoitettu)

Viipaloidut juustot

- salmonella
- Listeria monocytogenes

11 ELÄINTEN TERVEYDEN JA HYVINVOINNIN VALVONTA

11.1 Taustaa

Eläinlääkintähuoltolain 765/2009 10 §:n mukaan kunnan on laadittava suunnitelma järjestämistään eläinlääkäripalveluista sekä eläinlääkintähuoltolaissa tarkoitetusta eläinten terveyden ja hyvinvoinnin valvonnan järjestämisestä alueellaan. Suunnitelman tulee sisältää tiedot eläinlääkäripalvelun tuottamistavasta, saatavuudesta, laadusta ja mitoituksista sekä valvontaan kuuluvista tarkastuksista, näytteenotoista ja muista toimenpiteistä. Palvelun mitoitus suunniteltaessa on otettava huomioon yksityisten eläinlääkäripalveluiden tuottajien kunnan alueella tarjoamat palvelut.

Kunnan suunnitelmassa on otettava huomioon valtakunnallinen ohjelma (Evira laatii) ja alueellinen suunnitelma (aluehallintovirasto laatii), ja se on arvioitava ja tarkistettava tarvittaessa, kuitenkin vähintään kolmen vuoden välein. Aluehallintovirasto ohjaa kunnan suunnitelman laatimista sekä valvoo ja arvioi sen toteutumista.

11.2 Tehtävänjako kaupungineläinlääkärien välillä

1. kaupungineläinlääkäri, esimiestehtävät, kiireelliset eläintauti- ja eläinsuojelutehtävät tarvittaessa.
2. kaupungineläinlääkäri, elintarvike- ja terveysvalvonta, kotieläinten terveyden- ja sairaanhoito, sivutuote-, kiireelliset eläintauti- ja eläinsuojelutehtävät tarvittaessa.
3. kaupungineläinlääkäri, elintarvike- ja terveysvalvonta, kotieläinten terveyden- ja sairaanhoito, sivutuote-, vastaanottotoimintaan liittyvät esimiestehtävät, kiireelliset eläintauti- ja eläinsuojelutehtävät tarvittaessa.
4. kaupungineläinlääkäri, elintarvike- ja terveysvalvonta, sivutuote-, kiireelliset eläintauti- ja eläinsuojelutehtävät tarvittaessa.

Valvontaeläinlääkäri, eläintauti- ja eläinsuojeluvalvonta, sivutuotevalvonta.

Henkilökunnan pätevyys varmistetaan virkavalinnan yhteydessä pyytämällä nähtäviksi tarpeelliset alkuperäiset tutkintotodistukset.

11.3 Täydennyskoulutussuunnitelma

Eläinlääkärien täydennyskoulutussuunnitelma on kuvattu ympäristöterveydenhuollon yhteisestä valvontasuunnitelmasta.

11.4 Tietojärjestelmäkuvaus

Vantaan kaupungin eläinlääkintähuollon viranomaistehtävät kirjataan Digian Tarkastaja-ohjelmaan, joka on kuvattu ympäristöterveydenhuollon yhteisessä valvontasuunnitelmassa.

Kaupungin pieneläinvastaanotolla on käytössä sähköinen potilasohjelmisto.

Lisäksi eläinlääkintähuollossa käytetään valtakunnallisia rekistereitä, kuten Elvis. Eläinten ja eläinperäisten tuotteiden sisämarkkinakaupassa käytetään EU-komission ylläpitämää TRACES -järjestelmää.

11.5 Viestintä

Viestinnän vastuuhenkilöt sekä erityistilanneviestintä on kuvattu ympäristöterveydenhuollon yhteisen valvontasuunnitelman luvussa 3.

Merkittävistä eläintauteihin liittyvistä tapahtumista tiedottavat valtion viranomaiset.

11.6 Painopistealueet

Eviran laatimassa valtakunnallisessa eläinten terveyden- ja hyvinvoinnin valvontaohjelmassa on vuodelle 2015 valittu useita painopistealueita. Kuntia koskevia painopistealueita vuonna 2015 on eläinlääkäripäivystyksen toteuttamisen varmistaminen eläinlääkintähuoltolain vaatimusten mukaisesti. Vantaan eläinlääkintähuollon päivystysjärjestely täyttää nykyiselläänkin edellä mainitun lain vaatimukset eriytetyn suur- ja pieneläinpäivystyksen osalta.

Uutta tai hiljattain uusittua lainsäädäntöä koskevat painopistealueet ovat uudistetun eläintätilain toimeenpano, EU lemmikkieläinasetuksen toimeenpano sisämarkkinakaupassa, uudistetun eläinten lääkitsemistä ja lääkkeiden luovutusta koskevan lainsäädännön toimeenpano, eläintensuojelua lopetuksen ja teurastuksen aikana koskevan neuvoston asetuksen toimeenpano sekä uuden sivutuotelain toimeenpano.

Kuntatasolla uudistuvan lainsäädännön ja ohjeistuksen toimeenpano tarkoittaa käytännössä uuden lainsäädännön noudattamista tarkastuksilla ja riittävien resurssien varaamista uuteen lainsäädäntöön ja ohjeisiin perehtymiseen sekä mahdollisissa koulutuksissa käymiseen.

Lisäksi painopistealueina ovat uuden tietojärjestelmän Elvi:n käyttöönotto. Tällä hetkellä Elvi on Elintarviketurvallisuusviraston ja aluehallintovirastojen käytössä. Tarkoituksena kuitenkin on, että sovelluksen käyttö laajennetaan kuntiin. Elvissä on eläinlääkäri-, eläinkuljettaja-, eläinvälittäjä- ja lääkevalmisterekisterit. Lisäksi Elviin tullaan tallentamaan virkatoimituksia, tautitapauksia, tautivastustusohjelmat (MV:n, CAE:n ja Scrapien osalta), luvan- ja ilmoituksenvaraiset eläinten pitopaikat sekä rajoittavat määräykset. Täydentävien ehtojen tarkastukset tallennetaan omalla sovelluksellaan, jonne kirjaudutaan toistaiseksi Eliten kautta. Elvi kytkeytyy kohde- ja asiakastietojärjestelmään ja jatkossa myös eläinrekistereihin, rokotusrekisteriin ja Kartturiin tautitapausten käsittelyn helpottamiseksi. Kuntatasolla käyttö pysynee vähäisenä, ellei valtionhallinto yritä siirtää tietojärjestelmään liittyviä kirjauksia kuntien hoidettavaksi.

Eläintenpitäjä- ja pitopaikkarekisteröinnin valvonnan tehostamista pidetään painopistealueena. Valtion tavoitteena on, että kunnaneläinlääkärit tarkistaa rekisteröintiasiat muiden tilakäyntien yhteydessä. Tällä hetkellä eläinrekisterejä valvoo Avi ja Ely-keskukset, joten tehtävä on kunnille uusi.

Painopistealueena on myös kattavan ja riskiperusteisen sivutuotevalvontasuunnitelman toimeenpano. Evira tekee suunnitelman, joka on toteutettava kunnan toimesta.

Vuosille 2016 ja 2017 kuntia koskevia painopistealueita ovat lisäksi uudistetun eläinsuojelulain toimeenpano, uudistetun EU:n eläintätilain toimeenpano sekä EU:n eläinten hyvinvointilain toimeenpano.

Vuosille 2018 ja 2019 keskusvirastojen taholta ei ole vielä suunniteltuja painopistealueita.

11.7 Eläinten terveydenhoito

11.7.1 Vantaan ympäristölautakunnan vahvistamat klinikkamaksut

Vantaan kaupungin klinikkamaksu on hyväksytty ympäristölautakunnassa 21.5.2014. Klinikkamaksun suuruus on 13,00 €.

11.7.2 Eläintenpitopaikat

Vantaalla on arviolta noin 25 000 pienikokoista seura ja harrastuseläintä (arvio yksi eläin joka kahdeksannella asukkaalla). Eläintenpitopaikkoja (talli, lampola tms.) on ympäristökeskuksen tiedossa 76 kappaletta. Maidontuotantotiloja on kaksi. Ainoastaan yksi navetta käyttää säännöllisesti kaupungineläinlääkäriin palveluja. Nurmijärven rajan tuntumassa oleva pienehkö navetta käyttää pääosin Nurmijärven ja yksityisten eläinlääkärien palveluita. Lampoloita Vantaalla on kaksi.

11.7.3 Eläinlääkintäpalvelut virka-aikana

Vantaan kaupungin ympäristökeskus huolehtii alueellaan virka-aikana kaikkien kotieläimien peruseläinlääkäripalveluista sekä kiireellisen eläinlääkäriavun antamisesta.

Vantaan kaupungin palveluksessa olevista virkaeläinlääkäreistä kaksi osallistuu potilastyöhön. Vastaanotolla on arkisin virka-aikana vakituinen eläintenhoitaja.

Kaupungin eläinlääkärienvastaanotolla käy vuodessa noin 5000 pieneläinpotilasta (klinikkamaksun maksavia asiakkaita on vuosittain noin 4500). Potilasmäärät vuosina 2010-2019 on esitetty taulukossa 12. Vastaanotto on valmistunut vuonna 2001 ja se sijaitsee samassa rakennuksessa muun ympäristöterveydenhuollon kanssa. Vastaanotolla on kaksi erillistä tutkimushuonetta, toimenpidehuone esim. hammaskivenpoistoon, leikkaussali, laboratorio, röntgenkuvaukseen varatut tilat, välinehuolto, toimisto, pakastehuone, siivousvälinevarasto sekä kaksi heräämishuonetta potilaille. Asiakkaille vastaanotolla on odotustila sekä WC ja henkilökunnalle sosiaalitilat pukuhuone, suihku, wc ja taukotilat. Taukotilassa on mahdollisuus yöpyä ja laittaa ruokaa. Lisäksi on varastotilaa lääkkeille ja tarvikkeille.

Taulukko 12. Potilasmäärä vuosina 2010-2019

vuosi	potilaita
2015 -2019 (ennuste)	5000
2014 (ennuste 24.9.2014)	5000
2013	4620
2012	4748
2011	5367
2010	5445

Arkiaamupäivisin 8.30-11.00 eläintenhoitaja huolehtii puhelimeen vastaamisesta, neuvoa asiakkaita sekä varaa aikoja. Toinen ajanvarauspuhelinaika on arkisin klo 17-18, tästä huolehtivat päivystyshotajat.

Aamupäivisin hoidetaan erittäin kiireelliset potilaat, jos kaupungineläinlääkäri on paikalla toimipisteessä. Jos kaupungineläinlääkäri ei muulta valvontatyöltään ehdi paikalle, potilas ohjataan yksityisille eläinlääkäriasemille.

Vastaanoton virka-aikaiset potilaat hoidetaan pääsääntöisesti ajanvarauksella klo 12-16. Kaupungineläinlääkärit huolehtivat perustason terveyden- ja sairaudenhoidosta (esim. rokotukset, terveystarkastukset, perussisätauti-potilaat, kissojen ja koirien kastraatit, sterilaatiot, kasvainten poistot). Iltpäivisin klo 12-16 kiireelliset potilaat hoidetaan mahdollisuuksien mukaan tai ne ohjataan yksityisille eläinlääkäriasemille.

Hyötyeläin-/hevoskäyntejä kertyy virka-aikana korkeintaan 10 vuosittain. Käyntien kohteena on yleensä yksi, sama lypsykarjatilalla. Muut hyötyeläimet, myös hevoset, hoidetaan yksityisten tai naapurikuntien eläinlääkäreiden toimesta. Tiedusteluja muiden eläinten hoidosta tulee äärimmäisen harvoin.

Vastaanotolla käy siivooja joka arkiaamu. Eläintenhoitaja huolehtii eläinlääkintään käytettävien laitteiden ylläpidosta ja puhtaanapidosta.

11.7.4 Eläinlääkintäpalvelut päivystysaikana

Virka-ajan ulkopuolella Vantaa huolehtii pieneläinten kiireellisen eläinlääkäriavun tarjoamisesta. Muiden kuin pieneläinten kiireellisestä hoidosta on sopimus Helsingin yliopistollisen eläinsairaalan kanssa. Ostopalvelua valvotaan palveluntarjoajalta saatavan raportoinnin ja mahdollisten asiakaspalautteiden avulla.

Vantaan kaupungin pieneläinpäivystys on virallisesti arkisin klo 18-07 ja viikonloppuisin perjantaista klo 18 maanantaiaamuun klo 07. Viime vuodet arki-illan potilas-/päivystystyö on aloitettu jo klo 15-17. Päivystyksestä huolehtivat useimmiten ulkopuoliset sopimuseläinlääkärit, kahdella potilastyötä tekevällä kaupungineläinlääkärillä on kuitenkin päivystysvelvollisuus. Päivystysaikana eläintenhoitaja on paikalla arkisin klo 17-22, lauantaisin klo 12-18 ja sunnuntaisin sekä pyhinä klo 12-16.

Päivystyseläinlääkärien ringissä on noin 10 eläinlääkärinä. Päivystävien eläinlääkärien ammatinharjoitusoikeus tarkastetaan Elintarviketurvallisuusvirasto Eviran eläinlääkärirekisteristä. Päivystyshoitajien ringissä on vaihteleva määrä hoitajia, yleensä n. 7-10 kappaletta. Vuorot jaetaan etukäteen puoleksi vuodeksi kerrallaan.

Päivystävällä eläinlääkärillä on käytössään auton lämmitystolppa. Autotallia ei ole, mutta eläinlääkäri toimii vain vastaanotolla hoitaen pieneläimiä, joten autossa ei tarvitse säilyttää lääkkeitä ja hoitotarvikkeita hyötyeläinten ja hevosten hoidon varalta.

11.7.5 Yksityinen eläinlääkintäpalvelujen tarjonta

Kaupungin oman vastaanoton lisäksi Vantaan alueella toimii toistakymmentä pieneläinlääkärinä tai -vastaanottoa. Kaksi eläinlääkäriasemaa päivystää usein ympärivuorokautisesti ja muut yksityiset ovat avoinna arkisin klo 8-20 välillä, osa asemista on avoinna lauantaisin. Yksityiset eläinlääkäriasemat tarjoavat osa varsin korkeatasoista palvelua, tarjoten lähes kaikki tarvittavat tutkimus- ja hoitomahdollisuudet. Vantaalaiset pieneläinten omistajat käyttävät paljon myös lähialueen, etenkin Helsingin ja Espoon yksityisten eläinlääkäriasemien palveluja. Yksityisten eläinlääkäriasemien aukioloajat vaihtelevat välillä 7.30-22.00. Osalla on käytössä osan päivää päivystys ilman ajanvarausta. Suuremmat yksityiset eläinlääkäriasemat ovat avoinna osan aikaa päivässä myös viikonloppuisin ja pyhinä.

11.7.6 Tuotantoeläinten terveydenhuolto

Vantaan kaupungin eläinlääkäreillä ei ole terveydenhuoltosopimuksia vantaalaisten tuotantotilojen kanssa. Toinen Vantaan kaupungin alueella sijaitsevista nautatiloista on solminut terveydenhuoltosopimuksen Helsingin yliopiston Saaren klinikan kanssa. Jatkossa asiakkaita ohjataan ottamaan yhteyttä Helsingin yliopiston Saaren klinikkaan, josta tarvittaessa saa hyvin korkeatasoista terveydenhuoltopalvelua.

11.8 Eläinten terveyden valvonta

11.8.1 Eläintautivalmius

Äkillisessä tautipurkauksessa AVI:n ohjauksessa tarvittaviin toimenpiteisiin ryhtyy ensisijaisesti valvontaeläinlääkäri ja tarvittaessa sijaisena toimivat 2. tai 3. kaupungineläinlääkäri. Praktiikka hoidetaan poikkeusolosuhteissa normaaliin tapaan. Jos tarpeen, kiireettömät ajanvaraukset perutaan.

11.8.2 Eläintautitapaus

Jos epäillään tarttuvaa eläintautia, ryhtyy valvontaeläinlääkäri tarvittaessa yhdessä muiden kaupungineläinlääkäreiden kanssa lainsäädännön edellyttämiin kiireellisiin toimenpiteisiin (näytteenotto, rajoittavat määräykset). Epidemiologinen selvitys sekä toimenpiteet taudin saneeraamiseksi ovat kiireettömämpiä tehtäviä ja tarvittaessa näihin toimenpiteisiin osallistuvat kaikki eläinlääkärit. Pääasiassa toimenpiteistä vastaa valvontaeläinlääkäri 2. tai 3. kaupungineläinlääkäri avustaessa tarvittaessa.

Mahdolliset uusintatarkastukset ja uudet näytteenotot pyrkii valvontaeläinlääkäri hoitamaan loppuun 2. tai 3. kaupungineläinlääkärin avustaessa tarpeen mukaan.

11.8.3 Eläinten ja ihmisten välillä tarttuvat taudit

Koska Vantaan kaupungin eläimistä merkittävä osa on pienikokoisia seura- ja harrastuseläimiä, aiheuttaa raivotautiepäily todennäköisimmin toimenpiteitä. Tavallisimmassa tapauksessa ihmistä puree ulkomailta tuotu koira. Puremasta ilmoittaa terveydenhuolto tai henkilö jota on purettu. Jos eläimen omistajasta on riittävät tiedot selvitetään eläimen kliininen kunto ja rokotushistoria mahdollisimman nopeasti. Jos epäillään kliinistä raivotautia, lopetetaan eläin ja lähetetään se Eviraan tutkittavaksi raivotaudin varalta. Vantaan tuotantoeläintiloilla todettu tai epäilty *Salmonella*, EHEC tai pernarutto -löydös aiheuttaa myös toimenpiteiden aloittamisen.

Lintuinfluenssaan liittyvä siipikarjan ulkonapitokielto on työllistänyt hieman keväisin.

Eläintautilaista ja sen nojalla annetuista säädöksistä löytyy yksityiskohtaiset ohjeet eri eläintautitapauksissa aloitettaville toimenpiteille. Lisäksi eläintautitapauksessa ohjausta saadaan aluehallintovirastosta ja Evirasta.

11.8.4 Varosuunnitelmien laadinta ja ylläpito

Toimenpiteet on kuvattu Vantaan ympäristöterveydenhuollon valmiussuunnitelmassa. Ohjeiden päivitystä jatketaan vuonna 2015. AVI:n valmiussuunnitelma eläintautien torjumiseksi löytyy omana kansionaan G-asetalta ympäristöterveyden valvontakohdasta.

11.8.5 Valmiuskoulutus

Vantaan kaupungineläinlääkärit eivät toimi valmiuseläinlääkäreinä.

11.8.6 Ilmoitusmenettelyt eläinlääkintä- ja terveydenhuoltoon

Ilmoitusmenettelyt tehdään Maa- ja metsätalousministeriön asetuksen 1010/2013 eläintautien ilmoittamisesta ja mikrobikantojen toimittamisesta mukaisesti.

Hoidetuista potilaista koostetaan myös kuukausi-ilmoitukset, jotka toimitetaan aluehallintovirastoon. Samassa lomakkeessa ilmoitetaan kuukausittain ilmoitettavat eläntaudit.

11.8.7 Terveysvalvontaohjelmat, kirjanpito

Maedi-visna ja scrapie-valvontaa suoritetaan yhdessä lampolassa. *Salmonella*-valvontaa suoritetaan yhdessä munintakanalassa. Munat myydään suoraan kuluttajille, joten näytteenotto on joka toinen vuosi.

Vantaan nautatiloilta (2 kpl) pyydetään tarvittaessa selvityksiä kotiteurastettujen nautojen BSE-näytteenotosta. Kotiteurastuksia koskevia ilmoituksia ei ole tullut, tarvittaessa ne arkistoidaan.

Terveysvalvontaohjelmia koskevat tiedot arkistoidaan mappeihin. Tiloilla tehdyt käynnit ja näytteenotot merkitään Tarkastaja-ohjelmaan.

Jos terveystarkastusohjelmia ei noudateta, otetaan yhteyttä toiminnanharjoittajaan ja tarvittaessa lisäohjeita pyydetään aluehallintovirastolta.

11.8.8 Eläintautikartoitukset

Eläintautikartoituksiin liittyviä näytteenottopyyntöjä muilta viranomaisilta tulee satunnaisesti. Näytteet ottaa ensisijaisesti valvontaeläinlääkäri, tarvittaessa 2. tai 3. kaupungineläinlääkäri avustavat.

11.8.9 Vesiviljely

Vantaalla sijainnut vesiviljelyrekisterin mukainen vesiviljelylaitos on ilmoituksensa mukaan lopettanut toimintansa.

11.8.10 Kyyhkyslakat

Vantaalla sijaitsee ainakin yksi kyyhkyslakka, jossa aiempina vuosina on todettu new castlen -tautia. Harrastelintujen pitopaikat on hyvä olla tiedossa mahdollisten tautitapausten selvittämisen nopeuttamiseksi.

11.8.11 Muu tautivalvonta ja näytteenotto

Eviran pyynnöstä tehtävästä näytteenotosta vastaa pääasiassa valvontaeläinlääkäri, tarvittaessa 2. tai 3. kaupungineläinlääkäri avustavat. Tulokset välitetään oikealle taholle ja alkuperäiset tulokset arkistoidaan mappiin Eläntaudit ja Eläintautitulokset valvontaeläinlääkärin huoneeseen 3.69. Näytteenotot merkitään Tarkastaja-ohjelmaan.

Vantaalaisilta tuotantoeläintiloilta lähtee eläimiä erilaisiin eläinnäyttelyihin sekä esimerkiksi keinosiemennysasemalle. Tapauksiin liittyy ylimääräisiä eläintautinäytteitä.

Näytteenotossa toimitaan näytteenottopyynnön mukana tulleen ohjeistuksen mukaan.

Vantaalla toimii muutamia mehiläistarhaajia. Esikotelomädän leviämisen ehkäisemiseen liittyviin toimenpiteisiin on ryhdytty ja toimenpiteitä jatketaan voimassa olevan lainsäädännön mukaisesti.

11.8.12 Keinollinen lisääntyminen

Vantaalla ei ole nautojen, sikojen tai hevosten keinolliseen lisääntymiseen liittyviä kohteita, joita pitäisi valvoa.

11.8.13 Sivutuotevalvonta

Käytännössä sivutuotevalvontana seurataan sivutuotteiden asianmukaista hautaamista ja siitä tehtyjä ilmoituksia. Elintarvikevalvonnan kohteissa sivutuotevalvonnasta vastaa elintarvikesaadöksiä valvova viranhaltija.

Sivutuotteiden hävitystapoja seurataan valvontakohteissa tehtävien muiden käyntien yhteydessä.

Jos lainsäädännön vastaisia menettelyitä tavataan, eikä ohjeistamalla päästä haluttuun lopputulokseen, otetaan yhteyttä aluehallintovirastoon jatkomenettelyohjeiden saamiseksi.

Vantaalla ei ole haaskapaikkoja. Jos ilmoitus haaskapaikan perustamisesta tulee, käsitellään hakemus ja tehdään tarvittavat ilmoitukset haaskarekisteriin. Haaskapaikka tarkastetaan tarpeen vaatiessa. Jos haaskaa ei salita, on toimijan hävitettävä haaska sivutuotelainsäädännön mukaisesti.

Haaskoista tehdyt ilmoitukset raportoidaan aluehallintovirastoon säädösten määräämässä aikataulussa.

11.8.14 Tuonti- ja vientivalvonta

Eläinten vientivalvontaa ja näihin liittyviä todistuksia myöntää pääasiassa valvontaeläinlääkäri ja sijaisena tarvittaessa toimivat 2. ja 3. kaupungineläinlääkäri. Hevosten vientitarkastukset tehdään talleilla ja todistukset kirjoitetaan sähköisessä Traces –järjestelmässä. Pieneläinten vientitarkastukset tehdään pääsääntöisesti vastaanotolla, mutta kohdemaan vaatiessa kuljetuslaatikon sinetöintiä viranomaisen toimesta, tehdään tarkastus lentokentällä. Helsinki-Vantaan lentokentältä lähtee runsaasti eläimiä sekä toisiin jäsenvaltioihin että kolmansiin maihin ja vientierien aikatauluista ja kohdemaan vaatimuksista johtuen tehdään tarvittaessa tarkastuksia myös muista kunnista lähtöisin oleville lemmikeille.

Eläinperäisten tuotteiden (ei elintarvikkeiden) tuontia ja vientiä valvotaan tarvittaessa. Uusi eläintautilaki tuli voimaan 1.1.2014. Lain voimaantullessa siirtyi vantaalaisten turkisnahka-alan toimijoiden vientitodistusten kirjoittaminen Etelä-Suomen aluehallintovirastosta Vantaan ympäristökeskuksen tehtäväksi. Vientitodistukset myöntää pääasiassa valvontaeläinlääkäri, muut kaupungineläinlääkärit avustavat tarpeen mukaan. Uutena tehtävänä tuli myös vientitodistuksiin liittyvien varastojen säännöllinen valvonta, jonka hoitaa valvontaeläinlääkäri.

Tuontivalvontaa ja siihen liittyvää näytteenottoa tapahtuu satunnaisesti. Pääasiassa näitä tehtäviä hoitaa valvontaeläinlääkäri.

Kolmasmaatuontiin liittyvät yhteydenotot tulevat yleensä Helsinki-Vantaan lentokentän tullista. Tullille annetaan pääasiallisesti puhelinneuvontaa. Tulli tekee päätöksen asiaan liittyen, virka-apuna Tullille tarjotaan tarvittaessa eläinten lopetuksia lentokentän tiloissa.

Laittomasti maahantuoduille eläimille tehdään tarkastuksia. EU-alueelta laittomasti maahantuotujen eläinten osalta toimivaltainen viranomainen on Aluehallintovirasto ja kolmansista maista laittomasti maahantuotujen eläinten osalta Evira. Valvontaeläinlääkäri tai tarvittaessa sijaisena toimiva 2. tai 3. kaupungineläinlääkäri tekee virka-apuna eläinten ja niiden asiakirjojen tarkastuksen.

Laittomaan maahantuontiin liittyvät tehtävät ovat viime vuosina lisääntyneet. EU-alueelta tuotujen eläinten tapauksia on vuosittain 10-15 tapausta ja kolmansista maista tuotuja yhdestä viiteen tapausta.

11.9 Eläinten hyvinvoinnin valvonta

Vuosittain tehdään noin 150-170 eläinsuojelukäyntiä/-tarkastusta ja tämän lisäksi 20-40 päätöstä, jotka eivät ole edellyttäneet tarkastusta. Päätöksiä ilman tarkastusta tehdään Löytöeläintalolle tuoduista huonokuntoisista eläimistä, jotka täytyy lopettaa eläinsuojelullisista syistä. Lisäksi päätöksiä ilman tarkastusta tehdään hylätyistä ja villiintyneistä eläimistä. Eläinsuojelulain mukaiset tarkastuskäynnit ja päätökset on esitetty taulukossa 13.

Taulukko 13. Eläinsuojelutarkastukset, -käynnit ja -päätökset 2010-2019

vuosi	tarkastus tai käynti / päätös lkm
2015-2019 (ennuste)	220 / 20
2014 (ennuste 22.10.2014)	200 / 15
2013	178 / 10
2012	190 / 17
2011	219 / 20
2010	139 / 16

Pääasiallisesti eläinsuojelutarkastuksia tehdään valitusten perusteella. Selkeästi suurin osa valituksista kohdistaa koirien ja kissojen pitoon. Hevosista valitetaan harvemmin.

Eläinsuojeluvalvonnasta vastaa valvontaeläinlääkäri. Valvontaeläinlääkärin virka perustettiin joulukuussa 2013 ja virka täytettiin keväällä 2014. Valvontaeläinlääkäri tekee kaikki ilmoituksen varaisten toimijoiden (eläinkaupat, laajamittainen seura- ja harrastuseläintenpito) tarkastukset ja epäilyyn perustuvat tarkastukset. Valvontaeläinlääkärin poissa ollessa kiireellisiä eläinsuojelutarkastuksia tekevät ensisijaisesti 2. ja 3. kaupungineläinlääkäri. Valvontaeläinlääkäri ei osallistu potilastyöhön, joten jääviysongelmia tarkastuksilla ei synny.

11.9.1 Epäilyyn perustuva eläinsuojelutarkastus

Pääasiassa valitukseen perustuvat eläinsuojelutarkastukset tehdään ennalta ilmoittamatta. Jos eläimen omistaja on mahdotonta tavoittaa tai jos asian selvittelyyn tarvitaan nimenomaan omistajan läsnäoloa (pahoinpitely-epäily, riittävästä liikunnasta huolehtiminen), voidaan hänelle jättää kirjallinen yhteydenottopyyntö. Yksityishenkilön eläintenpitoon kohdistuvilla tarkastuksilla pyritään pitämään työturvallisuuden takaamiseksi kahta henkilöä. Yleensä eläinlääkäriin mukana on terveystarkastaja.

Jos sädöksiä on rikottu, kuullaan omistajaa tarkastushetkellä. Omistajan vastine kirjataan tarkastuspöytäkirjaan, jonka omistaja allekirjoittaa. Jos omistaja ei ole viivytyksettä tavattavissa ja päätös edellyttää kuulemistä, suoritetaan omistajan kirjallinen kuuleminen. Kuulemisen jälkeen asia ratkaistaan ja päätös lähetetään asianosaisille tiedoksi.

Kiireellisiä toimia vaativissa tilanteissa ei kuuleminen ole tarpeen. Jos mahdollista, pyritään näissäkkin tilanteissa tarjoamaan omistajalle kuulemismahdollisuus puhelimitse.

11.9.2 Ilmoituksenvaraisten ja laajamittaisen toiminnan tarkastus

Ilmoituksenvaraiset toimijat Vantaalla ovat pääasiassa eläinkauppoja, talleja ja kenneleitä. Toimijoille pyritään tekemään eläinsuojelulain mukainen tarkastus vuosittain ja näitä tarkastuksia tehdään sekä ennalta sovittuina, että ennalta ilmoittamatta.

Ilmoituksenvaraisten kohteiden määrät on listattu resurssitarvelistuksessa.

Eläinkaupoille on oma tarkastuslomakkeensa. Lomakkeen avulla saadaan kaikille eläinkaupoille samat yksityiskohdat huomioiva tarkastus.

Tallitarkastuksella käytetään Eviran hevosille tarkoitettua tarkastuslomaketta ja ilmoituksenvaraisen kenneltoiminnan tarkastuksilla käytetään tavanomaista eläinsuojelutarkastuslomaketta.

Jos tarkastuksella todetaan toimijan hoitavan asiat hyvin, voidaan tarkastustiheyttä harventaa vuosittain tehtävästä tarkastuksesta.

Jos tarkastuksen yhteydessä havaitaan lainsäädännön vastaisuuksia, kuullaan yrityksen edustajaa annettavasta määräyksestä ja määräajasta tarkastuksen yhteydessä. Määräysten noudattaminen valvotaan uusintatarkastuksella.

11.9.3 Epäkohtailmoitukset tukivalvontaan

Jos tuotantotiloihin kohdistuvilla tarkastuksilla havaitaan EU:n maataloustukiin vaikuttavia puutteita, ilmoitetaan havainnot aluehallintovirastoon viipymättä. Ilmoituksen mukana toimitetaan kopio tarkastuspöytäkirjasta.

11.9.4 Määräysten seuranta

Eläinsuojelulain nojalla annettujen määräysten noudattamista valvotaan uusintatarkastusten sekä asiakirjojen avulla. Esimerkiksi siivottavaksi määrätyt eläintenpitotilat tarkastetaan uudelleen määräajan kuluttua. Eläinlääkärikäyntejä koskeva määräys kontrolloidaan pyytämällä määräaikaan mennessä todistusta eläinlääkärikäynnistä postitse. Eläinten kovakouraisen kohtelun kieltävien määräysten jälkivalvonta on haasteellista, koska uusintatarkastuksella ei voida havaita merkkejä määräyksen noudattamisesta tai noudattamatta jättämisestä. Jos samasta tapauksesta saadaan uusia eläinsuojeluilmoituksia, välitetään tiedot poliisille. Edellä mainittu koskee myös liikuntatarpeen tyydyttämistä koskevia määräyksiä.

Jos määräystä ei ole noudatettu, voidaan määräys uusiksi tai siirtää asia Aluehallintovirastoon uhkasakon valmisteluun.

11.9.5 Yhteistyötahot

Eläinsuojeluasioissa yhteistyötä tehdään viikoittain Viikin Löytöeläintalon kanssa. Löytöeläintalolla järjestetään tilapäistä hoitoa kiireellisille eläinsuojelutapauksille.

Poliisin kanssa tehdään yhteistyötä esitutkintaan liittyen yhteisillä tarkastuksilla, sekä poliisin löytöeläintalolle tuomien eläinten jatkokäsittelyyn liittyen. Tarkastuspöytäkirjat, joissa todetaan eläinsuojelusäädöksiä rikotun, toimitetaan poliisille säännöllisin väliajoin. Erityisen törkeistä tapauksista laaditaan erilliset esitutkintapyynnöt. Todistajan ominaisuudessa eläinlääkärit osallistuvat poliisin kuulusteluihin esitutkintavaiheessa sekä syyttäjän kutsumana todistajana oikeudessa.

Etelä-Suomen Aluehallintovirastoon lähetetään tarkastuspöytäkirjojen kopiot. Lisäksi AVI:sta saadaan neuvontaa sekä apua pitkäaikaisten eläinsuojeluongelmien käsittelyssä.

11.10 Eläinten lääkinnän valvonta

Lääkitsemisen valvontaan liittyvät tehtävät Vantaalla nousevat ajankohtaisiksi lähinnä vierasainevalvontanäytepyyntöjen yhteydessä. Toinen hyvin harvinainen mahdollisuus on meijerissä tai teurastamossa havaittu lääkejäämä, joka johtaa tilan lääkekirjanpidon tarkastukseen.

Vantaalaiset tuotantotilat eivät ole solmineet terveydenhuoltopalvelusopimuksia kaupungineläinlääkäreiden kanssa. Tuotantotilojen lääkekirjanpidon tarkastukset kuuluvat aluehallintoviraston vastuulle, joka tarvittaessa määrää kunnan virkaeläinlääkärin tekemään lääkekirjanpidon tarkastuksen.

11.11 Laatu

Kaupungineläinlääkärin vastaanoton toiminnasta on tehty asiakastyytyväisyyskysely muutamien vuosien välein. Viimeisin asiakastyytyväisyyskysely on toteutettu marraskuussa 2012. Palvelua pyritään kehittämään saadun palautteen perusteella.

11.11.1 Valitusten käsittely

Toimialan johtosäännön mukaan eläinlääkintätyöhön liittyvien valitusten käsittely on delegoitu 1. kaupungineläinlääkärille.

Eläinlääkintähuoltoon liittyviä valituksia tulee pääosin eläinsuojelutarkastusten suorittamisesta sekä saatuun kliiniseen eläinlääkäripalveluun liittyen. Valitukset ohjataan 1. kaupungineläinlääkärille, joka selvittää asian asianomaisten kannat ja vastaa valittajalle.

Mikäli kyseessä on potilaan hoitoon liittyvä valitus, eikä asiakas tyydy 1. kaupungineläinlääkärin päätökseen, ohjataan asiakasta ottamaan yhteyttä eläinlääkintävahinkojen arviolautakuntaan. Joissakin valitustapauksissa voidaan asiakasta neuvoa olemaan yhteydessä aluehallintovirastoon.

Kunta korvaa vahingonkorvauslain mukaisesti mahdolliset työntekijän virheestä tai laiminlyönnistä aiheutuneet vahingot.

11.12 Raportointi

Eläinlääkintähuollon käytön määrä raportoidaan vuosittain ympäristölautakunnalle määräysten mukaisesti.

Eläinten terveydenhoitoon liittyvien sairaskäyntien määrä lasketaan käsin kuukausi-ilmoituksista. Vastaanottokäyntejä ei tällä hetkellä eritellä päivystystapauksiin ja virka-aikana käyneisiin potilaisiin, vaan raportoidaan potilaiden kokonaismäärä.

Eläinten terveyden ja hyvinvoinnin valvontaan liittyvien tarkastusten, käyntien ja päätösten määrät lasketaan Tarkastaja –ohjelmaa tehdyistä kirjauksista.

Eläinlääkintähuoltoon liittyvät tarkastuspöytäkirjat sekä muut asiakirjat toimitetaan määräaikojen puitteissa muille viranomaisille. Yhteistyötahoja ovat mm. Evira, aluehallintovirasto sekä poliisi.

11.13 Eläinlääkintähuollon resurssitarvekartoitus

Kunta / Ympäristöterveydenhuollon yhteistoiminta-alue
Vantaan kaupunki

1. ELÄINLÄÄKÄRIPALVELUT

1.1. Tuotantotilojen määrä	Kpl		Kpl
1.1.1. Nautatilat	2	1.1.6.3. Kalkkunakasvattamot	0
1.1.1.1. Lypsykarjatilat	2	1.1.6.4. Siitoskasvattamot	0
1.1.1.2. Lihanautatilat	0	1.1.6.5. Muut siipikarjayksiköt	0
1.1.1.3. Emolehmätilat	0	1.1.7. Vesiviljelylaitokset	0
1.1.2. Sikatilat	0	1.1.7.1. Ruokakalalaitokset	0
1.1.2.1. Lihasikalat	0	1.1.7.2. Poikastuotantolaitokset	0
1.1.2.2. Emakkosikalat	0	1.1.7.3. Luonnonravintolammikot	0
1.1.3. Lammastilat	2	1.1.7.4. Muut laitokset	1
1.1.4. Vuohitilat	0	1.1.8. Turkistarhat	0
1.1.5. Hevostilat	42	1.1.9. Tarhatun riistan toimintayksiköt	0
1.1.6. Siipikarjatilat	1	1.1.10. Mehiläistarhat	6
1.1.6.1. Munintakanalat	1	1.1.11. Muut tuotantoeläinyksiköt	0
1.1.6.2. Broilerkasvattamot	0		

1.2. Terveyspalvelusopimusten määrä	Kpl		Kpl
1.2.1. Naudat	2	1.2.2.2. Tilat, jolla on terveyspalvelusopimus kunnaneläinlääkärin kanssa	0
1.2.1.1. Tilat, joilla on terveyspalvelusopimus	1	1.2.2.3. Terveyspalvelusopimuksen omaavien tilojen prosenttiosuus kaikista sikatiloista	0 %
1.2.1.2. Tilat, jolla on terveyspalvelusopimus kunnaneläinlääkärin kanssa	0	1.2.3. Siipikarja	1
1.2.1.3. Terveyspalvelusopimuksen omaavien tilojen prosenttiosuus kaikista nautatiloista	50	1.2.3.1. Tilat, joilla on terveyspalvelusopimus	0
1.2.2. Siat	0	1.2.3.2. Tilat, jolla on terveyspalvelusopimus kunnaneläinlääkärin kanssa	0
1.2.2.1. Tilat, joilla on terveyspalvelusopimus	0	1.2.3.3. Terveyspalvelusopimuksen omaavien tilojen prosenttiosuus kaikista siipikarjatiloista	0 %

1.3. Tuotantoeläinten määrä	Kpl		Kpl
1.3.1. Naudat	114	1.3.6. Siipikarja	70
1.3.2. Siat	2	1.3.7. Turkiseläimet	0
1.3.3. Lampaat	48	1.3.8. Tarhattu riista	0
1.3.4. Vuohet	7	1.3.9. Porot	0
1.3.5. Hevoset	n. 400	1.3.10. Muut tuotantoeläimet	0

1.4. Väestömäärä	Kpl	
1.4.1. Lemmikkieläinten määrä (arvio 1/8 asukasta)	25 000	

1.5. Alueen pinta-ala km ²	
238	

1.6. Yksityinen palvelutarjonta	Htv		Htv
1.6.1. Hyötyeläinpraktiikassa	arvio 3	1.6.2. Muussa praktiikassa	arv. 25

2. VALVONTA

2.1. Eläinten terveyden valvonta

Resurssitarpeeseen huomioidaan myös kohdat 1.1./1.3./1.4./1.5.

2.1.1. Terveysvalvontaohjelmiin kuuluvat tilat	Kpl		Kpl
2.1.1.1. Maedi-Visna	1	2.1.1.4. Kanojen salmonellavalvontaohjelma	1
2.1.1.2. Scrapie	1	2.1.1.5. Peuratarhojen terveystarkkailuohjelma	0
2.1.1.3. Broilereiden ja kalkkunoiden salmonellavalvontaohjelma	0	2.1.1.6. Vesiviljelyeläinten terveystarkkailukohteet	0

2.1.4. Sivutuotevalvonta	Kpl		Kpl
2.1.4.1. Haaskat	0	2.1.4.2. Sivutuotealan laitokset (ks. valvontaohjelma)	0
2.1.4.1.1. Haaskan pitäjäksi ilmoittautuneet toimijat	0	2.1.4.3. Hautaamisilmoitukset/v	0
2.1.4.1.2. Ilmoitetut haaskat/v	0		

2.2. Eläinten hyvinvoinnin valvonta

Resurssitarpeeseen huomioidaan myös kohdat 1.1./1.3./1.4./1.5.

2.2.1. Ilmoituksenvaraiset kohteet	Kpl		Kpl
2.2.1.1. Kennelit	6	2.2.1.5. Eläinkaupat	8
2.2.1.2. Hevostallit	17	2.2.1.6. Eläinhoitolat	1
2.2.1.3. Riistanhoidolliset tarhat	0	2.2.1.7. Muut	0
2.2.1.4. Lihan, munien tai siitoseläinten tuotantotarhat	0		

ELÄINLÄÄKINTÄHUOLLON HENKILÖRESURSSIT

Eläinlääkärit	Htv		Htv
Eläinten terveyden valvonta	0,4	Eläinlääkintähuollon hallintotehtävät	0,2
Eläinten hyvinvoinnin valvonta	0,8	Muut tehtävät	0,3
Tuotantoeläinten terveydenhuolto	0,00 5	Eläinlääkäriresurssit yhteensä	4,205
Muut eläinlääkäripalvelut	0,6		
Elintarvikevalvonta*	1,9		

Muut kuin eläinlääkärit	Htv		Htv
Eläinhoitajat/avustajat	2,25	Eläinlääkintähuollon hallintotehtävät	0
Välinehuolto, siivous ym.	0,3	Muut tehtävät	0
Sihteeri-/toimistopalvelut	0,1	Muut kuin eläinlääkäriresurssit yhteensä	2,65

1 htv = 220 htp

* Elintarvikevalvonta sisältää:

- maidontuotantotilojen tuotantohygieeniset tarkastukset
- teurastamoiden ja leikkaamojen valvonta ja lihantarkastus
- riistanlihan tarkastus
- munapakkaamojen valvonta
- muut elintarvikevalvontaan liittyvät tehtävät